

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง

โดย ดร. ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์ และคณะ

ตุลาคม 2554

สัญญาเลขที่ RDG5440003

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง

คณะผู้วิจัย

ดร. ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์	กรมการพัฒนาชุมชน
ดร. กาญจนา รอดแก้ว	กรมการพัฒนาชุมชน
ดร. ประไพ ศิวะลีราวิลาศ	กรมการพัฒนาชุมชน
นาย พรหมพิริยะ พนาสนธิ์	กรมการพัฒนาชุมชน
น.ส. ศยามล ลัคนาสถิตย์	กรมการพัฒนาชุมชน
นาย รัชสรรค์ หังสนาวิน	กรมการพัฒนาชุมชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

คนที่มีวิถีชีวิตแบบ "พอเพียง" หลายคนผ่านร้อนผ่านหนาวมาอย่างโดดเดี่ยว ด้วยเหตุประพัตติตนแบบแปลกแยกจากผู้คนทั่วไป มาถึงวันนี้ เขาอยู่รอด อย่างมีความสุข ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเน้นย้ำในช่วงที่ประเทศชาติเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เพื่อเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ให้รอดพ้นจากความเสี่ยงและความผันผวนต่างๆ ทำให้เขากลายเป็นต้นแบบและบทเรียนที่ให้ทุกคนประจักษ์ว่า "ความพอเพียง" ทำได้จริง และคนทำก็มีความสุขจาก "ความพอเพียง" ได้จริงเช่นกัน

วันนี้ "คนพอเพียง" ทั้งภาคชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน มาสะท้อนภาพของความสุขจากการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัลที่มีคุณค่าอย่างสูงสุดของชีวิตในโครงการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และช่วยกันนิยามความหมายของคำว่า "ประโยชน์สุข" และแนวทางการสร้าง "สังคมแห่งประโยชน์สุข" เพื่อให้สังคมได้ร่วมกันอีกครั้งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สังคมแห่งประโยชน์สุข

การเก็บข้อมูลสนาม ทำให้คณะผู้วิจัยได้สัมผัสถึงความสุขมากมาย จนได้ตระหนักว่า ประเทศชาติของเรายังจะอยู่รอดปลอดภัยและรุ่งเรืองไปได้อย่างยั่งยืน ถ้าคนไทยมีความปรารถนาดีต่อกัน และแสวงหาความสุขด้วยการสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

ชนินฐา กาญจนรังษิณนท์ และคณะ

ตุลาคม 2554

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ไม่อาจดำเนินการได้อย่างราบรื่นถ้าไม่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ คณะผู้วิจัยจึงไม่อาจละเลยที่จะขอบพระคุณ คุณสุรัช ชันอาสา อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยทุกคนซึ่งเป็นข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการตามโครงการ รวมทั้งอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนอย่างเต็มกำลัง

คณะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ให้ข้อมูล 19 ท่าน ชุมชน 9 แห่ง องค์กรชุมชน 3 องค์กร หน่วยงานราชการ 4 หน่วย ธุรกิจเอกชน 4 ราย รวมทั้งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนั้บร้อย ในพื้นที่ 14 จังหวัด คือ พะเยา มุกดาหาร นครพนม ชัยภูมิ บุรีรัมย์ นนทบุรี ปทุมธานี อยุธยา ฉะเชิงเทรา พังงา ชุมพร กระบี่ ภูเก็ต และกรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้เวลาแก่ทีมงานในการสัมภาษณ์และสนทนา รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมายนำมาสู่คำตอบวิจัยที่มีคุณภาพ

การเก็บข้อมูลสนาม คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี และได้รับการอำนวยความสะดวก นานับประการ จากข้าราชการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ใน จังหวัดพะเยา มุกดาหาร นครพนม ชัยภูมิ บุรีรัมย์ นนทบุรี ปทุมธานี อยุธยา ฉะเชิงเทรา พังงา ชุมพร กระบี่ และ ภูเก็ต

นอกจากนี้ ยังได้รับคำแนะนำที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และการวิเคราะห์จาก ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณามาร่วมรับฟังและให้คำแนะนำการนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัย เมื่อวันที่อังคารที่ 4 ตุลาคม 2554 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ ที่กรุณาส่งหนังสือมาให้ศึกษาเพิ่มเติมอีกสองเล่ม

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านสำหรับการสนับสนุน ช่วยเหลือ คำแนะนำ และกำลังใจที่ให้กับพวกเรา รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาของนักวิจัยในโครงการทุกคนที่กรุณาสันับสนุนให้นักวิจัยในโครงการร่วมกระบวนการวิจัยจนแล้วเสร็จ ทำให้นักวิจัยในโครงการสามารถทุ่มเทเวลาให้กับโครงการจนบังเกิดผลงานที่น่าพอใจยิ่ง และขอภัยที่มีอาจบรรจุชื่อผู้มีพระคุณต่อโครงการได้ครบถ้วน สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พันธเสน และเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ที่ให้ความอนุเคราะห์แก่คณะผู้วิจัยในทุกเรื่อง และขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่อุดหนุนทุนวิจัยตลอดโครงการ.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ “ประโยชน์สุข” ของชุมชนและองค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศเพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขให้คมชัดยิ่งขึ้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจง จากบุคคลชุมชนองค์กรที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่1-2 ประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ 14 จังหวัด คือ พะเยา มุกดาหาร นครพนมบุรีรัมย์ ชัยภูมินนทบุรี ปทุมธานี อยุธยา ฉะเชิงเทรา พังงา ชุมพร กระบี่ ภูเก็ต กรุงเทพฯ เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ผู้ให้ข้อมูลทุกระดับได้รับความสุขให้กับตนเองและครอบครัว ลักษณะของความสุขสอดคล้องกับหลักการสุขของคฤหัสถ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รางวัลเหล่านี้ ล้วนแต่มีความสุขในระดับที่มากพอที่จะไม่ต้องการอะไรเพื่อตัวเองและครอบครัวอีกแล้ว มีความภูมิใจ อิ่มเอิบใจจนอยากจะ “ให้” หรือ “แบ่งปัน” ผู้อื่น

2. ส่วนใหญ่ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ความรู้ ความคิด แบบอย่างในการดำเนินชีวิต และคุณค่าหรือคุณประโยชน์ คุณค่าที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มภูมิใจที่ได้ให้คือ สินค้า ผลผลิต และบริการที่ผลิตหรือทำขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3. สิ่งที่ชุมชนทำแล้วเป็นการทำประโยชน์สำหรับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านรวมทั้ง กิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกขึ้น

4. สิ่งทีกลุ่มองค์กรให้ คือ ความรู้ และผลผลิตที่ทำให้คนในสังคมมีสุขภาพที่ดี ส่วนประโยชน์ที่ให้กับสังคม คือ การเพิ่มคุณค่าในการผลิตด้วยการไม่ใช้สารเคมี ส่วนประโยชน์ที่ให้กับชุมชน คือ การทำให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรมีอาชีพ รายได้ และความสุขจากการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

5. สิ่งทีองค์กรของรัฐให้ คือ บุคลากรหรือข้าราชการที่ดี หน่วยราชการที่ดี บริการที่ปรารถนาดีต่อประชาชนผู้รับบริการ และความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นประโยชน์ที่ต่อสังคมด้วย

6. สิ่งที่ยังคงภารกิจเอกชนให้ เริ่มจากการให้สวัสดิการ การจ้างงานที่มั่นคง รวมถึงความสุข แก่บุคลากรในองค์กรก่อน แล้วจึงขยายไปสู่สังคมและสาธารณะโดยการให้ความรู้ และการรับซื้อ ผลผลิตของชุมชนโดยไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน รวมทั้งการ ผลิตสินค้าที่เป็นประโยชน์ การทำประโยชน์ ประกอบด้วยการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และการ บริการสังคมในรูปของการพัฒนาชุมชน การบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

7. ลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้รับและผู้ให้มีความสุขได้แก่ การให้ที่ผู้รับ นำไปใช้ต่อ การให้ที่ทำให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี การให้ในสิ่งที่ตรงตามความต้องการและความ จำเป็นของผู้รับ การให้ที่ไม่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ และ ให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์

8. สิ่งที่ทำให้รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ให้หรือทำประโยชน์คือการได้รับการยอมรับ เคารพ นับถือ ยก ย่อง รับรู้ว่าตนเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง โดยเฉพาะเมื่อมีคนเรียกว่า “อาจารย์” ซึ่งเท่ากับว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นสุข เป็นความสุขที่เกิดจากการ เจริญคุณธรรม ส่วนสิ่งที่ทำให้ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ให้หรือ ทำประโยชน์ เป็นความรู้สึกลึกซึ้งของผู้ขับเคลื่อนหลัก ในการทำให้ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐและ เอกชนนั้นได้มีการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และผลของการดำเนินการดังกล่าว เกิดประโยชน์กับชุมชน/องค์กรเองและกับสังคมโดยรวม

9. ลักษณะที่บ่งบอกความสุขระดับบุคคลคือ หน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอัน เกิดจากความสบายใจ และความภูมิใจ ส่วนความสุขระดับชุมชนสามารถมองได้จากพฤติกรรมบาง ประการที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งบ่งบอกถึงความสุขที่คนในชุมชนโดยรวมมีจากการให้ ได้แก่ การมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในชุมชน ความรู้สึกภาคภูมิใจใน ชุมชน การแก้ปัญหาของชุมชน ความร่วมมือภายในชุมชน ความสามัคคี การเข้ามาอยู่อาศัยของ บุคคลนอกชุมชน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชน ระดับกลุ่มองค์กรชุมชน มองได้จาก คุณภาพชีวิตของสมาชิกและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ระดับองค์กรภาครัฐ มองได้จากความสุข และการได้รับการยอมรับยกย่องให้เป็นต้นแบบของหน่วยงานของบุคลากรที่ดำเนินชีวิตตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง แสดงออกทางพฤติกรรมการทำงาน การเพิ่มขึ้นของบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการ ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของ ผู้บริหาร ความภาคภูมิใจในหน่วยงานของตน รวมทั้งความรู้สึกที่ผู้รับบริการมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ สำหรับองค์กรธุรกิจเอกชนดูได้จากความสุขของพนักงานแสดงออกที่ความตั้งใจในการทำงาน ความ อยากรจะมาทำงาน อยากรจะอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนความสุขของเจ้าของกิจการ คือ ความสบายใจ ความปิติในใจ สำหรับความสุขของกิจการ อยู่ที่ความรักใคร่และความสามัคคีภายใน องค์กร ความพึงพอใจและความสุขของลูกค้าที่สะท้อนออกมาในรูปของ ผลตอบแทนทางธุรกิจ

10. ความหมายของ “ประโยชน์สุข” คือ การให้ การทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนรวม ซึ่งเมื่อให้แล้วทำให้คนอื่นเกิดประโยชน์และมีความสุข ตนเองก็มีความสุขด้วยเช่นกัน เป็นความสุขที่ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์อันเกิดกับตัวเอง แต่มองผลประโยชน์อันตกแก่คนอื่น และสังคมโดยทั่วไป ถ้าคนในสังคมต่างมีความสุขจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ ก็จะทำให้เกิดสังคมแห่งความสุขที่ผู้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปัน ร่วมมือกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและอยากที่จะเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป

11. ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มต่างก็เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักที่สำคัญที่สุด

12. การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ต้องเป็นไปตามขั้นตอน คือ สร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุข ซึ่งเป็นการสร้างลักษณะนิสัยมุ่งประโยชน์สุขของระดับบุคคลก่อน แล้วจึงสร้างระดับองค์กร/ชุมชน แล้วขยายออกไปสู่ระดับสังคม

13. การสร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุขประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล การสร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้ และการรักษาสภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน

14. แนวทางการสร้างชุมชน/องค์กรของสังคมแห่งประโยชน์สุข ประกอบด้วย การสร้างผู้นำและแกนนำ การเรียนรู้จากต้นแบบการส่งเสริมการเรียนรู้และโอกาสทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ และการกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน

15. การขยายสู่สังคมให้ได้ผลกว้างขวางจริงจังเป็นเรื่องยากที่ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรจะร่วมกันทำได้เอง ต้องอาศัยกลไกระดับสูงขึ้นไป เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ และหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ สำนักงานกปร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ สิ่งที่สามารถทำให้แนวคิดประโยชน์สุขนิยมขยายออกไปได้รวดเร็วและกว้างขวาง คือ การเผยแพร่สื่อสาร เรื่องของการทำดี การให้ การบำเพ็ญประโยชน์ การมีจิตอาสา ให้ออกสู่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ สร้างกระแสสังคมแห่งประโยชน์สุขนิยม สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้ด้วยดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสุขจากการให้

16. ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อประเทศโดยรวมด้านสังคมทำให้สังคมไม่เกิดความแตกแยก ไม่แก่งแย่งแข่งขัน มีความเอื้ออาทรและแบ่งปัน มีความสมัครสมานสามัคคี ไม่อิจฉาริษยา ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เกิดความเครียด ไม่โศก สังคมจะมีแต่คนที่ซื่อสัตย์ต่อกัน การที่คนหันมามองเรื่องประโยชน์สุข เป็นการที่สังคมมีเกณฑ์ตัดสินคุณค่าแบบใหม่ ทำให้บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรหัน

มาทำความดี สร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เกิดความเข้มแข็งความเจริญในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

17. ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อประเทศโดยรวมด้านเศรษฐกิจโดยปกติเมื่อผู้คนต้องการมีฐานะเศรษฐกิจดี ก็ต้องการรายได้เพิ่ม แต่ในสังคมแห่งประโยชน์สุข บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรพูดถึงแต่เรื่องลดรายจ่าย ลดการใช้จ่าย มากกว่าพูดถึงเรื่องรายได้ และในขณะที่พูดถึงเรื่องรายได้ ก็ไม่ได้คิดถึงกำไรสูงสุด แต่จะพูดถึงเรื่องการพึ่งตนเอง การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน การให้คุณค่าบางอย่างกับคนอื่นเสมอ ดังนั้นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอันเกิดจากสังคมแห่งประโยชน์สุข คือ การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ภาคธุรกิจได้รับ ก็ไม่ใช่กำไรสูงสุดของแต่เป็นความมั่นคงของการประกอบกิจการอันเกิดจากความนิยมของลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับประโยชน์สุข ดังนี้

1.1 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สังคมให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการให้ที่เหมาะสม

1.2 สนับสนุนให้มีองค์กรดูแลเชื่อมโยงเครือข่ายหรือเป็นศูนย์ประสานกิจกรรมในลักษณะส่งเสริมสังคมแห่งการให้อาจอยู่ในรูปแบบเว็บไซต์และไม่เป็นทางการก็ได้ โดยที่จะได้ใช้เว็บไซต์นี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้หรือการสร้างสังคมแห่งประโยชน์ที่เหมาะสมด้วยอีกทางหนึ่ง

1.3 แสวงหาและฉันทักาลังสื่อ ในการผลิตสื่อหรือเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับประโยชน์สุขเพื่อสร้างกระแสความนิยมที่จะสร้างประโยชน์สุข

2. การส่งเสริมระบบประเมินคุณค่าของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนส่งจะทำให้เกิดสังคมแห่งประโยชน์สุขดังนี้

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการประเมินรวมทั้งระบบส่งเสริมมาตรฐานตามตัวชี้วัดดังกล่าว

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีหน่วยให้บริการหรือเอื้ออำนวยของภาครัฐและเอกชนในการทำกิจกรรมสร้างประโยชน์สุขกับชุมชนหรือองค์กรชุมชนในภูมิภาค

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างประโยชน์สุขภายในชุมชน

ทั้งนี้ข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Executive Summary

The research project on beneficial happiness from Sufficiency Economy aimed to study the meaning and concept of “beneficial happiness” of community and governmental organizations in the country as the outcome of Sufficiency Economy implementation for further research. The study also explored the possibility to establish the beneficial happiness society countrywide. People and organizations who were awarded on Sufficiency Economy implementation were served as the basis for this investigation. The qualitative research was employed. The key informants were purposive selected from 14 provinces consisted of Phayao, Mukdahan, Nakhon Phanom, Buri Ram, Chaiyaphum, Nonthaburi, Pathum Thani ,Phra Nakhon Si Ayutthaya, Chachoengsao, Phangnga, Chumphon, Krabi, Phuket and Bangkok. The in-depth and focused group interviews were used to collect data.

The research findings were as followed;

1. People and organizations who were success from Sufficiency Economy implementation, had got high level happiness still required nothing more for themselves and their families but were proud and filled with hearts aglow to want to “give” and “share” to others.

2. The key informants used to share their knowledge, thinking and became good models to others on the way of life as well as the values and benefits they gained. A value that they were most proud to share to other was products or services which followed Sufficiency Economy guidance.

3. The community benefited the community members with promoting and supporting people in the community to implement Sufficiency Economy, determining community’s economic and social development directions that follow Sufficiency Economy guidance, solving community problems including economic, social and environmental issues, and initiating activities to facilitate community members to follow Sufficiency Economy philosophy.

4. Organizations provided public the knowledge and products that improved people’s health. They benefited society by using nonchemical inputs. They benefited

community by providing group members the occupation, income and happiness as well as reviving production through cultural means.

5. Governmental organizations provided the public with good officers, good offices, people-care-services and the knowledge to integrate Sufficiency Economy philosophy into their works which also benefited the society.

6. The business organizations provided welfare, secured employment and happiness to their employees first. Such contribution expanded to the society and public through providing knowledge, fair purchasing from local and producing good products. They benefited the society in the form of being volunteers, doing public activities and providing social services through community development and environmental protection projects.

7. Providing and benefiting that brought happiness to both provider and receiver when the things given to the receivers could be further used, receivers' dignity are respected, items given being lower, responded to the needs of the receivers, the receivers were not treated as and the things given were truly valuable and useful.

8. The happiness from giving and benefiting the others was from being accepted, respected, complimented and being well recognized. The givers felt proud of themselves especially when the people called them 'ajarn'. This set of honest indicated that social recognition that they had from others made them happy. This was happiness derived from their moral conduct on the part of the givers. For community, community organizations, government and private organizations, happiness were the feeling of key actor who mobilized Sufficiency Economy Philosophy and the outcomes of their mobilization had benefited the communities, organizations and the society as a whole.

9. Characteristics of individual happiness were reflected in bright and smiley face of the person, and healthy. Community happiness could be seen through certain behaviors such as participating in community activities, caring for each other, being proud in their community, participating to solve community problems, collaborating with most communal activities being unity among themselves, incoming of new residents and well-being of the community members. The happiness of community organization was determined by quality of life of the members and relationship among members. Happiness of the government organizations could be seen by being recognized as good model. It could be observed as

well from working behaviors of officers, increasing number of officers who would like to practice Sufficiency Economy, increasing participation of high level officers, pride in the organization and the feeling of satisfaction from customers. In addition, the happiness of private business organizations could be observed from the happiness of their employees which had shown by their working attention . Concerning the business owner's happiness, this was the peace of mind and feeling pleasure, while the happiness of the business itself was compassion and unity among staffs in the organization, satisfaction and happiness of the customers which reflected through business returns.

10. The meaning of 'beneficial happiness' was explained as siving or doing good things to benefit others, helping others to survive , reducing others' suffering, helping those with disability and doing good things for society and working for a community which generated benefit and happiness to the society as a whole. Thus giving also generated benefit and happiness to others and made the giver happy. This kind of happiness was not from looking at our own benefits, in contrast it was looking at the benefit of the others and general public. If people in the society were happy from giving and/or benefiting others, one could expect the happy society in which people would always want to help one another, having a generous and caring mindset, cooperative, not creating dispute and being united, people would live happily and look forward to sharing their happiness and benefit to others.

11. Key informants from all groups had agreed that it was possible to create a beneficial happiness society and leaders were the most important actors.

12. In order to create such society, suggested process were working and involving members towards shaping people's habits at individual level to favor beneficial happiness. Afterward such activities could be move up to the organizational, communal and to societal levels.

13. There were three steps for building and strengthening members of the beneficial happiness society, consisted of changing individual behavior, building awareness of self-respect and giving as well as maintaining this nature of goodness in a long term.

14. The directions to establish communities and organizations of beneficial happiness society included building leaders and leading team, learning from best practices

to support the learning, increasing opportunity to do good things for public, and setting up criteria to evaluate the implementation.

15. Expanding into wider society might be difficult for communities and relevant organizations to do so by themselves, therefore higher level mechanisms were required such as mass media supported by government and policy institutions e.g. Office of Royal Development Projects Board, National Economic and Social Development Board, the Government Public Relation Department, Ministry of Culture, Ministry of Education etc. The concept of beneficial happiness to be rapidly and widely transferred would need frequent promotion to the public on doing good, giving, kindness and voluntary spirit. These would help to create a new social trend, “the society of beneficial happinessism ” ,the society that achieved well-being through living along the Sufficiency Economy principle and being happy from giving.

16. Expected results of beneficial happiness society to the country on social aspect, one could foresee the society to be undivided, noncompetitive, generosity and sharing, unite, no envious, no taking advantage of the others, people were not stressed and greed, and everyone was honest. In pursuing people to take this concept seriously, it was required that the society set up criteria to evaluate new social value. This would encourage individuals/communities/institutions/organizations to do good as well as to bring some positive changes which contributed to societal benefits.

17. Expected results of beneficial happiness society for the country on economic aspect, normally, when people wanted to be wealthier they need more income. However in the beneficial happiness society individuals/communities/institutions /organizations would look at reducing or decreasing expenses rather than increasing income. While considering income, they would not look at the highest profits but look at self-reliance, sharing, helpfulness, and to give certain values to other people. Therefore, on economic side the true economic benefits from this kind of society were more self-reliance and interdependence. The economic benefit of the business is not highest profits but a business stability which comes from customer satisfaction.

The recommendations which could be implemented through participatory action research were:

1. Promote the knowledge and understanding on beneficial happiness to the society, by organizing activities to educate the society about appropriate way of giving, establishing the focal point, and mobilizing mass media to create social trend of beneficial happiness.

2. Promote the performance assessment system of the government and private business organizations to support the beneficial happiness society.

3. Promote and support community to learn and implement some activities that create beneficial happiness inside the community.

สารบัญ

	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำถามวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
ขอบเขตการวิจัย	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
ผู้รับผิดชอบ และหน่วยงานสนับสนุน	5
การประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนกับผู้ใช้ประโยชน์	5
2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ความหมายของความสุขและประโยชน์สุข	6
แนวทางการสร้างความสุข	8
แนวทางการวัดความสุข	13
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำดัชนีวัดความสุข	14
กรอบความคิดการวิจัย	17
3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย	18
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
วิธีการเก็บข้อมูล/แหล่งข้อมูล	21
วิธีการประมวลผล/สังเคราะห์ข้อมูล	22
กิจกรรมในการดำเนินงานวิจัย	22
4 ความสุขและการให้	23
ความสุขอันเกิดจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	23
การให้หรือการทำประโยชน์จากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	25
ลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้รับและผู้ให้มีความสุข	33
ความสุขจากการให้	39
5 ประโยชน์สุขและการสร้าง	47
ความหมายของประโยชน์สุข	47
ความเป็นได้ในการร่วมกันสร้างสังคม”ประโยชน์สุข”	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผู้ขับเคลื่อนหลัก	58
วิธีการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข	61
ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อประเทศโดยรวม	76
6 สรุปและข้อเสนอแนะ	79
การอภิปรายผล	87
ข้อเสนอแนะ	89
7. กรอบความคิด"ประโยชน์สุข"	91
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	108

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

ในช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้มีความคาดหวังที่จะมีสังคมไทยที่พึ่งปรารถนาของประชาสังคมที่มีส่วนร่วมในการวางแผนอย่างกว้างขวาง ยังเป็นที่หวังว่า ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี พ.ศ. 2563 โดยเศรษฐกิจของไทยจะมีขนาดเป็นลำดับ 8 ของโลก คนไทยมีรายเฉลี่ยต่อหัวไม่ต่ำกว่า 300,000 บาทต่อปี สัดส่วนคนยากจนจะลดลงต่ำกว่าร้อยละ 5 ควบคู่ไปกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนส่วนใหญ่แต่เมื่อประสบวิกฤติเศรษฐกิจได้มีการปรับกรอบเศรษฐกิจใหม่มาให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเร่งรัดรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ กำหนดแนวทางการพัฒนาคนและสังคมเพื่อลดผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ และเร่งรัดการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างรากฐานการผลิตของประเทศให้เข้มแข็งและมั่นคง แนวความคิดในการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจของสังคมไทยที่สำคัญ คือ “เศรษฐกิจพอเพียง” จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ในส่วนที่เป็นภาคประชาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคชนบท มีแนวทางการพัฒนา 3 ขั้นตอนในรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ

ขั้นที่ 1ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนในระดับชีวิตที่ประหยัด และมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้นที่ 2รวมกลุ่มเพื่อการผลิตรายตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

ขั้นที่ 3ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์

ระหว่าง พ.ศ. 2542-2543 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นมาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ ซึ่งทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นทางการว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมี

ผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการ ดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้ สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (ข้อความพระราชทาน)

ต่อมาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาประเทศไทย ในอนาคต 20 ปี มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” และสร้างค่านิยมร่วม ให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็นและปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคิด และกระบวนการทำงาน โดย ยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการ ประเทศแนวใหม่ ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ และก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน พร้อมกันนั้นก็ได้มีการเผยแพร่กรอบความคิดอย่างย่อในรูปแบบของ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” อย่างกว้างขวาง ทำให้หน่วย ราชการต่าง ๆ ให้ความสนใจอย่างจริงจังไปกับการทำความเข้าใจและออกแบบกิจกรรมทั้งเพื่อการ พัฒนาองค์การเองและส่งเสริมประชาชนตามหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของตนในเรื่องของ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” รวมทั้งการวัดความสำเร็จในระดับผลงานของ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ดังกล่าวเท่านั้น ยังไม่สามารถก้าวไป ถึงขั้นที่จะมองระบบเศรษฐกิจได้อย่างเป็นองค์รวม

ดร. อรสุตา เจริญรักษ์ วิทยากรเอก กองโครงการสัมพันธ สำนักราชเลขาธิการ อธิบายไว้ใน บทความเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย” ถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่าง เศรษฐกิจพอเพียงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดว่า “เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ศักยภาพการผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการบริโภคอย่างพอเพียงและสมดุล ไม่ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจจะมีการ เปลี่ยนแปลงไปเช่นใด สังคมก็สามารถปรับตัวเพื่อรักษาความพอเพียงไว้ด้วยกลไกของกระบวนการจัด ระเบียบทางสังคมใหม่ที่สอดคล้องและยืดหยุ่นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้น นั่นคือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวไปโดยรักษาความสมดุลใน 3 ลักษณะไว้ คือ ความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของ มนุษย์กับมนุษย์ และท้ายสุดคือ ความสมดุลระหว่างกายกับจิตของมนุษย์เอง ด้วยเหตุนี้ เศรษฐกิจ พอเพียงจึงมีลักษณะเป็นพลวัต มีจุดดุลยภาพที่เคลื่อนไปได้หลายระดับ (Moving equilibrium) ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ได้โดยผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4 ประเภทคือ การผลิต การบริโภค การ แลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิตหรือค่าตอบแทนเจ้าของปัจจัยการผลิตกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้ง 4

ข้างต้น จะประกอบและเชื่อมโยงกันเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งอาจมีรูปแบบและรายละเอียดที่หลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละสภาพท้องถิ่น และเมื่อระบบเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเชื่อมโยงกับระบบคุณค่า โลกทัศน์รวมทั้งโครงสร้างสังคมอื่น ๆ อันได้แก่ ระบบการเมือง ศาสนา และ การศึกษาที่เป็นอยู่ในสังคมนั้น การเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นผลที่เชื่อมโยงมาจากการปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงของระบบคุณค่า โลกทัศน์และโครงสร้างสังคมต่าง ๆ ซึ่งทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสามารถดำรงอยู่ และปรับตัวไปได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อม”

เศรษฐกิจพอเพียงจึงมิได้เป็นเศรษฐศาสตร์ที่คำนึงถึงแต่ทุนทางการเงินเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงทุนที่ไม่ใช่เงินอีกด้วย การวัดผลลัพธ์ของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยระดับความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจรวมถึงปริมาณกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นแบบพอเพียง ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปฏิบัติในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และความสุขทั่ว ๆ ไป ไม่อาจครอบคลุมผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้

การวัดผลลัพธ์ของเศรษฐกิจพอเพียงที่ “ประโยชน์สุข” หรือ “สุขที่เกิดจากการให้” เป็นเรื่องน่าสนใจ เนื่องจากการพัฒนาชุมชนโดยผู้เสนอโครงการเคยสำรวจตัวชี้วัดความสุขของประชาชนในชนบทจำนวน 15,465 ตัวอย่างทั่วประเทศ พบว่า การมีโอกาสทำดีเป็นสิ่งที่ทำให้นุคนคนมีความสุขในอันดับ 6 และการที่คนดีต่อกัน และ ชุมชนมีบรรทัดฐานความร่วมมือกัน เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนมีความสุขเป็นอันดับที่ 2 และ 5 ตามลำดับ นอกจากนี้แล้วการศึกษาถึงแนวทางการวัดประโยชน์สุขที่เกิดขึ้น ยังเป็นเรื่องท้าทายเนื่องจากยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน การกำหนดตัวชี้วัดบางเรื่องที่ผ่านมาต้องใช้เวลาหลายปี สูดท้ายคงยังมีความเป็นนามธรรมและไม่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายนโยบาย อย่างไรก็ตามการทำให้ภาพของการวัดประโยชน์สุขมีความชัดเจนจนส่งผลในเชิงนโยบาย จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำให้งานส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงมีทิศทางชัดเจนไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ “ประโยชน์สุข” ของชุมชนและองค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศเพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขให้คมชัดยิ่งขึ้น

คำถามวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ประการข้างต้น จึงกำหนดคำถามวิจัย 2 ข้อ คือ

1) ความหมายของประโยชน์สุขที่ชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนจะร่วมกันทำให้เกิดขึ้นได้ควรมีลักษณะอย่างไรและ

2) ประโยชน์สุขดังกล่าวจะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและ สังคมโดยรวมได้อย่างไร

โดยมีเค้าโครงคำถามย่อย ดังนี้

1) การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดความสุขหรือไม่ เพียงใด ความสุขที่ว่่านั้นเป็นอย่างไร

2) ในการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัลได้”ให้” หรือ”ทำประโยชน์”อะไรกับใครบ้างการ”ให้” หรือ”ทำประโยชน์” ดังกล่าว ทำให้รู้สึกอย่างไร เป็น”ความสุข” หรือไม่ ถ้าเป็น...เหมือนหรือแตกต่างจากความสุขในข้อ 1 อย่างไร

3) ผู้ปฏิบัติตน ชุมชน หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรธุรกิจ เข้าใจคำว่าประโยชน์สุขอย่างไร

4) การให้หรือการทำประโยชน์แบบใดจึงจะทำให้คนรับและคนให้มีความสุข รูปแบบการให้ดังกล่าวควรทำให้เกิดขึ้นมาก ๆ ในสังคมไทยหรือไม่

5) การให้หรือการทำประโยชน์ดังกล่าวผู้ปฏิบัติตน ชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนจะร่วมกันทำให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร มีผู้ใดเกี่ยวข้องบ้าง ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำอะไร ผู้ใดเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก (prime mover) ถ้าทำไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด และทำอย่างไรจึงจะเกิดขึ้นได้

6) การที่ชุมชนชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนร่วมกันสร้างสังคม”ประโยชน์สุข”ในแบบข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมอย่างไร

นิยามศัพท์

เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน จึงขอนิยามคำบางคำที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

สังคมแห่งประโยชน์สุข หมายถึง สังคมที่คนในสังคมมุ่งแสวงหาความสุขจากการเป็นผู้ให้หรือทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนากรอบความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์สุขในฐานะที่เป็นผลลัพธ์ของเศรษฐกิจพอเพียง จึงศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่ได้ดำเนินกิจกรรมตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียงมาในระดับหนึ่งจนได้รับรางวัลประเภทต่าง ๆ จากการประกวดผลงานการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา เป็นหลัก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นที่เป็นรูปธรรมคือกรอบความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและแนวคิดประโยชน์สุขของชุมชน องค์การภาครัฐและองค์กรเอกชน

ผู้รับผิดชอบ และหน่วยงานสนับสนุน

ดร.ชนัญญา กาญจนรังษิณนท์ หัวหน้าโครงการและนักวิจัย

ดร.กาญจนา รอดแก้ว   นักวิจัย

ดร.ประไพ ศิวะลีรวิลาส   นักวิจัย

นายพรหมพิริยะ พนาสนธิ   นักวิจัย

น.ส.ศยามล ลัคนาสถิตย์   นักวิจัย

นายรังสรรค์ หังสนาวิน   นักวิจัย

การประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนกับผู้ใช้ประโยชน์

ผู้ใช้นโยบายงานวิจัยนี้ได้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารราชการและพัฒนาตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับชาติ โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ หอการค้าไทย และอื่น ๆ เพื่อจะได้นำไปพิจารณาส่งเสริมสนับสนุน และขับเคลื่อนการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อไป

สำหรับคณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยให้ผู้บริหารกรมการพัฒนาชุมชนทราบและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาดัชนีวัดความสุขที่กรมการพัฒนาชุมชนจะทำขึ้น อีกทั้งจะผลักดันให้นำไปบรรจุในหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำชุมชนและบุคลากรในแวดวงพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับความหมาย แนวทางการวัดและการสร้างความสุขและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำดัชนีวัดความสุข

ความหมายของความสุขและประโยชน์สุข

คำว่า “ประโยชน์” มีความหมายว่า สิ่งที่มีผลใช้ได้ดีสมกับที่คิดมุ่งไว้ ผลที่ได้ตามต้องการ สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ ส่วนความสุข คือ ความสบายกายสบายใจ ดังนั้น “ประโยชน์สุข” น่าจะหมายถึง ความสบายกายสบายใจจาก การได้ทำสิ่งที่เป็นผลดีสมกับที่ตั้งใจไว้

“ประโยชน์นิยม” เป็นหนึ่งในทฤษฎีทางจริยธรรมอธิบายเรื่องของ ประโยชน์ ว่า มนุษย์กระทำสิ่งต่างๆ โดยมุ่งจะได้ประโยชน์ ประโยชน์นิยม ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูก ชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือเป็นการกระทำที่ดี ดังนั้น หากจะต้องเลือกหรือตัดสินใจประการใด ต้องมุ่งเน้นตัดสินใจเลือกการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือคนส่วนใหญ่ก่อน มิใช่เลือกทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือพรรคพวกตนซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยและเนื่องจากประโยชน์นิยมเน้นที่เป้าหมาย จึงพิจารณาความถูกต้องของการกระทำที่ผลของการกระทำ โดยไม่นำตัวการกระทำมาตัดสิน ไม่ว่าการกระทำนั้นจะประกอบด้วยเจตนาดีหรือไม่ก็ตาม

สาระสำคัญของประโยชน์นิยมถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ความสุขจึงเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ถูกหรือผิด ถ้าการกระทำใดที่กระทำแล้วให้ประโยชน์สุขมากกว่า ถือว่าการกระทำนั้นดีกว่าและควรกระทำมากกว่า อนึ่ง ประโยชน์สุขในที่นี้มีได้หมายถึงประโยชน์สุขของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่หมายถึงประโยชน์สุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตาม “หลักมสุข” ที่ว่า “ความสุขที่มากที่สุด ของคนจำนวนมากที่สุด” ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงโทษหรือความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยทุกข์หรือโทษที่เกิดขึ้นต้องไม่มากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ และในบางกรณีที่ต้องเลือกกระทำ เนื่องจากทุกทางเลือกนั้นล้วนแต่ก่อให้เกิดความทุกข์ ก็ให้ถือว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความทุกข์น้อยกว่าเป็นการกระทำที่ให้ความสุขมากกว่าทางเลือกอื่น ๆ ประโยชน์นิยมเป็นแนวคิดที่มีเสน่ห์ดึงดูดนักศึกษา และผู้ที่สนใจเรื่องทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประโยชน์นิยมยังเป็นปรัชญาที่รองรับรัฐสวัสดิการในยุคปัจจุบัน นักคิดที่สำคัญคือ เจเรมี เบนแธม (Jereme Bentham) และจอห์น สจวร์ต มิล (John Stuart

Mill) ดร.รูท วีนโฮเวน (Dr. Ruut Veenhoven) แห่งมหาวิทยาลัย Erasmus เห็นว่า ปรวิษณนี้ได้จุดประกายให้เกิดการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตจำนวนมากมาย และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยก็แสดงให้เห็นว่าหลักการของปรวิษณนี้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความสุขของคนจำนวนมากมีความเป็นไปได้ในเงื่อนไขของสภาพปัจจุบัน และ ยังสามารถสร้างเพิ่มเติมได้อีก นอกจากนี้ยังพบว่า การส่งเสริมความสุขไม่ได้มีความขัดแย้งกับคุณค่าอื่น ๆ ความสุขเกิดขึ้นได้ภายใต้เงื่อนไขเกี่ยวกับสิ่งที่เราให้คุณค่า เช่น อิสรภาพ และความซุขก็เร่งให้สิ่งที่เราให้คุณค่าเกิดเร็วขึ้น เช่น การมีสุขภาพดี หรือ การกระทำในฐานะพลเรือน

แนวทางการสร้างความสุข

เบนแธม เสนอ“หลักมความสุขหรือ *The Greatest Happiness Principle*” ว่าสังคมที่ดีที่สุดคือสังคมที่ประชาชนมีความสุขที่สุด นโยบายสาธารณะที่ดีที่สุดคือนโยบายที่สร้างความสุขมากที่สุดและในระดับบุคคลการกระทำที่ถูกต้องตามจริยธรรมเป็นสิ่งที่สร้างความสุขมากที่สุดเบนแธมเรียกหลักจริยธรรมของเขาว่า“หลักแห่งอรรถประโยชน์ (*Principle of Utility*)” ซึ่งประเมินการกระทำใดๆด้วยผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ที่เกี่ยวข้องนั่นคือก่อให้เกิดประโยชน์หรือความสุขที่สูงขึ้นหรือลดลงโดยสามารถปรับใช้ได้ทั้งกับปัจเจกชนและสังคม ในกรณีของสังคมทำให้เกิดวลีที่โด่งดังว่า “การกระทำที่ดีที่สุดคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุด (*the greatest happiness of the great number*)”ทั้งนี้ เขาให้น้ำหนักกับสังคมมากกว่าปัจเจกชนเมื่อมีความขัดแย้งของหลักจริยธรรมระหว่างปัจเจกและสังคมต้องถือหลักจริยธรรมของสังคมก่อนเขาไม่เชื่อเรื่องการผสานผลประโยชน์ลงตัวอย่างสมบูรณ์แต่เชื่อว่าวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและเหตุผลของมนุษย์สามารถจัดการให้เกิดการผสานผลประโยชน์ในส่วนที่มีความขัดแย้งได้

วีนโฮเวนอธิบายความหมายอย่างกว้างของ “ความสุข”ว่า ความสุขตรงกับ คุณภาพของชีวิต ในความหมายนี้หมายถึงชีวิตเป็นสิ่งดี แต่ไม่ได้ระบุว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีเกี่ยวกับชีวิต วีนโฮเวนทำให้ชัดเจนขึ้นโดยอธิบายว่าคุณภาพของชีวิตจำแนกได้ เป็น 2 มิติ มิติแรก จำแนกเป็นโอกาสที่ดีของชีวิตกับผลที่เกิดขึ้น ส่วนมิติที่สอง จำแนกเป็น ภายนอกชีวิตและภายในชีวิตทำให้เกิดคุณภาพของชีวิตใน 4 เรื่อง คือ สภาพแวดล้อมในการครองชีพที่ดี ประโยชน์ของชีวิต ความสามารถในการครองชีพของบุคคล และ ความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งสามารถนำไปกำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างความสุขให้กับประชาชนได้

ริชาร์ด เลยาร์ด (Richard Layard)นักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่สนใจการศึกษาเพื่อวัดความสุขจนได้สร้างฐานข้อมูลความสุขของโลกสำเร็จ เขาได้พบความจริงเกี่ยวกับความสุข12ประการคือ

1. ความสุขเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและสามารถวัดได้ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถาม การวัดกระแสคลื่นไฟฟ้าในสมอง เป็นต้น นอกจากนั้นความสุขคือสิ่งที่ผกผันโดยตรงกับความทุกข์เมื่อความสุขมากขึ้นความทุกข์ก็จะลดลง

2. การแสวงหาความสุขเป็นธรรมชาติของคนโดยคนจะหาวิธีสร้างความสุขโดยเปรียบเทียบต้นทุนและผลที่จะได้รับจากวิธีวิธีต่างๆ

3. สังคมที่ดีที่สุดคือสังคมที่มีความสุขมากที่สุดดังนั้นนโยบายสาธารณะควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขและลดความทุกข์ให้มากที่สุด

4. สังคมจะไม่มีความสุขเพิ่มขึ้นยกเว้นคนในสังคมมีเป้าหมายร่วมกันว่าต้องการให้สังคมมีความสุขเพิ่มขึ้น เนื่องจากความสุขของคนขึ้นกับพฤติกรรมของผู้อื่น ถ้าทุกคนยอมรับเป้าหมายของความสุขในสังคมร่วมกันได้ จึงจะสามารถร่วมกันจัดระบบของสังคมให้เกิดประโยชน์สาธารณะขึ้นได้

5. คนเป็นสัตว์สังคม การมีเพื่อนมีครอบครัวมีงานทำเป็นความสุขที่นอกเหนือจากเรื่องเงิน ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่ใช่เป็นเพียงกระบวนการสู่เป้าหมาย แต่เป็นสิ่งที่สร้างความสุขให้คนด้วย

6. คนต้องการไว้วางใจผู้อื่น นโยบายที่สามารถส่งเสริมความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก นโยบายดังกล่าวได้แก่การให้การศึกษาด้านจริยธรรม การสร้างครอบครัวชุมชนและที่ทำงานที่อบอุ่นมั่นคง

7. คนมีความยึดติดกับสถานภาพปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ต้องคำนึงว่าคนมีความสุขกับสิ่งที่สูญเสียไปมากกว่าดีใจกับสิ่งที่ได้มาใหม่ นอกจากนั้นโดยทั่วไปคนมักจะชอบสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย ดังนั้นการเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานอาจทำให้ประสิทธิภาพของประเทศมากขึ้นแต่คนมีความสุขน้อยลง เพราะข้อเท็จจริงที่ว่าความปลอดภัยในสังคมและสุขภาพจิตจะด้อยลงในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง

8. คนใส่ใจกับสถานะทางสังคมอย่างยิ่ง คนมีธรรมชาติที่ต้องการจะดีกว่าคนอื่น นี่คือสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมไม่ได้มีความสุขเพิ่มขึ้นถึงแม้จะมีความก้าวหน้าในการพัฒนาไปมาก เมื่อมีคนารู้สึกดีขึ้นจะมีคนอื่นที่รู้สึกแย่ลงโดยเปรียบเทียบ ดังนั้น การที่คนทำงานเพิ่มขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้นก็รู้สึกมีความสุขมากขึ้น แต่ก็ทำให้คนอื่นมีความสุขมากขึ้น นโยบายสำคัญที่จะช่วยลดปัญหานี้มี 2 เรื่อง คือ (1) ภาษีจะช่วยบรรเทาการแข่งขันอย่างไม่หยุดหย่อน (rat race) ได้ และอาจเป็นสิ่งที่คนจะลด

การทำงานลงบ้างถ้าสังคมโดยรวมจะมีความสุขมากขึ้น (2) การศึกษาจำเป็นต้องสอนเยาวชนให้มีความรับผิดชอบในเรื่องของสถานะทางสังคมและปลูกฝังให้มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

9. คนมีการปรับตัวกับสิ่งใหม่อยู่เสมอ เมื่อได้สิ่งที่ดีขึ้นแล้วระยะหนึ่งก็จะรู้สึกเคยชิน ดังนั้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงไม่ทำให้คนรู้สึกมีความสุขยาวนาน รายได้ในปีต่อไปจะต้องเพิ่มขึ้นมากกว่าที่เคยได้รับคนจึงจะรู้สึกมีความสุข คนจึงเสพติดการหาเงินเช่นเดียวกับเสพติดบุหรี่ ภาษีเป็นเครื่องมือที่สามารถลดพฤติกรรมทำงานหนักจนเกินไป อันเป็นผลเสียระยะยาวที่ทำให้ความสุขของบุคคลลดลงได้

10. คนยิ่งรวยยิ่งมีความสุขกับเงินน้อยลง เงินจำนวนเท่ากันจะสร้างความสุขให้กับคนจนได้มากกว่าคนรวย ดังนั้นนโยบายลดช่องว่างของรายได้ระหว่างชนชั้นในสังคมและระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจนจะช่วยเพิ่มความสุขของสังคมโดยรวม

11. ความสุขขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอก ระบบการศึกษาควรมุ่งเพิ่มปัจจัยบวกภายในตัวคน และการฝึกจิตเช่นการนั่งสมาธิเป็นต้นจะช่วยให้คนสามารถต่อต้านความทุกข์และเพิ่มความสุขได้

12. นโยบายสาธารณะมีผลต่อการลดความทุกข์สามารถทำได้ง่ายกว่าการสร้างความสุข เนื่องจากสาเหตุของความทุกข์และการขจัดทุกข์มักเห็นได้ง่ายกว่า นโยบายสาธารณะจึงควรมุ่งไปที่กลุ่มคนที่มีความทุกข์ในสังคม

สำหรับความสุขที่ในคำสอนทางศาสนาก็มีอยู่มาก เช่นในพระพุทธศาสนา ได้มีการกล่าวถึงสุขของคฤหัสถ์ว่ามี 4 อย่างคือ (1) อภิสสุข (Bliss of ownership) สุขเกิดจากความมั่งคั่งคือ ความภูมิใจ ความอึดอึ้งใจว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม (2) โภคสุข (Bliss of enjoyment) สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์คือ ความภูมิใจ อึดอึ้งใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์ (3) อนนสุข (Bliss of debtlessness) สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้คือ ความภูมิใจ อึดอึ้งใจว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใครและ (4) อนวัชสุข (Bliss of blamelessness) สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ ความภูมิใจอึดอึ้งใจว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ก็ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

อย่างไรก็ตาม “ความสุข” ในทัศนะของพุทธศาสนามุ่งที่ความสงบจากจิตที่มักฟุ้งซ่าน พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความสุข ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 24 ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า “ในบรรดา

คนที่มีความสุข ตถาคตเป็นหนึ่งในนั้น" แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาของศาสนาแห่งความสุข เป้าหมายของศาสนา คือ นิพพาน ซึ่งมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า วิมุตติ คือความหลุดพ้น ซึ่งก็คือความหลุดพ้นจากทุกข์เป็นการถาวร วิมุตติมีอีกชื่อหนึ่งว่า สันติคือความสงบมีพระพุทธพจน์หนึ่งกล่าวว่า นิพพานุปรมุ สุขขุ นิพพานเป็นบรมสุขที่สูงที่สุด

ฉะนั้น มองในแง่เป้าหมาย พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งความสุข นิยามแห่งความสุข ในแนวของพุทธศาสนา ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือซึ่ง ตวง วัด อย่างเช่น ความสุขในใจเรา บางทีเราวัดไม่ได้ แต่เราสามารถรู้ได้ สัมผัสได้ ในทัศนะของพุทธศาสนา ความสุข นิยามได้ ความสุขคืออะไร ความสุขคือสภาวะที่ทำให้ได้ง่าย หมายความว่า เมื่อสภาวะอย่างนี้เกิดขึ้นแล้ว เราสามารถรับมือกับมันได้อย่างสบาย ๆ ไม่ต้องจำใจยอมรับ จำใจทำประเภทของความทุกข์ มี 2 ประเภท คือ (1) ความสุขทางกาย คือสุขที่แสดงผลออกมาทางกาย คือ ตา หู จมูก ลิ้น และ (2) ความสุขทางใจ คือ เจตสิกสุข คือ ใจที่เป็นสุขในทางธรรมะความสุขมีอยู่ 2 ประเภท คือ (1) ความสุขในโลก หรือ โลกียสุข คือความสุขที่กิเลสของเรา ได้รับการพะเน้าพะนอ เช่น ตาอยากเห็น เราก็ให้มันเห็น ลิ้นอย่างลิ้มรส ก็ได้ลิ้ม กายอยากสัมผัส ก็ได้สัมผัส ฯลฯ และ (2) ความสุขที่อยู่เหนือโลก หมายความว่า เป็นความสุขที่เกิดจากสภาพที่แท้จริงของใจ เกิดจากปัญญารู้เท่าทันความจริงของโลก บ่อเกิดแห่งความสุข มี 3 แหล่ง คือ (1) เกิดจากกาม = กามสุข กามคือวัตถุหรือกิเลส ที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ กามสุข คือสุขที่เกิดจากการสนองตามประสาทสัมผัสทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ (2) ฌานสุข คือ ความสุขเกิดจากการภาวนา หรือการเผาผลาญกิเลสที่เกิดที่จิตที่มีได้เป็นปัจจุบันขณะหรือผัสสะ มีความลึกซึ้งทางจิตเพิ่มขึ้น เป็นความสุขของคนที่มีจิต เช่น การปฏิบัติสมาธิแล้วเกิดความเต็มดำลึกซึ้งและ (3) วิมุตติสุข คือ ความสุขเกิดจากจิตหลุดพ้นสิ้นเชิงจากพันธนาการของกิเลสทั้งปวงพุทธศาสนาแนะนำวิธีการสร้างความสุขว่า บ่อเกิดของความสุขอยู่ตรงไหน ก็สร้างความสุขกันตรงนั้น และถ้าจะให้ง่ายกว่านั้นก็มี 5 วิธีที่จะสร้างได้คือ

1. สร้าง ความสุขจากเสพหรือสนองตอบ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี่เป็นการสร้างความสุขพื้นฐาน ตาอยากดูรูป ฟาไปดู หูอยากฟังเสียงเพราะ ก็พาไปฟัง จมูกอยากดมกลิ่นหอม ก็พาไปดม

2. สร้างความสุขจากการพัฒนาใจให้มีคุณธรรม เช่นพ่อแม่มีเมตตาต่อลูก ยอมลำบากเพื่อให้ลูกของตนเองมีความสุข เป็นปรัชญาการทำงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราคือ “ความสุขของฉัน คือการทำให้คนอื่นมีความสุข” อย่างนี้ เป็นความสุขที่เกิดจากความมีเมตตา

3. รู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิตไม่ยึดติดกับความสุข หมายความว่าอยู่กับโลกแต่ไม่หลุดโลก ใจที่ขาดสติ จะปล่อยให้ทุกข์ตามธรรมชาติกลายมาเป็นทุกข์ในใจของตนเอง ทุกข์ทางกาย ไม่จำเป็นต้องให้ใจต้องเป็นทุกข์ด้วย มันจะกลายเป็นทุกข์สองต่อ

4. สร้าง ความสุขจากการทำใจให้เป็นสุข รู้จักฝึกจิตฝึกใจให้มองโลกในแง่ดี เกิดมาในโลก อยู่ได้ฟ้าอย่างลวณ เกิดเป็นคนอย่างลวณินทา นี่คือการทำใจให้เป็นสุข

5. พัฒนา ปัญญาให้เข้าถึงอภิสภาพ รู้แจ้งจริงในความจริงของโลก เหมือนดอกบัวเกิดในน้ำ แต่ลอยพ้นน้ำขึ้นไป ตรงนี้เกิดขึ้นได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน และมีจิตที่หลุดพ้น เป็นอิสระจากกิเลสอย่างถาวร อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรมในทางพุทธศาสนา

นอกจากนี้ยังมีคุณธรรม 4 ประการ อันจะเอื้ออำนวยให้คนุหัทธมมีความสุขในโลกหน้า คือ(1) ศรัทธา คือมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในคุณค่าของศีล สมาธิ ปัญญา (2) ศีลคือ การทำดีและงดเว้น การทำความชั่ว เช่น เว้นจากการทำลายและทรมานสิ่งมีชีวิต เว้นจากการลักทรัพย์และหลอกลวงเว้นจากการประพฤติผิดในกามเว้นจากการพูดเท็จและเว้นจากการดื่มเครื่องดองของเมา(3) จาคะคือ รู้จักเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ยึดมั่นและทะยานอยากในทรัพย์ของตนและ (4) ปัญญาคือ พัฒนาปัญญาอันจะนำไปสู่การทำลายความทุกข์โดยสิ้นเชิง และการรู้แจ้งเห็นจริงในพระนิพพาน

ความสุข ห้าชั้น ตามแนวทางพุทธศาสนาประกอบด้วยขั้นที่ 1 คือ ความสุขจากการเสพวัตถุหรือสิ่งบำรุงบำเรอภายนอกที่นำมาปรนเปรอ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเรา ขั้นที่ 2 ความสุขจากการเจริญคุณธรรมเช่น มีเมตตากรุณา มีศรัทธาขั้นที่ 3 ความสุขเกิดจากการดำเนินชีวิตถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติไม่หลงอยู่ในโลกของสมมติ ขั้นที่ 4 ความสุขจากความสามารถทำให้ผู้อื่นเกิดจากการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ขั้นที่ 5 สุตท้าย ความสุขเหนือการทำใจให้มีความสุขในขั้นที่ 4 ตรงกับการมีความสุขจากการให้มากที่สุด กล่าวคือ เมื่อเจริญคุณธรรมเช่น มีเมตตากรุณา มีศรัทธาเราก็มีความสุขเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง คุณธรรมทำให้ใจเราเปลี่ยนไปเมื่อพัฒนาเมตตากรุณาขยายออกไปถึงใครก็ให้แก่คนนั้น ก็ทำให้ตัวเองมีความสุข ศรัทธาในพระศาสนาในการทำมาดีและในการบำเพ็ญประโยชน์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อให้ด้วยศรัทธาก็มีความสุขจากการให้ นั้น ดังนั้นคุณธรรมที่พัฒนาขึ้นมาในใจเช่น เมตตากรุณา ศรัทธา จึงทำให้เรามีความสุขจากการให้จนกลายเป็นสันติสุข ความสุขจากความสงบและก่อให้เกิดความร่มเย็น

ด้านคริสต์ศาสนา คำสอนของพระเยซูนั้นเป็นคำสอนที่จัดว่าเป็นระบบมากที่สุดและแสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ของพระเยซู ที่ต้องการปฏิรูปชีวิตมนุษย์ไปสู่หนทางที่ถูกต้อง อีกทั้งเป็นหลักจริยธรรมที่พระองค์ทรงมอบให้แก่มนุษย์ทุกคนได้ปฏิบัติเพื่อความสุขในโลกนี้และโลกหน้า โดยระบุ

“ผู้เป็นสุข หรือ บรมสุข” มี 8 ประการทั้งนี้ ข้อ 5. คือบุคคลผู้ใดมีใจกรุณา ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าเขาจะได้รับพระกรุณาตอบและ ข้อ 7 คือบุคคลผู้ใดสร้างสันติ ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าพระเจ้าจะทรงเรียกเขาว่าเป็นบุตร บอกชัดเจนถึงการเป็นคนที่มีความสุขจากการให้

แนวทางการวัดความสุข

ต่อข้อสงสัยว่าการวัดความสุขนั้นกระทำได้จริงหรือไม่ หากวัดแล้วจะมีความเที่ยงตรงเพียงใด และจะใช้เครื่องมือใดจึงจะเหมาะสม เลย์ราร์ดชี้ว่า ความสุขในฐานะความพึงพอใจในชีวิตสามารถวัดด้วยการถามคำถามตรง ๆ และสามารถเปรียบเทียบระหว่างบุคคลและระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี ความสุขของคนจำนวนมากสามารถประเมินโดยใช้แบบสำรวจได้

การวัดระดับความสุขของประชาชน เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายต่างๆ โดยทั่วไปอาจวัดที่ “การดำรงชีวิต” หรือ “ความอยู่ดีมีสุข” ใน 2 ลักษณะ คือ

(1) ความอยู่ดีมีสุขในเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) หมายถึง การตีค่าความสุขของตัวรวมจากภายในจิตใจของบุคคลซึ่งจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลังทางสังคม และวัฒนธรรม มักใช้วิธีการวัดโดยการให้คะแนนจากบุคคล และ

(2) ความอยู่ดีมีสุขในเชิงภาวะวิสัย (Objective Well-being) หมายถึง การวัดค่าความสุขของบุคคลจากองค์ประกอบภายนอกที่เหมาะสมหลายองค์ประกอบร่วมกัน เช่น เศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และสุขภาพ ซึ่งนิยมนำมาทำเป็นดัชนีความอยู่ดีมีสุข ซึ่งแบ่งวิธีการในการศึกษาได้เป็น 2 แบบตามแนวคิดที่นำมาใช้ คือ วิธีการวัดโดยการให้ค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบเท่าๆกัน และการวัดโดยให้ค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบต่างกัน ซึ่งในวิธีการวัดแบบแรกที่มีการให้ค่าถ่วงน้ำหนักเท่าๆกันนั้น มีแนวคิดว่างค์ประกอบและตัวชี้วัดทุกตัวมีความสำคัญกับบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากการมองภาพรวม และต้องการให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาประเทศด้วย ในขณะที่วิธีการวัดแบบที่สองที่กำหนดให้ค่าถ่วงน้ำหนักต่างกัน มีแนวคิดว่าการให้บุคคลได้บอกเล่าถึงเหตุผลที่ทำให้เกิดความสุขตามความคิดของตนเอง ย่อมแสดงให้เห็นถึงระดับความอยู่ดีมีสุขที่แท้จริงของบุคคลได้มากกว่า (สาสินี เทพสุวรรณ และคณะ.2550)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำดัชนีวัดความสุข

การวัดความสุขได้รับความนิยมหลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นเผยแพร่แนวคิดของการพัฒนาที่เน้นการสร้างความสุขให้กับประชาชน และการวัดความเจริญของประเทศด้วยอัตราการเติบโตของความสุขมวลรวมออกสู่สังคมโลก เมื่อปี พ.ศ. 2549 องค์การวิจัยอิสระแห่งหนึ่งของอังกฤษในนาม “มูลนิธิ

เศรษฐกิจศาสตร์ใหม่” หรือ NEF (The New Economics Foundation) ได้สร้างดัชนีชนิดหนึ่งที่เรียกกันว่า “ดัชนีความสุขโลก” (Happy Planet Index) หรือ HPI ขึ้นและนำมาใช้จัดอันดับประเทศที่ประชากรมีความสุขมากที่สุดในโลกจำนวน 178 ประเทศ ซึ่งครั้งนั้นประเทศวานูอาตูหมู่เกาะเล็กๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้เป็นประเทศที่มีค่าดัชนีความสุข HPI สูงที่สุด

สำหรับในปี พ.ศ. 2552 NEF ได้นำเอาดัชนี HPI มาใช้สำรวจเพื่อจัดอันดับประเทศที่มีความสุขมากที่สุดในโลกจำนวนทั้งสิ้น 143 ประเทศ ผลปรากฏว่าประเทศที่มีค่าดัชนีความสุข HPI สูงที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ คอสตาริกา ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีอันดับความสุขอยู่อันดับที่ 3 ของโลก รองลงมา ได้แก่ สาธารณรัฐโดมินิกัน จาไมกา และกัวเตมาลา โดยทั้ง 4 ประเทศอยู่ในทวีปอเมริกากลางทั้งสิ้น สำหรับในเอเชีย เวียดนามยังคงเป็นประเทศที่มีอันดับความสุขดีที่สุดในภูมิภาคโดยขึ้นจาก อันดับ 12 ปี (พ.ศ. 2549) มาอยู่ที่อันดับ 5 และถือเป็นหนึ่งเดียวของเอเชียที่ติด 10 อันดับแรก (Top Ten) ขณะที่ฟิลิปปินส์อยู่ในอันดับที่ 14 ตามมาด้วยอินโดนีเซียอันดับที่ 16 ภูฏานอันดับที่ 17 ลาวอันดับที่ 19 จีนอันดับที่ 20 มาเลเซียอันดับที่ 33 ไทยอันดับที่ 41 สิงคโปร์อันดับที่ 49 และเกาหลีใต้อันดับที่ 68 โดยประเทศในเอเชียส่วนใหญ่มีอันดับความสุขดีขึ้นกว่าเมื่อปี พ.ศ. 2549 ยกเว้น ภูฏานและไทยที่อันดับความสุขลดลงโดยของภูฏานตกลงเล็กน้อยจากอันดับที่ 13 เป็น 17 ส่วนไทยตกจากอันดับที่ 32 เป็น 41 สำหรับประเทศพัฒนาแล้วที่มีความร่ำรวยทางเศรษฐกิจพบว่าอันดับความสุขยังคงไม่ค่อยดีเช่นเดิม เช่น เยอรมนีอยู่ในอันดับที่ 51 อิตาลีอันดับที่ 69 ฝรั่งเศสอันดับที่ 71 อังกฤษอันดับที่ 74 ญี่ปุ่นอันดับที่ 75 และสหรัฐอเมริกาอันดับที่ 114 ส่วนประเทศซิมบับเวยังคงครองอันดับการเป็นประเทศที่มีความสุขน้อยที่สุด อันดับสุดท้ายของโลกเช่นเดิม

การที่ NEF สร้างดัชนีความสุขโลกและนำมาใช้ในการจัดอันดับประเทศต่างๆ ดังกล่าวถือเป็นการทำทนายแนวคิดแบบเดิมอยู่ไม่น้อย เนื่องจากการวัดความเติบโตและก้าวหน้าของประเทศต่างๆ ตลอดระยะที่ผ่านมามักพิจารณาจากมิติด้านเศรษฐกิจผ่านดัชนีที่เรียกว่า รายได้ประชาชาติ แต่ในขณะที่ดัชนีความสุขโลกไม่ได้มองเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการพิจารณาแบบองค์รวมที่มีการคำนึงถึงมิติทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลและความเชื่อที่ว่าล้าพังความเติบโตด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่อาจรับประกันได้ว่าประชากรในประเทศจะต้องมีความสุขหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีเสมอไป ชำร่วยเศรษฐกิจที่เติบโตนั้น บางครั้งอาจต้องแลกมาด้วยการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสุขของคนในประเทศลดลง

ดังนั้น ประเทศที่มีค่าดัชนีความสุขโลกสูงจึงไม่ได้สะท้อนถึงการเป็นประเทศมั่งคั่ง ร่ำรวยทางเศรษฐกิจ แต่หมายถึงประเทศที่สามารถมอบชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขให้กับประชากรได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม หรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ดังเช่นกรณีของคอ스타ริกา ประเทศเล็ก ๆ ที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความสุขมากทีุ่ดนั้นพบว่าเป็นประเทศเดียวในโลกที่ไม่มีกองทัพทหารมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 รวมถึงผู้นำของคอ스타ริกาเคยได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ทำให้คอสตาริกามีชื่อเสียงในการเป็นประเทศที่มีความสงบสุขและใฝ่สันติจนได้ รับสมญา “สวิตเซอร์แลนด์แห่งอเมริกากลาง” นอกจากนี้ คอสตาริกายังมีการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนสูงที่สุดในภูมิภาคอเมริกากลาง โดยเฉพาะเรื่องความเท่าเทียมกันในสิทธิสตรี รวมทั้งยังเป็นประเทศที่มีความเข้มงวดในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศสูงเป็นอันดับ 5 ของโลก ส่งผลให้คอสตาริกามีระบบนิเวศสมบูรณ์สะอาดและสวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของโลก สอดคล้องกับคำขวัญของประเทศคือ “Pure Life” หรือชีวิตที่บริสุทธิ์

การวัดความเติบโตของประเทศด้วยการให้ความสำคัญกับมิติด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวนี้ ปัจจุบันเป็นแนวคิดที่บรรดาประเทศพัฒนาแล้วกำลังให้ความสนใจอย่างมากและมีเป้าหมายจะนำมาใช้ในอนาคต ตามอย่างภูฏานซึ่งเป็นประเทศแรกของโลกที่นำ “ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ” (Gross National Happiness) หรือ GNH มาใช้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศแทนดัชนีรายได้ประชาชาติ เมื่อปลายปีที่ผ่านมา องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาหรือ OECD ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเทศพัฒนาแล้วและประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ที่เรียกว่า กลุ่ม G 20 ได้จัดการประชุมขึ้นที่เมืองปูซาน ประเทศเกาหลีใต้ เพื่อร่วมมือกันสร้างดัชนีวัดความก้าวหน้าของประเทศชนิดใหม่ที่มีการนำเอามิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ามาพิจารณาควบคู่กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ คาดว่าในอีกไม่ช้าคงจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับดัชนีดังกล่าวและจะได้เห็นประเทศต่าง ๆ ลดการยึดติดในเรื่องของตัวเลขเงิน ๆ ทอง ๆ กันลง และหันมาใส่ใจเรื่องของความสุข ความผูกพันของคนในสังคม ตลอดจนการช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงของมนุษย์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

การวัดความสุขในสังคมไทยเริ่มมาตั้งแต่ปลายแผน 7 มีการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุข ในระดับชุมชน โดยเครือข่ายของนักวิจัยร่วมกับชุมชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย (พัฒนาโดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มเกษตรกรใน 4 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวชี้วัดความสุข (พัฒนา โดยมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพในการวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ในพื้นที่

กาญจนบุรีและชัยนาท) ดัชนีชี้วัดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน (พัฒนา โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จังหวัดขอนแก่น)

พ.ศ.2548 สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ได้มีการประกาศเจตนารมณ์การร่วมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข 9 ข้อ โดยการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ เป็นเจตนารมณ์หนึ่งใน 9 ข้อดังกล่าว โดยนิยาม “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ว่าหมายถึงภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ต่อมาสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพและกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมกันพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขระดับชาติ โดยพิจารณาเป็น 3 มิติ คือสถานะสุขภาพของคน ทั้งด้านร่างกาย จิตและปัญญา ระบบบริการสุขภาพ พิจารณาทั้งในด้านระบบบริหารจัดการ ระบบการจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข และ ระบบการให้บริการ ตลอดจนปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ได้พัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขเพื่อใช้ประเมินผลกระทบ จากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8-9 โดยมีกรอบแนวคิดว่า ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่างทั่วถึง มีรายได้ พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

นอกจากนี้ยังมีดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทยและคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยของ ABAC Poll โดยมี 14 กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อความสุข เช่น การศึกษา ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมศิลปะ ธรรมชาติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ ฯลฯ แบบสอบถามชุดนี้วัดความสุขทั้งทางตรงและทางอ้อม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัส/พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความสุขและประโยชน์สุขไว้ดังนี้

1. “...ความปิติปลื้มใจนั้นนำไปสู่ความสุข คือมีความสุขที่ได้ทำอะไรที่ดี ที่ชอบ เมื่อมีความสุขในสิ่งที่ดีที่ชอบ จิตใจก็ปลอดโปร่งผ่องใส เมื่อจิตใจผ่องใสก็จะเห็นอะไรที่ถูกต้อง เมื่อเห็นอะไรที่ถูกต้องแล้วก็เห็นความจริงที่แท้ความจริงที่แท้มีอย่างเดียวคือความบริสุทธิ์ผุดผ่องคือความสุจริต หมายความว่า การทำอะไรที่เกิดความปิติยินดีนั้น นับว่าเป็นทางที่จะทำให้แต่ละคนมี ความสุขความเจริญได้. .” (พระราชดำรัสในโอกาสที่ประธานกรรมการหาทุนสร้างพระคัมภีร์นำคณะกรรมการ และผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงิน ใฝ่หูละของมูลีพระบาทสมเด็จพระตำหนักจิตรลดารโหฐานวันพุธที่ 14 ตุลาคม 2524)

2. “...ถ้าเราแผ่เมตตาให้คนอื่นหรือมีปรารถนาดีต่อผู้อื่น เข้าใจว่าคนนั้น หรือบุคคลอื่นจะรู้สึก ต้องรู้สึกว่ามีปรารถนาดีต่อผู้อื่นต่อบุคคลนั้นขึ้นในใจของเราก็ต้องรู้สึกว่ามีคนอื่นมาปรารถนาดีต่อเรา ฉะนั้นเป็นการยืนยันว่า การปรารถนาดีต่อผู้อื่นทำให้ผู้อื่นปรารถนาดีต่อเรา และปรารถนาดีต่อเรา อันนี้เองที่เป็นความสุข...” (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำลูกเสือชาวบ้านกรุงเทพมหานคร พระราชทานนักภพิงคราชนิเวศน์วันเสาร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2521)

3. “...ในภาษาทุกภาษาก็ต้องมีคำว่า เมตตา คือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มองคนอื่นในทางที่จะช่วยเหลือเขามากกว่าที่จะไปแย่งชิงเขา ทุกภาษาทุกศาสนา ก็มีจิตใจนี้ หรือวิธีการนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายทำต่อไปด้วยความแน่วแน่ และด้วยความสุจริตใจ จะเป็นทางที่จะช่วยส่วนรวมให้อยู่เย็นเป็นสุข...” (พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการอำนวยการสันนิบาตมุสลิมแห่งประเทศไทย พระตำหนักจิตรลดารโหฐานวันศุกร์ที่ 19 ธันวาคม 2518)

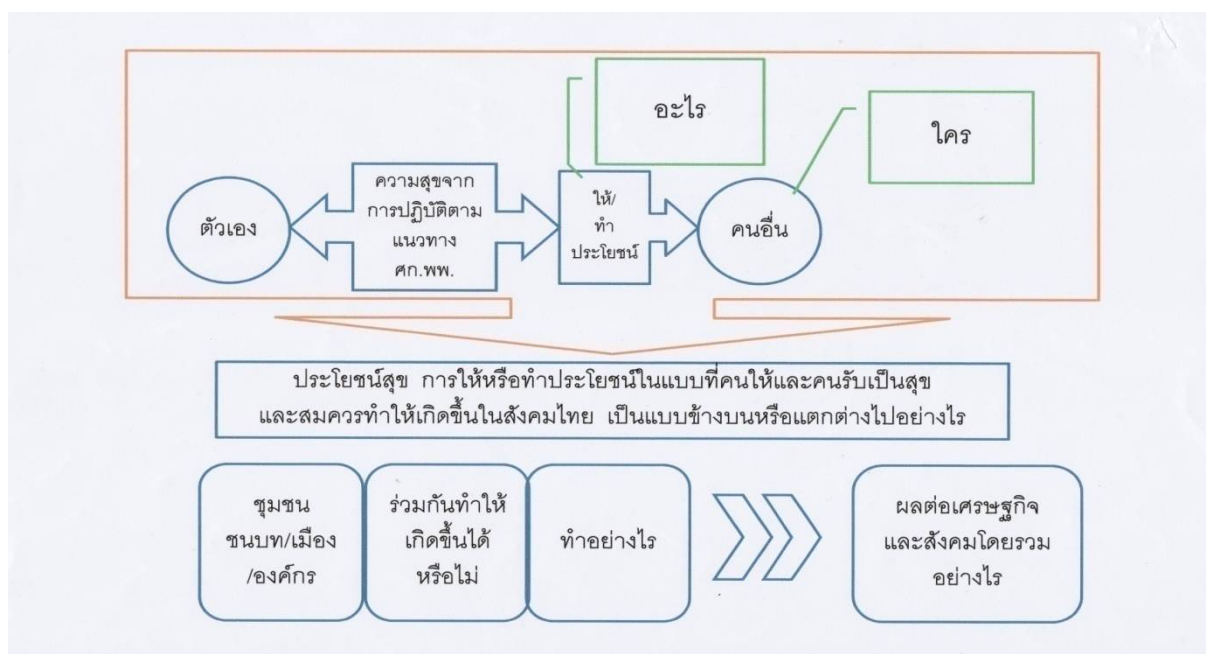
4. “...ความเจริญนั้น ต้องพร้อมด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ประการหนึ่ง วิชาความรู้ประการหนึ่ง และจิตใจสูงประการหนึ่งคือถ้าเราต้องการจะทุนบำรุง ส่งเสริมกำลังของเราให้เข้มแข็ง เมื่อเรามีเงิน ก็จักจัดหาเครื่องอาภรณ์ยุทโธปกรณ์ นานาชนิดที่มีคุณภาพดี มาเพิ่มพูนให้มากยิ่งขึ้นเพียงใด ก็ย่อมจะทำได้ หรือถ้าเราต้องการจะส่งเสริม สมรรถภาพในทางความรู้ วิทยาการ ใดๆ ให้ทันเทียมกับอารยะประเทศ เราก็จัดส่งคนของเรา ให้ออกไปศึกษาค้นคว้า และหาอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบวิทยาการแผนใหม่ๆ ในต่างประเทศเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงส่งเสริมสมรรถภาพของเรา ให้เจริญเทียมทันเขาได้ ซึ่งความเจริญดังกล่าวมาแล้วนี้ เราสามารถจะซื้อหาด้วยเงินได้ แต่ความเจริญทางจิตใจนั้น เราจะซื้อด้วยเงินเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ ไม่ได้ ความเจริญทางจิตใจนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งนัก เพราะเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องทำตัวของตนเองให้ดี เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม...” (พระบรมราโชวาทในวันพิธีสวนสนาม และพระราชทานธงชัยประจำกองโรงเรียนตำรวจภูธร ภาค 4 วันอังคารที่ 13 ตุลาคม 2496)

5. “...ในชีวิตทุกวันๆ ก็ได้มีโอกาสเข้าโรงเรียน ก็หาความรู้ แล้วมีโอกาสที่จะได้เห็นชีวิตของตัวเองและของคนอื่น ขอให้ถือว่าเป็นอาหารทั้งนั้น เป็นอาหารสมอง และเมื่อได้รับอาหารแล้ว ให้ไปพิจารณา คือไปไตร่ตรอง ไปคิดให้ดี ถ้าทำเช่นนี้แล้ว ทุกคนจะสามารถที่จะสร้างตัวเองให้แข็งแรง เพื่อที่จะทำประโยชน์แก่ตนเอง สร้างบ้านเมือง สร้างท้องที่ของตัว สร้างตนเองให้เจริญตามที่ทุกคนต้องการ...” (กระแสพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะเยาวชนชายหญิงจากถิ่นทุรกันดารในเขตปฏิบัติการของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ต่างๆ รวม 24 จังหวัด พร้อมด้วยพี่เลี้ยงและเจ้าหน้าที่ ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิตวันศุกร์ที่ 6 เมษายน 2516)

กล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานแนวคิดเกี่ยวกับความสุขว่า การทำในสิ่งที่ทำให้เกิดความปิติยินดี ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นความเมตตาต่อกัน การมุ่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความสุขและสังคมอยู่เย็นเป็นสุข บุคคลที่ต้องพัฒนาจิตใจและความรู้ของตัวเอง ต้องทำตัวเองให้ดีเสียก่อนเพื่อจักได้ทำประโยชน์ให้กับตนเองและส่วนรวมได้

กรอบความคิดการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างกรอบความคิดเกี่ยวกับประโยชน์สุขให้ชัดเจนจากความเห็น ความคิด และประสบการณ์ของผู้ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก การศึกษาวรรณกรรมจึงทำเพียงเพื่อให้ได้แนวทางในการจัดทำเค้าโครงการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มตามความเหมาะสมเท่านั้น ซึ่งสามารถจัดทำเป็นกรอบความคิดในการเก็บข้อมูลดังแผนภูมิ

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการที่มุ่งศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สุขของชุมชนและองค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศ เพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขให้คมชัดยิ่งขึ้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้มีประสบการณ์การดำเนินกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรธุรกิจเอกชน ทั้งในเขตเมืองและชนบท การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเจาะจง ประกอบด้วย

1. บุคคลที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครั้งที่1-2 ประเภทประชาชนทั่วไปและประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกันดารและบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นผู้ดำเนินวิถีชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง

2. ชุมชนที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1-2 ทั้งในภูมิภาคและกรุงเทพฯ

3. กลุ่มองค์กรชุมชนที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1-2 ทั้งในภูมิภาคและกรุงเทพฯ

4. หน่วยงานภาครัฐ ที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1-2 ทั้งในภูมิภาคและกรุงเทพฯ (ประกอบด้วย ธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด ชนระดับประเทศ กรมราชทัณฑ์ รองชนะเลิศ และกรมทรัพยากรน้ำ ชมเชย)

5. องค์กรธุรกิจเอกชนที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1-2 ทั้งในภูมิภาคและกรุงเทพฯ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลปรากฏตามตาราง

จังหวัด	บุคคล	รางวัล	ชุมชน/องค์กร	รางวัล
พะเยา	นางตุลา ยวงข้าว	เกียรติบัตร กปร ประเภทประชาชน ทั่วไป	กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้าน ถ้ำ อำเภอดอกคำใต้	ชนะเลิศระดับประเทศ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่
	นายผล มีศรี	รองชนะเลิศ ประเภท ประชาชนในพื้นที่ ห่างไกลและก้นดาร์	ชุมชนบ้านดอกบัว อ.เมือง พะเยา	ชนะเลิศระดับประเทศ ประเภทชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง
พังงา	นายสมพงษ์ พรผล	ชนะเลิศระดับประเทศ ประเภทประชาชน ทั่วไป		
กระบี่	นายสงวนมงคลศรีพันธุ์	เกียรติบัตรประเภท ประชาชนทั่วไป	เทศบาลตำบลปลายพระ ยา	ชนะเลิศระดับประเทศ ประเภทหน่วยงาน/ องค์กรภาครัฐใน ภูมิภาค
ชุมพร	นายสมบุญ ศรีสุบัติ (ลุง นิล)	หนึ่งใน 25 ประชาชน เกษตรเศรษฐกิจ พอเพียง	ชุมชนบ้านคลองเรือ	ชมเชยประเภทชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง
	นายฉลองชาติ ยังปักซี่	ชมเชยประเภท ประชาชนทั่วไป	ชุมพรคานา รีสอร์ท	ชนะเลิศประเภทธุรกิจ ขนาดกลาง
	นายนิยม ขาวศรี	เกียรติบัตรประเภท ประชาชนในพื้นที่ ห่างไกลและก้นดาร์		
ภูเก็ต	นายจำรัส ภูมิภูถาวร	ชมเชย ประเภท ทฤษฎีใหม่	ชุมชนบ้านบางโรง อำเภอ กลาง	รองชนะเลิศ ประเภท ชุมชนเศรษฐกิจ พอเพียง
			บ.เดอะแคชชูรี่ อำเภอ กลาง	เกียรติบัตร กปร ประเภทธุรกิจขนาด ย่อม

จังหวัด	บุคคล	รางวัล	ชุมชน/องค์กร	รางวัล
			บ.พรทิพย์ เมืองภูเก็ต	ชนะเลิศระดับประเทศ ประเภทธุรกิจขนาด ย่อม
บุรีรัมย์	นายผาย สร้อยสระกลาง	ปราชญ์ของเกษตรของ แผ่นดินประจำปี 2553 สาขาเกษตรเศรษฐกิจ พอเพียง		
มุกดาหาร	นายสนธิ์ ธรรมรงค์ศักดิ์	ชมเชย ประเภททฤษฎี ใหม่	ชุมชนบ้านภู อำเภอหนองสูง	เกียรติบัตร กปร. ประเภทชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง
	นายทวี ประหา	รองชนะเลิศ ประเภท ประชาชนในพื้นที่ ห่างไกลและกันดาร		
นครพนม	นายเนียม นาโควงศ์	เกียรติบัตร กปร. ประเภทเกษตรทฤษฎี ใหม่	ชุมชนท่าเรือ อำเภอนา หว้า	รองชนะเลิศ
ชัยภูมิ	นายอำพร ทอเหลี่ยม	เกียรติบัตร กปร. ประเภทประชาชน ทั่วไป	ชุมชนบ้านขาม อำเภอจตุรัส	ชมเชยประเภทชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง
ฉะเชิงเทรา	นายวินัย สุวรรณไตร	รางวัลที่ได้รับรอง ชนะเลิศ ประเภท ประชาชนทั่วไป	ชุมชนบ้านอ่างตะแบก อำเภอสนามชัยเขต	เกียรติบัตร กปร. ประเภทชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง
	นายเลี่ยม บุตรจันทา	เกียรติบัตร กปร ประเภทประชาชน ทั่วไป		ชมเชย ประเภททฤษฎี ใหม่
นนทบุรี	นางฐิติรัตน์ พวงโพธิ์ทอง	รางวัลชมเชย ประเภท ประชาชนทั่วไป	ชุมชนบางรักน้อย อำเภอ เมืองนนทบุรี	รองชนะเลิศ ประเภท ชุมชนเศรษฐกิจ พอเพียง

จังหวัด	บุคคล	รางวัล	ชุมชน/องค์กร	รางวัล
	นายยวง เพียวนิล	รองชนะเลิศ ประเภท ทฤษฎีใหม่	กลุ่มพันธุ์ข้าวชุมชนบ้าน ไพรใหญ่ อำเภอไพรน้อย	รองชนะเลิศ กลุ่ม เกษตรทฤษฎีใหม่
	นายสุชาติ แก้วประดิษฐ์	เกียรติบัตร กปร. ประเภทประชาชน ทั่วไป		
ปทุมธานี	บ.บารวม ดีไซน์ จก.	ชนะเลิศ ประเภทธุรกิจ ขนาดกลาง		
กรุงเทพ	ก้านันปรีชา เหมกรณ์		ชุมชน เกตุไพเราะ 3-4-5 พระโขนง	เกียรติบัตร กปร. ประเภทชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง

หมายเหตุ

1. ชนะเลิศระดับประเทศ ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. รองชนะเลิศ ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
3. ชมเชยได้รับโล่เกียรตินายกรัฐมนตรีในฐานะประธาน กปร.
4. เกียรติบัตร กปร. ได้รับเกียรติบัตรขอบคุณจาก สำนักงาน กปร.

วิธีการเก็บข้อมูล/แหล่งข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ กรณีเป็นบุคคลก็สัมภาษณ์บุคคลนั้น กรณีเป็นชุมชน หน่วยงานและองค์กร ได้สัมภาษณ์เจาะลึกคนสำคัญของชุมชน/องค์กรโดยเริ่มจากผู้แทนที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับบุคคล และจะขอให้แนะนำผู้ให้ข้อมูลคนอื่นที่ควรจะสัมภาษณ์อีก รวมทั้งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับชุมชน/องค์กร โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ทำเครื่องมือเก็บข้อมูล (เค้าโครงการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม) ทดสอบเครื่องมือที่ บ้านบางรักน้อย อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี วิเคราะห์ความเที่ยงตรงความเชื่อมั่นได้ของเครื่องมือ และปรับแก้เครื่องมือ

2. ทำแผนการลงเก็บข้อมูล และลงเก็บข้อมูลสนาม ในพื้นที่ 14 จังหวัด คือ พะเยา มุกดาหาร นครพนม ชัยภูมิ บุรีรัมย์ นนทบุรี ปทุมธานี ออยุธยา ฉะเชิงเทรา พังงา ชุมพร กระบี่ ภูเก็ต กรุงเทพมหานคร

3. เก็บข้อมูลตามแผน

วิธีการประมวลผล/สังเคราะห์ข้อมูล

ประมวล ตรวจสอบความเที่ยงตรงสมบูรณ์ของข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ATLAS.ti ช่วยจัดหมวดหมู่เนื้อหา ความสัมพันธ์ของรหัส และสรุปรายงาน

กิจกรรมในการดำเนินงานวิจัย

วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง
1. เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ"ประโยชน์สุข" ของชุมชน	1.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติและผลงานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	1.1.1 ขอประวัติและสืบค้นบุคคลที่ได้รับรางวัลประเภทต่าง ๆ ในการประกวด
	1.2 สัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลและสนทนากลุ่ม	1.2.1 สัมภาษณ์บุคคลสนทนากลุ่มในพื้นที่ต่างจังหวัด
		1.2.2 สัมภาษณ์บุคคลสนทนากลุ่มในพื้นที่ กทม.
2. เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ"ประโยชน์สุข" ขององค์กรภาครัฐ	2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติและผลงานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	2.1.1 ขอประวัติและสืบค้นบุคคลที่ได้รับรางวัลประเภทต่าง ๆ ในการประกวด
	2.2 สัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลและสนทนากลุ่ม	2.2.1 สัมภาษณ์บุคคลสนทนากลุ่มในองค์กร
3. เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ"ประโยชน์สุข" ขององค์กรเอกชน	3.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติและผลงานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	3.1.1 ขอประวัติและสืบค้นองค์กรที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ ในการประกวด
	3.2 สัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลและสนทนากลุ่ม	3.2.1 สัมภาษณ์บุคคลสนทนากลุ่มในองค์กร

ความสุขและการให้

การวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ”ประโยชน์สุข”ของชุมชนและองค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศเพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขให้คมชัดยิ่งขึ้น มีคำถามวิจัย 2 ข้อ คือ (1) ความหมายของประโยชน์สุขที่ชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนจะร่วมกันทำให้เกิดขึ้นได้ควรมีลักษณะอย่างไร และ (2) ประโยชน์สุขดังกล่าวจะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและ สังคมโดยรวมได้อย่างไร มีผลการวิจัยดังนี้

ความสุขอันเกิดจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ผู้ให้ข้อมูลทุกระดับได้รับความสุขแก่ตนเองและครอบครัว ลักษณะของความสุขมีหลากหลาย เช่น

- มีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัวเพราะได้ทำงานตามวิถีธรรมชาติและมีสุขภาพจิตดีไม่เครียด
- ได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว ถิ่นฐานบ้านเกิดสามารถประกอบอาชีพพร้อมกับครอบครัวได้ เพราะการทำกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้โอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ประกอบกับความต้องการใช้เงินเพื่อการบริโภคน้อยลง ไม่จำเป็นต้องไปทำงานต่างพื้นที่เพื่อหาเงินมาใช้จ่าย ครอบครัวอบอุ่นจากการได้ใช้ชีวิตร่วมกัน ตามบทบาทหน้าที่ มีกิจกรรมทำร่วมกัน ได้ปรึกษาหารือและแก้ปัญหาให้กัน
- ได้ปฏิบัติตนตามแนวทางศาสนา ได้ทำบุญ ตักบาตร ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะวิถีปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางเดียวกันกับหลักการของศาสนาด้วย
- มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีงานทำ มีรายได้ ควบคุมรายจ่ายได้อย่างพอเพียง ปลอดภัยสิ้น

- มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตพร้อม จาก"การปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก"ไม่มีปัญหาในเรื่องการกินอยู่ของครอบครัว
- อารมณ์ดี เนื่องจากรู้สึกอึดอัดในตัวเอง ที่สามารถประกอบการทำงานต่าง ๆ สำเร็จ ทำให้ครอบครัวมีความสุข รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี จากการกำหนดรู้ในความพอประมาณตนเอง และเข้าใจสภาพความเป็นจริงในความสามารถในการตอบสนองสิ่งที่ตนเองอยากได้
- สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นความรู้สึกมั่นใจในความรู้ วิชิต วิถีการและหลักการ ในการจัดการกับชีวิตให้อยู่ได้อย่างมั่นคง
- ความเป็นอิสระ มีศักดิ์ศรี ได้รับโอกาสทำงาน ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ไม่ถูกบังคับ หรือเร่งรัดจนเกินไป ซึ่งจะทำให้คนในครอบครัวหรือคนในทีมทำงานรู้สึกมีความสุขไปด้วย

“ทำให้ครอบครัวมีความสุข พ่อแม่ลูกมากินอาหารร่วมกัน ทำกับข้าวกัน มีเวลาพูดคุยปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันพ่อแม่ลูกมีเวลาคุยกัน แต่เวลาลูกมีปัญหาเขาจะปรึกษาเรา ไม่ได้ไปปรึกษาเพื่อน มีกิจกรรมทำกันในบ้าน เรามีนานทำ เราได้อยู่ด้วยกัน ได้ทำเวลาให้มีค่าขึ้น ได้ช่วยเพื่อนบ้าน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน”
ชุมชนบางรักน้อยจ.นนทบุรี

“เริ่มทำ เริ่มแรกก็มีปัญหาบ้างก็เหมือนทำส่วนตัว ก็มีปัญหากับคนในครอบครัว คิดว่าเราทำเรื่องเล็กน้อยๆ แต่หลายเรื่อง เรื่องที่เราไม่ต้องเดินไปหาไปแสวงหามันมาก พอทำแล้วเขาเข้าใจ คนในครอบครัวเข้าใจ ชีวิตก็เปลี่ยน เปลี่ยนจากเดือดร้อนเรื่องเงินทอง แต่เราเปลี่ยนเป็นพึ่งตนเอง เราเดือดร้อนอะไร ไม่มีก็ทำเองสิ มันไม่ใช่วิเศษอะไร ไม่มีก็ไม่มีอะไร ความสุขต้องไขว่คว้านะครับ ยกตัวอย่าง ซื้อมาใหม่มีความสุขมาก เรามีรถใหม่ขับ มีของดีๆ ใช้ แต่พักหนึ่งมันก็เก่ามันก็ทุกซ์ ถลอกปอกเปิกก็ทุกซ์ อันนี้ตะหากหละ แต่ถ้าเราคิดว่าสภาพเราสมควรมีแค่ไหน ถ้าเกิดอะไรขึ้นอย่าไปเสียดายมัน ของนอกกาย มันไม่ทุกซ์แล้วนะ”คุณวินัย สุวรรณไตร จ.ฉะเชิงเทรา

“เรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารเราก็จะมีทุกอย่าง คือมีข้าว มีเนื้อสัตว์ มีปลา มีผลไม้หลากหลายตามฤดูกาล เป็นปัจจัยการดำรงชีวิต เรามีครบ ยารักษาโรค สมุนไพรมากมาย ที่ว่ามีความสุขก็คือเราสามารถพึ่งตนเองได้ ถ้าหากว่า โลกมันเกิดปัญหา เกิดสงคราม ที่นั้นนอกจากเราเองแล้ว ชุมชนก็สามารถที่จะอยู่ได้” คุณยวง เขียวนิล จ.นนทบุรี

“ชีวิตอิสระไม่ต้องเป็นลูกน้องใคร ไม่ต้องทำงานตามเวลา ตั้งแต่ทำ ศกพพ. ไม่ต้องลงเวลาทำงานก็ได้ สำคัญที่ไม่มีหนี้สิน เวลาเรามีเงินจึงซื้อสิ่งของที่ต้องการ เช่น รถไถ ก็ซื้อเงินสด ราคาถูกกว่าซื้อเงินผ่อน และไม่ต้องยืมเงินใคร หากเราอดทนรออีกปีก็ไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ซื้อเงินสดได้ไม่ต้องกังวลเรื่องหนี้สิน มัน

ไม่เดือดร้อนอะไรเลย มันรู้สึกสบายใจ จะทำอะไรจะค้าขายก็ไม่กังวลไม่กลัวขาดทุน เพราะเหลือจากกินอยู่แล้ว ขายไม่ได้ก็แบ่งให้เพื่อนกิน เพราะไม่มีหนี้สินบังคับ จะคบเพื่อนฝูง ก็สบายใจ” คุณเนียม นาโควงศ์ จ. นครพนม

“รู้สึกดีที่ได้อยู่กับต้นไม้ ปลา ไก่ หมู พอกับของพวกนี้แล้วก็สบายใจ ทำแบบนี้แล้วอยากได้อะไรก็ได้ เงินก็ไม่ขาดที่ต้องใช้หมุนเวียนในสวนและใช้เลี้ยงสัตว์ และเงินนี้ก็พอที่ใช้ส่งหนี้สินที่ไปกู้เขาเอามาลงทุน ถึงเราจะมีหนี้ก็สามารถจัดการได้ไม่เดือดร้อนอะไร พี่กับแฟนก็ภาคภูมิใจที่จัดการได้ไม่เดือดร้อนอะไร” คุณตุลา ยวงข้าว จ. พะเยา

“สุขมีสองสุข สุขแรกเริ่มคิด เวลาคิดทุกครั้งต้องควบคุมตัวเองว่าต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง คิดใหม่ว่า ทำยังไงให้รอด เศรษฐกิจพอเพียง คือวิธีคิด เอามาปรับประสานกับการยังชีพกับทุนนิยม สองปฏิบัติ เพราะเวลาปฏิบัติมันเจอปัญหา ปัญหาที่คนแต่ก่อน มีแต่ความทุกข์ แต่ปัญหาของคนเราที่มาทำแบบนี้ ทำเพื่อพึ่งตนเอง มันยังเจอปัญหามากเท่าไร มันยังมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น” คุณสงวน มงคลศรีพันธ์ เลิศ กระบี่

“ไม่เครียด รื่นเริงได้ เมื่อก่อนผมเป็นคนไม่รื่นเริง แต่เดี๋ยวนี้ผมรื่นเริง ไปเจอใครตรงไหนผมสนุก เมื่อก่อนถูกเมียก็เครียด” คุณฉลองชาติ ยังปักชี ชุมพร

ทั้งนี้สามารถจัดกลุ่มความสุขอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็น 4 ประเภทสอดคล้องกับหลักการสุขของคฤหัสถ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) สุขจากความมีทรัพย์สินคือ ความภูมิใจ ความอึดอิมใจว่าตนมีทรัพย์สินที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม (2) สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์สินคือ ความภูมิใจ อึดอิมใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์ (3) สุขจากความไม่เป็นหนี้คือ ความภูมิใจอึดอิมใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใครและ (4) สุขจากความประพาสไม่มีโทษ ความภูมิใจอึดอิมใจ ว่าตนมีความประพาสสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

อย่างไรก็ตาม ประเภทของความสุขแม้ว่าจะมีความสำคัญ แต่สิ่งที่มีความสำคัญกว่าคือระดับของความสุข ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รางวัลเหล่านี้ ล้วนแต่มีความสุขในระดับที่มากพอที่จะไม่ต้องการอะไรเพื่อตัวเองและครอบครัวอีกแล้ว มีความภูมิใจ อึดอิมใจจนอยากจะ “ให้” หรือ “แบ่งปัน” ผู้อื่น ความสุขตรงนี้เป็นผลลัพธ์จากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยังไปไม่ถึงประโยชน์สุข ซึ่งเป็นผลในที่สุด นั่นก็คือเมื่อตนเองและครอบครัวมีความสุขแล้ว ก็เอื้อเพื่อแผ่ด้วยการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ซึ่งก็จะได้ผลตอบแทนคือความสุข ส่วนนี้จึงเป็นประโยชน์สุข ประโยชน์สุขจึงเริ่มจากตรงนี้

การให้หรือการทำประโยชน์จากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ความสุขที่ได้ในเบื้องต้น คือความสุขที่ได้รับกับตนเองและครอบครัว ชีวิตของผู้กระทำมีความสุขขึ้นตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่ระหว่างที่กระทำเพื่อหาความสุขให้กับตนเองและครอบครัวนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความภูมิใจ อิ่มเอิบใจจนอยากจะ “ให้” หรือ “แบ่งปัน” ผู้อื่น จึงได้ให้หรือทำประโยชน์แก่ผู้อื่นอีกด้วย เพื่อศึกษาว่าความสุขอันเกิดจากการให้มีความเหมือนหรือต่างจากความสุขที่ได้รับจากการประกอบอาชีพและใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสอบถามถึงสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้หรือทำประโยชน์ในระหว่างการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลแยกแยะความหมายของ “การให้” “การทำประโยชน์” ไว้ที่น่าสนใจว่า การให้ เป็นการกระทำที่มองด้านเดียว คือ ด้านของผู้ให้ ซึ่งมอบ สละ หรือหยิบบริจาคอะไรบางอย่างให้กับคนอื่น แต่การทำประโยชน์ เป็นการมองผลที่เกิดขึ้นจากการให้ว่าเป็นประโยชน์หรือดีต่อผู้รับหรือไม่ ดีต่อสังคมหรือไม่

บางครั้งจากการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัล ผู้ให้ข้อมูลก็เป็นเพียงผู้ให้ ไม่รู้ว่าผู้รับได้ประโยชน์หรือไม่ เพราะไม่อาจติดตามผลของการให้ได้ โดยเฉพาะกรณีมีผู้มาศึกษา ดูงาน มาขอให้บรรยายให้ฟัง มาขอข้อมูลงาน เนื่องจากคณะที่มาดูงานมีจำนวนมาก และไม่อาจแยกแยะได้ว่าใครต้องการอะไร ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า การมาดูงานนั้น ผู้มาดูงานควรจะถอดบทเรียนแล้วนำไปไตร่ตรองปรับใช้ ไม่ใช่ลอกแบบไป ด้วยเห็นว่าความรู้และประสบการณ์เป็นเรื่องเฉพาะตน เฉพาะแหล่ง อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลก็ได้ให้อย่างเต็มที่ ตั้งใจ ทุกครั้ง

เรื่องที่คุณเหมือนจะเป็นกิจกรรมค้าขายหรือให้บริการที่ได้รับค่าตอบแทน เช่น การขายสินค้า ผลผลิต การให้เช่าที่พักค้างแรม แต่ผู้ให้ข้อมูลก็เห็นว่านั่นเป็นการให้ เพราะตนได้ผลิตสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ไม่มีการโฆษณาเกินจริง ไม่หลอกลวง ดังนั้นการขายผลผลิตให้ ไม่ใช่การขาย แต่เป็นการให้ คือให้คุณค่าหรือคุณประโยชน์ที่หาไม่ได้ในตลาดซื้อขายทั่วไป คุณค่าที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มภูมิใจที่ได้ให้คือ สินค้า ผลผลิต และบริการที่ผลิตหรือทำขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การให้ หรือ ทำประโยชน์ ของผู้ให้ข้อมูล ระดับบุคคล ชุมชน กลุ่มองค์กร หน่วยงาน ภาครัฐ และองค์กรเอกชน ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ระดับบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลประเภทบุคคลได้“ให้”หรือ“ทำประโยชน์”โดยการแบ่งปันความรู้ ความคิด การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยลักษณะการถ่ายทอดความรู้จะเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบไม่ปิดบัง ไม่เห็นแก่ตัว เป็นการถ่ายทอดแบบการบอกเล่าให้ฟัง เป็นการเล่าเรื่อง เล่าประสบการณ์ให้ฟังว่า เริ่มต้นอย่างไร มีวิธีการอย่างไร

การให้ หรือ การทำประโยชน์ในประเภทบุคคล จะทำกิจกรรมผ่านศูนย์เรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ และการจัดแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้บุคคลยังเข้าไปมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมในรูปแบบต่างๆ มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำทางความคิด เป็นปราชญ์ชาวบ้าน โดยส่วนใหญ่จะเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน รวมทั้งการให้และการแลกเปลี่ยนผลผลิต ทั้งประเภทบุคคลและชุมชนในชนบท ส่วนในเมืองมีการให้และทำประโยชน์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สิ่งที่บุคคลในเมืองทำมากกว่าคนในชนบทคือ การบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การกวาดถนนหนทาง การปลูกไม้ดอกไม้ประดับภายในชุมชน การดูแลแหล่งน้ำ และการกำจัดขยะ ซึ่งในชนบทเป็นกิจกรรมระดับชุมชนไม่ใช่กิจกรรมระดับบุคคล

สิ่งที่บุคคลให้นอกเหนือจากความรู้และสิ่งที่มีประโยชน์แล้ว บุคคลยังได้ให้ความเอื้ออาทร ความเมตตากรุณา ความเห็นอกเห็นใจ ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการให้เวลาและโอกาสกับบุคคลอื่นกับชุมชน และสังคมส่วนรวมด้วย

“...เวลาไปขายเห็ด ถ้าเหลือกลับบ้าน แม่บ้านจะบอกว่านำกลับมาทำไม ระหว่างทางไม่มีเพื่อนฝูงบ้างหรือในหมู่บ้านนี้ เวลาผมไปขายเห็ดมีคนมาซื้อก็จะแนะนำวิธีการปลูกพืชผักที่ถูกต้องให้เขา เช่น วิธีปลูกผักให้งามได้อย่างไร จากที่ได้อบรมเกษตรกรมา บางคนบอกว่าปลูกแล้วผักมันไม่งาม ผมก็จะสอนเขา ..” คุณเนียม นาโควงศ์ นครพนม

“... ให้เวลาให้ความรู้ การบอกเล่าหรือการทำกิจกรรม เวลาคนมารู้และปฏิบัติ คนที่รับรู้และปฏิบัติและคนทำเป็น เรารู้สึกมีความสุข ที่มีความสุขมากคือเราให้ความรู้เขาไป... มันภูมิใจ เราได้ให้สิ่งที่เราประโยชน์ต่อเขาตลอดไป แล้วถึงวันหนึ่งเขาไม่มีเราเขาก็อยู่ได้ เขาก็สามารถจัดการสิ่งที่มีอยู่ได้ ซึ่งต่างกับเวลาเราให้เงินใช้ เราให้เงินไปก็เหมือนแก้ปัญหาให้เขาชั่วคราว มันก็แป๊บเดียว ..แต่ถ้ามาเรียนเขาทำเป็นเขาก็ไปทำต่อ แล้วเขาเกิดอะไรมากมายอันนี้มีความสุขมาก .. ลักษณะการให้มันให้แบบยั่งยืน ไม่ได้ให้แบบชั่วคราวชั่วคราว ให้แล้วได้ตลอด ...ถ้าพูดถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คนที่เข้ามาเรียนรู้จากสิ่งที่เราทำปีหนึ่งๆ ไม่น้อยปีที่แล้วมา 50-60-70 คนไม่ใช่เฉพาะจากชุมชนเรา ชุมชนคนอื่นด้วย แล้วชุมชนที่ทดลองใช้ หลายคนก็นั้นไปให้ทำอย่างจริงจังจริงใจนะ ก็สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงการพึ่งตนเอง ....” คุณเลี่ยม บุตรจันทา ฉะเชิงเทรา

“...ทำแล้วก็เรียนรู้ไปเรื่อย ๆ เรียนรู้ที่จะทำให้ตัวเองหลุดจากวงจร ทุกอย่างที่ผมได้มาผมถ่ายทอดต่อหมด ผมไม่เคยคิดจะปิดอะไร ถ้าผมได้คนอื่นก็ต้องได้ ...ถ้าทำแล้วต้องบอก อันไม่ได้ เพราะเราไม่รู้จะทำอะไร เพราะสิ่งที่เราได้มาทั้งหมดที่ผ่านมาเราก็ได้จากคนอื่น ถ้าเราค้นเจอบ้างเราก็ต้องให้คนอื่นต่อ ... ให้ความรู้ และประสบการณ์ที่มี ที่ให้แล้วเขานำไปใช้ได้จริงๆ แล้วเขาต่อยอดได้อีก เขาก็ยินดีมาก สิ่งที่ยากเห็น มากๆ คือให้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ได้จริงๆ มันเป็นความสุข ผมรู้สึกอึดอัดอั้นใจนะ...” คุณวินัย สุวรรณไตร จะเจิงเทรา

“...คือจริง ๆ แล้วอย่างนี้ครับ เรื่องของที่เราไปขยายผล เราอยากให้เขาเห็นว่าวิธีการเดินตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง มันเป็นอย่างนี้ ส่วนใหญ่ผมเองก็เหมือนกับไปเล่าให้ฟัง ให้กับนักเรียน กับผู้สนใจ ว่า การเดินตามแนวนี้มันเป็นอย่างไร และเรามีวิธีการอย่างไร เพราะว่าอย่างเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผมก็จะเล่า ให้ฟังว่าเศรษฐกิจพอเพียงมันเริ่มจากพอมีพอกิน สูเหลือกินเหลือใช้ เป้าที่ต้องการก็คืออยู่ดีมีสุข ถ้าเกิด ว่าอยากอยู่ดีมีสุขให้ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตรงนี้ ที่นี้วิธีการทำมันเริ่มอย่างไร วิธีการทำก็คือ มันต้องมาเริ่มที่ตนเองก่อน คือหาทางแก้ไขปัญหของตนเอง อันดับแรกก็คือเรื่องของการทำ ให้มีกินก่อน ว่าตรงนั้นมันอย่างไร เราก็เล่าให้เขาฟัง หลังจากทำกินให้มีกินก่อนแล้ว ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น พวกนี้มันให้ผล ระยะยาว...” คุณยวง เทียวนิล นนทบุรี

“ให้ในที่นี้คือ ให้ความรู้ให้กำลังใจ ให้ทุนที่เป็นตัวเงิน เขาเรียกว่าให้ทุนทางความรู้ก่อน พอให้ทุนทาง ความรู้เสร็จแล้ว ต่อไปทุนตามมาก็คือเขาจะต้องกลับไปทำประโยชน์ได้ เพราะฉะนั้นให้ในที่นี้มีสองให้ คือให้ความรู้ และก็ให้ ทุนทางความรู้ และทุนดั่งค์ ให้สองอย่าง คำว่าความรู้นี้หนักนะ ถ้าทุนตัวนี้ไปแล้ว ทุนในเรื่องดั่งค์เนี่ยเราไม่ต้องให้เขา เพราะทุนตัวนี้เขาจะไปแสวงหาเอาเอง... หลังจากที่เขามีทุน มหาศาลที่ให้ไป หรือทุนทางความรู้ และทุนทางปัญญา เพราะฉะนั้นทุนดั่งค์ไม่ต้องไปให้เขาเนะ เขารู้แล้ว ว่าต้องทำอย่างไร แต่วันนี้นั้นเขาจะให้ทุนดั่งค์มาก่อน แต่ไม่ให้ทุนทางความรู้ เขาเรียกเอาเงินนำหน้า และ ปัญญาตามหลัง มันเลยสับสนหมดเลย .....คือให้ไปแล้วไม่หวังผลตอบแทน เปรียบเสมือนนกบินไป กลางอากาศฉันใด มันไม่เคยทิ้งรอยเท้าไว้กลางอากาศก็ฉันนั้น คนที่ทำความดีแล้วทำประโยชน์ให้เขา เนี่ย เขาไม่ได้คิดหวังอะไรจากเขาให้ไปด้วยความจริงใจ ไม่มีเสแสร้ง ....” คุณสงวน มงคลศรีพันธ์ เลิศ กระบี่

“ในฐานะที่เราไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กราชภัฏถ้าต้องการมาเรียนหนังสือ เราให้อยู่กินกับเราฟรี แล้วคุณ ไปเรียนให้จบ ตอนนี้มีแล้วไม่ต่ำกว่าห้าสิบคน ตอนนีก็ออกไปแล้วรวยทุกคน เป็นเศรษฐี เราเลี้ยงใคร คนที่จนกว่าเรา ถ้ามีสักร้อยคนพันคนก็ตาม แต่เราสามารถเลี้ยงเค้าได้สักคนมัย เลี้ยงเขาจริง ๆ ตอนนีก็ เามาเลี้ยงไว้ ผัวก็อายุ 70 ปี เมียก็คล้าย ๆ ไม่ค่อยเต็ม ประมาณ 60 % นะ ลูกเป็นไข้ แต่เราก็เามาสาม คนนี้มาเลี้ยงไว้ ผัวเราให้ค่าแรง วันละ 300 บาท ก็ยังทำงานได้อยู่ เมียเราให้ถอนหญ้า เราก็ให้วันละ 100 แล้วก็ดูลูกคนไข้ด้วย แล้วตอนนี้เพิ่งมีคนมาขออยู่อีกครอบครัวหนึ่ง ลูกก็ยังเล็ก บ้านก็ไม่อยู่เช่า บ้านก็เสียค่าเช่า ก็ช่วยทำงานสวนด้วยนะ ในเมื่อคุณทำงานข้างนอก คุณก็ทำ แต่ถ้าว่างคุณก็มาช่วย ทำงานผม แต่ว่าผมไม่ให้ค่าแรงนะ แต่ให้ที่อยู่เขา น้ำไฟให้เขาใช้....ถ้าให้แล้วมีผลประโยชน์ สำหรับตัว

เขาเอง เรื่อย ๆ ถือว่าให้แล้วมีประโยชน์ แต่ถ้าให้แล้วไม่เกิดประโยชน์ คือให้แล้วสูญเปล่า” คุณจำรัส ภูมิภูถาวร จ. ภูเก็ต

“...เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีการอบรมให้ความรู้ พอดีเขาเห็นผมทำเศรษฐกิจพอเพียง มีอาคารนี้ด้วย ก็มีหน่วยงานเกี่ยวกับการทำความสะอาด ให้หาสมาชิกมาอบรมการทำน้ำหมัก จริง ๆ ผมก็ทำอยู่แล้วแหละ แต่พอท่านมาสนับสนุน ผมก็เกณฑ์คนมาอบรม ... แล้วก็เปิดวิทยากรหลายอย่าง ถ้าเกี่ยวกับเกษตร ถามผมเลย ผมตอบได้ทุกอย่าง ว่าอย่างนั้น ผมเป็นวิทยากรเขตนองจอกให้กับเด็กนักเรียน ทุกโรงเรียน แต่มันมีงบประมาณปีเดียว ที่เหลือก็ฟรี ได้รางวัลครูภูมิปัญญา ที่ไปสอนเพราะว่าทางเขตก็เอาเงินไปให้ แล้วผมก็ไปช่วยสอนให้...” คุณปรีชา เหมภรณ์ กรุงเทพ

2.ระดับชุมชน

เนื่องจากชุมชนและกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนไม่ใช่ปัจเจก แต่เป็นสถาบันทางสังคม การได้มาซึ่งข้อมูลจึงต้องทำโดยการสนทนากลุ่ม ซึ่งปรากฏลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์แตกต่างออกไปจากปัจเจก การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในนามของชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรเอกชนถูกนำมาอธิบายดังนี้

“คน” ที่ชุมชนให้หรือทำประโยชน์ให้ มีทั้งคนในชุมชนเอง และคนนอกชุมชน โดยกระทำผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมศูนย์เรียนรู้ชุมชน และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สิ่งที่ชุมชนให้ นอกจากความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังให้แนวคิด สร้างแรงจูงใจ ให้ความเชื่อมั่น และการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วย สิ่งที่ชุมชนกล่าวถึงสิ่งที่เป็นการทำประโยชน์สำหรับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน

การให้ของชุมชนต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนด้วย เพราะกิจกรรมของชุมชนไม่สามารถทำได้ด้วยแรงของผู้นำชุมชนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงลำพัง สมาชิกชุมชนต้องใช้เวลา ปัญญา ทรัพยากรและแรงงานกับการทำงานร่วมกันในนามของชุมชนเพื่อให้หรือทำประโยชน์ให้กับ “ผู้รับ” บางชุมชนสามารถกล่าวได้ว่า ทุกหลังคาเรือนในชุมชนสามารถเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ ทุกหลังคาเรือนมีองค์ความรู้ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย สามารถให้ความรู้กับผู้ที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้ สำหรับกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้กับคนในชุมชนก็เป็นกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกขึ้น เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การ

ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมหารายได้ของชุมชนเพื่อทำกิจกรรมสวัสดิการให้กับคนในชุมชนอีกด้วย สำหรับกิจกรรมที่ทำให้หรือเป็นประโยชน์แก่คนนอกชุมชน ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

“... ในหมู่บ้านก็สามารถเป็นพื้นที่เรียนรู้ได้ทุกหลังคาเรือน เป็นแหล่งเรียนรู้ได้หมด เขาเรียกว่ามหาวิทยาลัยชุมชน เพราะทุกหลังคาเรือนเป็นองค์ความรู้ เป็นสถาบันการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษา अनระบบ.. สำหรับการให้กับชุมชนก็คือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปลูกผัก ให้สามารถช่วยเหลือตัวเอง ..การให้ความรู้กับคนที่มาศึกษาดูงาน เราได้ให้ความรู้ข้อมูลต่าง ๆ ภูมิปัญญาต่าง ๆ วัฒนธรรม ประเพณี ให้กับคนชุมชนอื่นที่เขาอยากจะรู้ ... เราให้เป็นวิทยาทานไม่ต้องมีค่าจ้างรางวัล หรือว่าชุมชนอื่นเขามาขอความอนุเคราะห์เราก็สามารถที่จะให้ตรงนี้ ให้สิ่งที่ดี ๆ โดยเฉพาะเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เราสามารถที่จะอธิบายให้เขารู้ได้ ถ้าสิ่งที่ให้เป็นประโยชน์ เขาคงนำสิ่งนี้ไปต่อยอดไปใช้ในชุมชนของเขา ไม่มากก็น้อย ส่วนหนึ่งเราก็ส่งท้ายไว้ว่า ถ้าหากผู้ที่ย้ายมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนของเรานำสิ่งที่พวกเราได้ให้ความรู้ไปทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนแล้ว ก็ขอให้พวกเราได้ไปดูท่านบ้าง เราจะได้รู้ว่าเขามารับความรู้จากเราแล้ว เขานำไปปฏิบัติแล้วเขาเกิดประโยชน์อะไรบ้าง เขาได้ต่อยอดมัย บ้างหมู่บ้านเขาก็มีการโทรศัพท์มาบอกว่าตอนนี้กำลังพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านอย่างพี่...”ชุมชนท่าเรือ นครพนม

“...สิ่งที่ประสบผลสัมฤทธิ์เราก็มีความสุขได้ถ่ายทอดให้เขา อีกอย่างคนในชุมชนก็มาหาเราไม่ใช่มาขอความช่วยเหลือด้านเงิน หาทางออกไม่ได้มานั่งคุยกัน เราก็ได้ให้ความรู้ หาทางออกให้เขาไปเราก็มีความสุข ได้ประโยชน์ เราไม่ใช่พานเงินพานทอง แต่เราทำให้อะไรที่ประสบพบจากตัวเราหรือข้างนอกมาถ่ายทอดให้ชุมชนและศึกษาที่ตัวเรา ว่าสิ่งที่เราได้พบได้ปะได้แลกเปลี่ยนนำมาปรับใช้กับตัวเราไม่ได้มากนักนิดหน่อยและถ่ายทอดให้ชุมชนของเรา เขาได้รับทันทีใหม่กับสิ่งที่เราให้ ค่อยๆ ให้ไป ....” ชุมชนบ้านขามชัยภูมิ

“...การให้ความรู้ มันคือสาระสำคัญเลยที่ตั้งใจให้มันเป็นไป คือได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใส่แนวคิด แรงจูงใจ คนไหนพร้อมจะรับเรื่องอะไร มีเครือข่ายเข้าไปเยี่ยม ไปหา เรามีศูนย์ฝึกอบรมให้เขาเห็นปัญหา ให้ความเข้าใจ ให้เชื่อมั่นในแนวทาง....” ชุมชนบ้านคลองเรือ ชุมพร

“... การขยายเผอแผ่ให้กับชุมชน ให้ชาวบ้าน ใช้เวลาประมาณสิบกว่าปีในการให้ความรู้กับชุมชน ในการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเราเป็นผู้ให้ คนที่เขาเป็นผู้รับ เขาก็จะให้ต่อๆ ไปไม่สิ้นสุด...” ชุมชนบ้านบางโรง ภูเก็ต

“...มีที่ว่างในหมู่บ้าน ก็เอาดินมาถมแล้วปลูกต้นไม้กัน มะละกอ มะรุม รู้สึกว่าเอาไปกินกันทั้งหมู่บ้าน มีดอกแค หน้าบ้าน ปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะร่วมกัน ทำเพื่อประโยชน์ร่วมกันในชุมชน ทำเพื่อให้สังคมดีขึ้น ให้รู้จักกันขึ้น เมื่อรู้จักกันแล้วอีกหน่อยเขาก็ต่อยอดกันได้เอง คุยกันเอง เราทำเป็นตัวเชื่อม ตัวเริ่มต้นเราก็มีความสุข เป็นผู้จุดประกายเริ่มต้น....” ชุมชนบางรักน้อย นนทบุรี

3.ระดับกลุ่มองค์กรชุมชน

กลุ่มองค์กรที่ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ “ให้”หรือ“ทำประโยชน์” โดยการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า การมีผลผลิตที่ปลอดภัยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ เป็นสิ่งมีคุณค่าที่กลุ่มทำให้กับสมาชิก ชุมชน และสังคม เพื่อให้คนในสังคมมีสุขภาพที่ดี กล่าวได้ว่าความรู้ และผลผลิต เป็นสิ่งที่กลุ่มองค์กรช่วยให้เพิ่มคุณค่าในการผลิตด้วยการไม่ใช้สารเคมี คือประโยชน์ที่ทำให้กับสังคม การทำให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรมีอาชีพรายได้ และความสุขจากการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต (เช่น การทำบุญแม่โพสพ) คือประโยชน์ที่ทำให้กับชุมชน

“เรามีความรู้ แบ่งให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง คนใกล้ชิด เป็นการให้จากใจโดยไม่มีอะไร ให้ความรู้ที่ดี ความเป็นมิตร..”กลุ่มพันธุ์ข้าวบ้านไทรใหญ่ นนทบุรี

“...ต่างประเทศก็มีมาหลายประเทศอยู่ มีรัฐมนตรีเกษตรของเอธิโอเปีย เวียดนาม จีน มาเลเซีย เขมร ศรีลังกา กลุ่มอื่นๆก็มา..สามจังหวัดชายแดนใต้ก็มา.. คนที่สตูล เขาเก็บเงินกันเองสองปีเพื่อที่จะมา บางคนก็โทรมาคุย คนที่มาดูงานกลุ่มผมแล้วอยากทำ.. บางครั้งเราก็อุดหนุนเรื่องต้นพันธุ์ให้ไปบ้าง แล้วก็เกี่ยวกับพวกงานวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เราก็ไปมีส่วนร่วมตรงนั้นค่อนข้างมาก วัด โรงเรียน เราก็ไปส่งเสริมกิจกรรม เราไปฟื้นฟูการทำขวัญแม่โพสพได้สองปี .... คิดว่าสิ่งที่ทำฝึกปลอดภัย ได้ให้ผักที่มีคุณภาพให้เขาอย่างน้อยเป็นการสร้างงานในชุมชน ทำให้คนไม่ว่างงาน มีอาชีพ มีรายได้ในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน แล้วก็มีเวลาให้กับชุมชน ..ภูมิใจที่เรามีคุณค่า ให้สุขภาพที่ดีแก่ทุกคน..” กลุ่มปลูกผักปลอดภัย อยุธยา

4.ระดับองค์กรภาครัฐ

องค์กรของรัฐที่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ “ให้”หรือ“ทำประโยชน์”โดยการพัฒนาองค์กร พัฒนาคนภายในองค์กร เริ่มจากการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้แก่คนในองค์กร แล้วจึงมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติขององค์กรสู่องค์กร /หน่วยงานอื่นๆ จนสามารถเป็นองค์กรต้นแบบในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยในองค์กรภาครัฐขนาดเล็กจะเน้นที่บุคลากรภายในองค์กร เน้นการสร้างจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่องค์กรภาครัฐขนาดใหญ่ เน้นทั้งสามส่วน คือ การพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร การบริหารองค์กร และการพัฒนาลูกค้า

สิ่งที่องค์กรของรัฐให้ คือ บุคลากรหรือข้าราชการที่ดี หน่วยงานราชการที่ดี บริการที่ปรารถนาดีต่อประชาชนผู้รับบริการ และความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

“...ปัจจุบันแต่ละเรือนจำมีศูนย์เรียนรู้ เช่น เขากลิ้ง ดอนล่างที่เชียงใหม่ เขากรองที่ชัยนาท เป็นศูนย์เรียนรู้ที่เจ้าหน้าที่ถ่ายทอดให้ผู้ต้องขัง เดียวนี้ประชาชนมาดูของเราแล้ว เจ้าหน้าที่/เรือนจำก็ภูมิใจที่มีคนมาดูงาน เขาได้อธิบาย เช่น การทำน้ำส้มควันไม้ทำอะไร เดียวนี้ผู้ต้องขังอธิบายเองแล้ว คนยังถามว่า ทำไมคนถึงต้องมาดูงานของผู้ต้องขัง เขาภูมิใจ เดียวมีคนมาดูงาน มีนักเรียนมาดูงาน เขาก็ภูมิใจ เจ้าหน้าที่รู้จักปลูกผัก รู้จักแลกเปลี่ยน นำมาขายหน้าเรือนจำ ใครมีพริกมีอะไรก็เอามาแลกเปลี่ยนกัน...” กรมราชทัณฑ์

“...ต้องยึดแนวทางของท่านมาเป็นจุดขายให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบ พอเราตั้งหลักได้แบบนี้ เรามาทำงานร่วมกัน เราไม่ต้องเอาคนเป็นศูนย์กลาง เราเอาตัวองค์กรเป็นศูนย์กลาง ผมก็เลยให้ปลูกผักปลูกอะไรต่าง ๆ ให้มีเลี้ยงวัว เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เป็นศูนย์การเรียนรู้ เพราะเรามีแค่นี้ ผมทำคล้าย ๆ สวนจิตรลดาของพระองค์ท่าน ให้มีโรงปุ๋ยหมักชีวภาพ มีโรงเรือนเพาะชำ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ตอนนี้เริ่มขับเคลื่อนกันไปเรื่อย ๆ ให้เป็นรูปเป็นร่าง....บริการอื่น ก็เป็นบริการสาธารณะ ก็เช่นเค้ายัดร้อนเรื่องน้ำ เรื่องไฟ เรื่องถนน เรื่องโรคติดต่อ เราต้องให้บริการสาธารณะเค้า เวลาทำงานก็ยึดหลักเค้ามี่มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ตั้งแต่ร่วมคิด คือไม่ใช่ร่วมกิจกรรมอย่างเดียว คือคุณต้องคิดก่อน และคุณก็ต้องช่วยกันตัดสินใจด้วยว่าจะทำหรือไม่ทำ แล้วก็หลักท้ายสุดคือ ประเมินผลว่าปีหน้าจะเอาแบบนี้ก็ค่อย ๆ จะมีอะไรปรับปรุงมัย ผมก็ให้หลักพัฒนาชุมชนนั่นแหละ.....เราจัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา เราให้อุปกรณ์ออกกำลังกายเค้าทั้งหมด ที่นี้ปรากฏว่า ที่เราคาดหวังว่า มาวันละสามสิบคน แต่กลับมาเป็นร้อย อย่างนี้ เรามีความสุขว่าสิ่งที่เราให้เค้าไปมันคุ้มค่าจริง ๆ คือมันประทับใจตรงที่ว่า มันโดนใจเค้า เหมือนที่เราให้เสื้อใครสักตัวหนึ่ง แล้วปรากฏว่าเวลามีงานมีการเค้าใส่ทุกที แล้วเรามีความสุข มันเหมือนโดนนะ....” เทศบาลตำบลปลายพระยา กระบี่

5.ระดับองค์กรธุรกิจเอกชน

องค์กรธุรกิจเอกชน ที่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ หรือทำประโยชน์ โดยการเน้นสาธารณะประโยชน์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือชุมชน สังคม ในขณะเดียวกันจะให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในองค์กรด้วย เริ่มจากการให้สวัสดิการ การจ้างงานที่มั่นคง รวมถึงความดูแลบุคลากรในองค์กรก่อน แล้วจึงขยายไปสู่สังคมและสาธารณะโดยการให้ด้วยการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และการบริการสังคมในรูปของการพัฒนาชุมชน การบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีการให้ในรูปแบบของการรับซื้อผลผลิตของชุมชนโดยไม่มีการเอาเปรียบ เป็นการสร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชน รวมทั้งการผลิตสินค้าที่เป็นประโยชน์ เช่น สินค้าแปรรูปจากอาหารทะเลที่ใช้กรรมวิธีและส่วนผสมที่ห่วงใยผู้บริโภคของบริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต หรือน้ำมะม่วงหิมพานต์ที่มีผลงานวิจัยรองรับถึงคุณประโยชน์สูงต่อสุขภาพผู้บริโภคของบริษัทเดอะแคชชิวรี่ ภูเก็ต เป็นต้น

ประโยชน์จากการผลิตสินค้า มีทั้งที่เป็นคุณค่าของตัวสินค้าที่ให้ประโยชน์โดยตรงต่อผู้ซื้อสินค้า กับคุณค่าที่ให้ประโยชน์ต่อบริษัทของจังหวัด (เช่นกรณีของบริษัทพหุพิพัฒน์ผลิตภัณฑ์เป็นรูปตึกแบบชิโน-โปรตุเกส เพื่อสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด)

“...ผมให้ความรักทุก ๆ คน แม้ว่าอาจจะไม่ได้ให้เรื่องของประโยชน์ เงินทอง แต่เราให้ใจ เรื่องที่ช่วยได้ เราช่วยเขา ตามอัตภาพ การให้ที่เป็นประโยชน์ผมมองอย่างนี้ ไม่ว่าคนที่อยู่ใกล้เราหรือคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ไม่ว่าจะให้สิ่งไหน ก็แล้วแต่ เรามีความสุข เขามีความสุข ให้แต่พอดี..จากการที่ตัวเองสัมผัส เรารู้ว่าสิ่งที่เราให้ไปในแต่ละที่แต่ละคน ต้องการอะไรมีความสำคัญกับเขาแค่ไหน แล้วเราสามารถให้เขาได้แค่ไหน และให้อย่างไร คือบางอย่างในการอยู่ร่วมกัน มันอาจเกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง ความไม่เข้าใจกัน ความน้อยเนื้อต่ำใจ เกิดขึ้นได้แน่นอน แต่สุดท้ายแล้วต้องคุยกัน แลกเปลี่ยนกัน จะอยู่กันได้อย่างไร พอใจแค่ไหน เราให้ได้แค่ไหน...” บริษัทพหุพิพัฒน์ ภูเก็ต

“...ความสุขที่ในหลวงสอน สุขยังงี้ คือสุขที่พอใจ กับสุขจากการให้ เราเอาสองอย่างนี้มาบูรณาการเข้าในกิจกรรม ลงในนโยบาย ลงในแนวคิดแนวปฏิบัติขององค์กร ....คนในองค์กรให้ความรู้ความรักกับเขา ให้คำแนะนำกำลังใจ กลับไปเยี่ยมกลับไปดูว่าเขาทำได้ไหม สอนให้เขาพึ่งพาตนเองได้แล้วให้เขาไปสอนคนอื่นต่อ สอนให้เขามีความรัก แบ่งปันคนอื่นต่อไป.....แน่นอนครับเมืองไทยมีธุรกิจอยู่สองล้านสามแสนบริษัท ที่จดทะเบียนนะครับ ถ้าเอาหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของธุรกิจเอาหลักปรัชญาไปช่วยหนึ่งชุมชน เท่ากับหนึ่งในสามของประเทศสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ไม่เฉพาะภาครัฐภาคการเมือง เรากำลังมองว่าภาคธุรกิจต้องลุกขึ้นมาทำอะไรสักอย่าง บางทีภาครัฐก็ขาดความรู้บางด้านซึ่งภาคเอกชนมี ยิ่งถ้าร่วมมือกันได้ยิ่งดี คือเราจะเข้าไปพัฒนาในมิติทุกมิติ ให้เขามีน้ำใช้ ร่วมกับเครือซีเมนต์ไทยโดยขอท่อเขา เราไม่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ชาวบ้านมาร่วมกันทำ ... ให้คนที่มีความรู้เรื่องการจัดการน้ำเข้าไปทำ ทำบัญชีรายรับรายจ่ายให้.... ดูว่าเขามีปัญหา เขาขาดความรู้เรื่องอะไร แล้วที่สำคัญ ก็คือเรื่องคุณธรรม เราช่วยคนที่มิจิตอาสาไม่น่าใจก่อน มิจิตอาสา แล้วพอทุกคนทำดี ได้ดี แล้วเขาก็จะอยากทำดีเอง ... ผมว่ามันต้องมองเพื่อตัวเองด้วยอย่างสมดุล ถ้าไปช่วยคนอื่นอย่างเดียวแล้วมันไม่ยั่งยืน ถ้าคนอื่นสุขแล้วเราไม่สุข มันก็ไม่ยั่งยืน คนอื่นสุขเรายิ่งสุข เราทำอะไรให้ใครแล้วเราสุข เราพอใจ เราไม่ได้มากเราก็สุขนะ คนรวยไม่สุขก็ได้ พอคนเราพอใจถึงจะช่วยคนอื่น คนที่จะช่วยคนอื่นได้ต้องพอครับ พอทำให้เกิดสุข มากเกินไป น้อยเกินไป ก็ไม่ดี พอดีที่สุดในที่สุด พอดีแล้วเกิดความพอใจ พอใจแล้วเกิดสุข...” บริษัทบาทรูม ดีไซน์

ลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้รับและผู้ให้มีความสุข

การให้หรือทำประโยชน์ในหลายกรณีเป็นการให้ที่สูญเปล่า เพราะผู้ให้ก็ไม่มีความสุข ผู้รับก็ไม่มีความสุข การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ต้องมองหารูปแบบการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับต่างก็เป็นสุขทั้งคู่ จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ให้พบว่า การให้ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุขมีลักษณะดังนี้

1. การให้ที่ผู้รับนำไปใช้ต่อ ซึ่งอาจใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่าย ก็ล้วนแต่ทำให้ผู้ให้มีความสุขทั้งสิ้น ยิ่งถ้าสามารถทำให้ผู้รับมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ ผู้ให้ยิ่งมีความสุขมากขึ้น ดังนั้นผู้ให้ก็ต้องดูว่าคำแนะนำหรือความรู้แบบใดควรจะให้ใคร อาจดูไปถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้รับ เพราะถ้าให้ไปอย่างไม่เหมาะสม ผู้รับก็ไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้รับก็ไม่มีความสุข ผู้ให้ก็ไม่มีความสุขเช่นกัน

“เราช่วยแล้วเขาออกไปทำตามวิถีชีวิตที่เราสอนไว้ เค้าไปรวยทุกคน ตอนที่พูดถึงก็มีหลายคน”คุณจรัส ภูมิภูถาวร ภูเก็ต

“คนเขาได้ไปเราก็ดีใจนะ แล้วเขาโทรมาบอก ผมทำมะขามแล้วนะอาจารย์(มะขามล้างหน้า) ใช้แล้วได้ผล ผมทำสบู่แล้วได้ผล ชาวบ้านแถวนี้เขาลองใช้กันแล้วนะ ลองขายแล้วนะ เราก็ดีใจมากนี่คือความสำเร็จที่เราอยากเผยแพร่ มีคนโทรมาบอก มีความภาคภูมิใจมีความสุข สุขกับความทุกข์มันจะบอกได้ไง มันขึ้นอยู่กับประเด็น ตอนเห็นคิดบัญชีนับเงินแล้วเขาบอกไม่มีความสุข”นางสมบุญ บุตรจันทา ฉะเชิงเทรา

“สุขสูงสุดก็คือเห็นคนอื่นเขาทำ ทำแล้วได้เหมือนเราและดีกว่าเรา ตรงนี้พระองค์ท่านคิดไว้สุดยอด สุดยอดมากๆ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง พระองค์ท่านเก่งมากๆ เราอยู่ระดับนี้ ถ้าไปช่วยเพื่อนเครือข่ายของเราให้โตเหมือนเราหรือให้โตมากกว่าเรา เราจะมีสุขครับ แปลกนะงานนี้มีความสุขที่ได้เห็นคนอื่นเขาโต ให้คนอื่นเขาเก่ง ให้คนอื่นเขามีความสุขเหมือนเรา เพราะฉะนั้นมันเป็นความสุขที่บอกไม่ได้ แต่ถ้าทำแล้วคุณจะรู้ว่ามันสุขยังไง เห็นคนอื่นเขาโตแล้วเราภูมิใจ แตกต่างจากงานอื่นนะ ตอนที่ขายอาหารถ้าเพื่อนขายดีเหมือนเรา เราขายไม่ได้ ทุกข์นะมันไม่ใช่สุข แต่อันนี้ถ้าเพื่อนโตเหมือนเรา เรามีความสุขครับ ยิ่งให้ไปยิ่งได้มา เราได้ความสุขจริงๆ”คุณสมบุญ ศรีสุบัติ ชุมพร

“ถ้าลูกศิษย์คนไหนที่มีแวว เราจะดึงเขามาเป็นเกษตรอาสา เราจะให้ทุนจากสวนบางอย่างให้เขาไปลงแปลงผักและให้เขาเป็นวิทยากร พร้อมให้สวนของลูกศิษย์เป็นสวนตัวอย่าง ในการทำการเกษตรที่ประสบความสำเร็จและเขาก็จะไปสอนต่อกับครอบครัว สามารถเป็นตัวต่อยอดของศูนย์เรา ดังที่ในหลวงกล่าวว่าเมื่อเราให้ไปแล้วเขาสามารถไปต่อยอดได้ ชุมชนก็มีความสุข เหมือนกับเราไปเปิดหน้าต่างให้เขามีทางออก”คุณมานิช ภูเมือง มุกดาหาร

“แนะนำคนที่พูดง่ายหน่อย หรือแนะนำให้เขาทำเศรษฐกิจพอเพียงแต่สถานที่ไม่เอื้ออำนวย ก็แนะนำให้เขาปลูกเห็ด เพาะเห็ดขายก็ได้ หรือมีที่เล็กๆก็ปลูกพริก ปลูกผัก ปลูกมะเขือ ไว้กินก็ได้ บอกแม้กระทั่งวิธีปลูกผักแบบประหยัดพื้นที่ ก็สอนเขาว่าทำแล้วมีความสุข ได้ดูได้เห็น เราไม่ได้หวังรวย เราลองปลูกดูก่อน อีกหน่อยก็จะรักต้นไม้ไปเอง จะรักงาน จะมีความสุขเอง แล้วเขาก็ทำตาม”คุณปรีชา เหมกรรณ์ กรุงเทพฯ

2. การให้ที่ทำให้ผู้รับดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความจริงแล้ว ผู้ให้ข้อมูลไม่นิยมการให้เพื่อการสงเคราะห์ เพราะเห็นว่าเป็นการช่วยที่ไม่ยั่งยืน การให้แบบสงเคราะห์จะให้เป็นการชั่วคราว แล้วหาทางปรับเปลี่ยนให้ผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากใครต่อไป เมื่อผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งแล้วผู้ให้ก็มีความสุข

“มีคนแก่อยู่คนหนึ่ง อายุมากแล้ว เราแนะนำให้ชาวบ้านปลูกผักสวนครัว แล้วให้ขายคนที่ยังพอเดินได้ ไปขาย ท่านก็ได้วันละร้อยสองร้อย ท่านก็อยู่ได้ เป็นการให้อย่างยั่งยืน เขาช่วยตัวเองได้”คุณจำรัส ภูมิภูถาวร ภูเก็ต

“พยายามพูดคุยกับเพื่อนบ้าน บ้านติดกันนี้บางคนไม่ทำอะไรเลย ตอนแรกเราก็ให้เขาขอเรากินไปก่อน เมื่อเราทำได้จึงจูงใจคนอื่นให้รู้จักปลูกผักง่ายๆกิน เช่น ผักบั่ว (ต้นหอม) ก่อน เราไม่พูดตรงๆว่าจะได้ไม่ต้องมาขอเราอีก แต่บอกอ้อมๆ หากบอกตรงๆเขาอาจจะโกรธ”คุณเนียม นาโควงศ์ นครพนม

3. การให้ในสิ่งที่ตรงตามความจำเป็นของผู้รับ การให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือให้ในสิ่งที่เขากำลังต้องการ เพราะนั่นจะทำให้เป็นการให้ที่ไม่สูญเปล่า บางคนมองว่า การให้ต้องให้สมกับฐานะของผู้รับ แต่ผู้ให้ข้อมูลมองว่า ฐานะของผู้รับต้องควบคู่กับความจำเป็นที่ต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับด้วย เช่นการให้เงินช่วยงาน ถ้าฐานะไม่ดีจำเป็นต้องใช้เงินก็จะให้เงินช่วยมากกว่าคนที่มั่งคั่งเป็นต้น

“เราให้ไม่ได้ไปรอบไปทั่ว เพียงเราต้องรู้จัก รู้ว่าเดือดร้อนตรงไหนก็ไปบรรเทาตรงนั้น อย่าไปห่วงว่าทุกสิ่งทุกอย่าง”คุณฐิติรัตน์ พวงโพธิ์ทอง นนทบุรี

“ให้ในสิ่งที่เขาต้องการ สิ่งที่เขาไม่มี ผมไปงานแต่งงานนะ แม่บ้านบอกพ่อ.วันนี้ให้สองร้อยก็พอละ ผมบอกว่าไม่เอาละ ผมคิดแล้วคนนี้ผมให้ห้าร้อย เพราะว่าคนนี้เขาลำบากให้เขาไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ถ้าคนมีเงินนะ แม่บอกว่าให้ห้าร้อย ผมให้สามร้อย ทำอย่างไรเขาก็รอดอยู่แล้ว”คุณสมพงษ์ พรผล พังงา

“ถ้าให้แล้วยั่งยืนมันต้องตรงกับความต้องการความเดือดร้อนของเขา ผมคิดว่าเขาต้องมีความสุข เงินไม่ใช่ที่ตั้ง บางครั้งให้เงินอย่างเดียวไม่ให้ความรู้เลยไม่ได้ให้อะไรที่เขาจะทำได้เลย....เราจะดูก่อนว่าเขาขออะไรเรามา เราก็ดูวิถีทัศน์ของเขา ก่อน คุณประกอบอาชีพนี้ได้ไหม คุณจะทำอะไร ตรงนี้คุณมีความรู้บ้างหรือยัง คุณปรึกษาผมคนเดียว คุยกันก่อน.....ทำแล้วผู้ที่เราทำหรือผู้ที่เราให้ไปเขามีความสุข ความสุขตรงนั้นส่งมาหาเราด้วย เมื่อก่อนเขาเครียดมา เราไปช่วยแก้ปัญหาเขาได้ หรือบางครั้งเขามีปัญหาเรื่องรายได้ เราก็ส่งเสริมเรื่องอาชีพไป และตรงความต้องการของเขา เขามีรายได้ ทำให้ครอบครัวเขาดีขึ้นสมบุญขึ้น ไม่ต้องมีภาระเรื่องเงินเรื่องทอง เราไปเห็นเราก็ตีใจแล้ว” คุณสุชาติ แก้วประดิษฐ์ นนทบุรี

4. การให้ที่ไม่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ การให้ที่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ คือการให้ที่ต้องมีการย้าเรื่องของบุญคุณของผู้ให้ที่มีต่อผู้รับ ซึ่งผู้รับต้องตอบแทน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการให้แบบนี้ทำให้

ผู้รับไม่มีความสุข ดังนั้นการให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือ การให้ที่ไม่พูดถึงเรื่องของบุญคุณ ผู้รับอาจรู้สึกไปเองว่าผู้ให้มีบุญคุณกับตัว แต่ผู้ให้ต้องไม่เรียกร้องหรือแม้แต่แสดงให้เห็นว่าการให้ของตนเป็นเรื่องยิ่งใหญ่แต่อย่างใด

“การให้ไปแล้ว ผมไม่หวังผลตอบแทน เปรียบเสมือนนกบินไปกลางอากาศฉันใด มันไม่เคยทิ้งรอยเท้าไว้กลางอากาศฉันนั้น” คุณสงวน มงคลศรีพันธุ์ เกษปะ

“ก็ให้(ต้องทำ)โดยไม่ถือว่าเป็นบุญคุณ อย่าถือว่าเป็นบุญคุณ (ผมบอกว่า) เงินไม่ใช่ของผม เงินของทุกคน เป็นเงินภาษีพวกท่าน” คุณผาย สร้อยสระกลาง บุรีรัมย์

“ต้องช่วยคนที่เขาลำบากกว่าเรา เวลาเราให้แล้ว อย่าให้เขาคิดว่านี่เราให้แล้วต้องคืนนะ ไม่เอา” คุณสมพงษ์ พรผล พังงา

“เราเต็มใจให้ สมมุติว่าเรามีพันธุ์ผัก เขาไม่มี แล้วเราเต็มใจให้ โดยเราไม่คิดว่าถ้าเราขาย เราจะได้สตางค์..คนรับก็มีความสุขที่เขาให้ด้วยความเต็มใจ คือไม่ได้ไปเบียดเบียนเขา..และการให้ก็ต้องตรงกับความต้องการ ให้แบบไม่ต้องคำนึงถึงบุญคุณ” กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ พระนครศรีอยุธยา

“ให้จากใจโดยไม่มีอะไร ให้ในความรู้สึกที่ดีเป็นมิตร จะเป็นสิ่งของหรือความรู้สึกที่ดีก็ได้ คนรับเขาก็ต้องมีมิตรหมายที่ดี รับโดยไม่มีอะไรแอบแฝง ไม่ใช่สักแต่จะให้แล้วก็จะเอาแต่รับ” กลุ่มพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านไทรใหญ่หนองบุรี

5. ให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นว่า ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการ สาระต่างๆ เป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าเงินทองวัตถุสิ่งของ การให้เงินทองแม้ในขณะที่ให้ผู้รับมีความสุข แต่ผู้ให้ไม่เคยมีความสุขเลย เมื่อเงินทองหมดผู้รับก็จะกลับมาทุกข์เหมือนเดิม ยิ่งกว่านั้น ถ้าการให้เป็นการให้ยืมผลที่ตามมาก็นำมาซึ่งความทุกข์ ในขณะที่ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่างๆ เป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับมากกว่า เช่นเดียวกับคณิศรพัฒน์พัฒนาที่ว่า“ถ้าท่านให้ปลาแก่เขา เขาจะมีปลากินเพียงแค่วันเดียวแต่ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดชีวิต” ดังนั้นการให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์เท่านั้นที่จะทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความสุข

“ในความคิดของผม การให้คือการทำประโยชน์ เราให้ก็คือเรากำลังทำประโยชน์ให้กับสังคม การให้ความดี การให้วิชาการสาระต่างๆ ผมว่ามันมีมูลค่ามากกว่าการให้วัตถุ ในฐานะผู้ให้เราให้แต่สิ่งดีๆเขาไปแล้วเรามีความสุขแล้ว แต่ผู้รับจะทำให้เกิดประโยชน์หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของเขาว่ามีอะไรบ้าง ถ้าเขานำไปทำ ผมคิดว่าเขามีความสุข สิ่งดีๆที่เราให้บางทีเขาก็มีข้อจำกัดที่ทำได้ แต่ว่าสิ่งนั้นถ้าทำแล้วคิดว่ามีประโยชน์คนรับก็ต้องมีความสุข ลุงเชื้ออย่างนั้น” คุณฉลองชาติ ยังปักชี ชุมพร

“การให้ที่ไม่ได้คิดเรื่องเงิน มันต้องให้ในรูปแบบอื่นๆที่สุขทั้งคนให้และคนรับ เราอยู่ในชุมชน เราจะให้แบบที่คนให้มีความสุขคนรับก็มีความสุข ที่ไม่ใช่เงิน” คุณผาย สร้อยสระกลาง บุรีรัมย์

“มีความสุขที่ให้เวลาให้ความรู้ การบอกเล่าหรือการทำความจักรกรรม เวลามีคนมารับรู้และปฏิบัติ คนที่รับรู้และนำไปปฏิบัติสามารถทำเป็น เราารู้สึกมีความสุข มันภูมิใจ เราได้ให้สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเขาตลอดไป และถ้าวันหนึ่งเขาไม่มีเราเขาก็อยู่ได้ เขาก็สามารถจัดการสิ่งที่มีอยู่ได้ ซึ่งต่างกับเวลาเราให้เงินใช้ เราให้เงินไปก็เหมือนแก้ปัญหาให้เขาชั่วคราว มันก็แป๊บเดียว กรณีตัวอย่างคนมาขอ น้ำตาล ชื่อน้ำตาล เราก็มีความสุขแล้วที่ให้น้ำตาลไป(แต่ไม่เกิดประโยชน์) แต่วันหนึ่งเขามาเรียน เขานำมาทำต่อแล้วเขาเกิดอะไรมากมาย อันนี้มีความสุขมาก” คุณเลี่ยม บุตรจันทา ฉะเชิงเทรา

“ให้ความรู้และประสบการณ์ที่มีให้แล้วเขานำไปใช้ได้จริงๆ แล้วเขาต่อยอดได้อีก เราก็ยินดีมาก สิ่งที่ยอยากเห็นมากๆ คือให้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ได้จริงๆ มันมีความสุข ผมรู้สึกอึดอัดใจนะ แต่ไม่ใช่ให้แล้วเขาไม่ค่อยจะรับอะไร มันทุกข์นะแต่ไม่ทุกข์มากหรอก ทำใจเหมือนพระพุทธรูปเจ้าว่า บั้วสี่เหล่า แต่ถ้าได้ตรงๆ รู้สึกอึดใจ ไปไหนก็รู้สึกเบื่อกับมัน แค่นี้เห็นหัวร่อมาจอดก็รับมา” คุณวินัย สุวรรณไตร ฉะเชิงเทรา

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับชุมชน พบว่า การให้และทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับระดับชุมชนเป็นสุขส่วนใหญ่เหมือนกับระดับบุคคล จะมีลักษณะแตกต่างไปจากระดับบุคคลเพียงเรื่องเดียว กล่าวคือ การให้ระดับบุคคลที่ผู้ให้และผู้รับไม่เป็นสุข คือ การให้ประเภทสงเคราะห์ และการให้คำสั่งสอนที่เป็นการมุ่งให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ซึ่งผู้ให้รายบุคคลไม่กล้าให้ด้วยเกรงว่าจะเป็นการ “ยกตนข่มท่าน” หรือทำให้ผู้รับรู้สึกต่ำต้อยอับอาย แต่ถ้าเป็นการให้ระดับชุมชน เรื่องนี้ได้รับการยกเว้น การที่ชุมชนให้การดูแลคนยากจน คนชรา หรือผู้ด้อยโอกาส หรือมีกฎกติกาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ผู้ให้และผู้รับยอมรับได้โดยไม่ถือว่า ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับแต่อย่างใด ดังนั้นสิ่งที่เป็นการให้หรือทำประโยชน์ในระดับชุมชนที่ทำให้ผู้ให้ (ชุมชนหรือกรรมการบริหารชุมชนหรือผู้นำชุมชน) และผู้รับ (สมาชิกในชุมชน) เป็นสุข คือ **การจัดระบบสวัสดิการของชุมชน** การให้ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุข ได้แก่ การให้การช่วยเหลือดูแลสมาชิกในชุมชนให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน มีการจัดสวัสดิการชุมชนนับแต่เกิดจนตาย รวมทั้งการปรับพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขด้วย ผู้ให้มองว่า การให้เรื่องนี้ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความอบอุ่นใจการดำรงชีวิต รักผูกพันกับชุมชน และสามารถมีความสุขได้ด้วยการดูแลของชุมชน ผู้ให้ก็มีความสุขที่เห็นคนในชุมชนมีความสุข นับว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่ชุมชนควรทำ แต่ชุมชนโดยทั่วไปไม่ได้ทำ

“ความสุขก็คือเราได้ช่วยเหลือกัน แล้วในชุมชนของเราถ้าหากเราได้ทำบุญ หรือช่วยสวัสดิการต่างๆ ในตัวของเราเองถือว่าเราสบายใจขึ้น เราได้ช่วยชุมชน เราสบายใจ เพราะว่าได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ร่วมกัน ในส่วนหนึ่งของผู้นำ เราได้พานำชาวบ้านปฏิบัติตามโครงการของรัฐบาลหรือว่าด้านที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ

พอเพียง เราได้พาพี่น้องในชุมชนของเราได้ทำสิ่งที่ดี ๆ นี่ก็เป็นสิ่งที่ผู้นำของเราสบายใจและมีความสุขมาก” ชุมชนท่าเรือ นาหว้า นครพนม

“การให้ความสุขกับผู้สูงอายุ แจกเสื้อกันหนาว รดน้ำผู้สูงอายุล้างมือล้างเท้าผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุก็จะให้พร นี่ก็คือความสุขสูงสุด ความสุขที่ภาคภูมิใจที่เราเป็นคนหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุปลาบปลื้ม” ชุมชนบ้านขาม ชัยภูมิ

“ผมจะช่วยเหลือทุกสถานะความช่วยเหลือ ถึงตายก็มีความสุข ผมชอบตั้งแต่จำความได้ทำงานตรงนี้ให้กับส่วนรวมบ้าง ทำให้เขามีความสุข ทำดีไว้ไม่เสียหาย ผมก็มีความสุข” ชุมชนบ้านอ่างตะแบก ฉะเชิงเทรา

ในส่วนหนึ่งของหน่วยงานของรัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน สิ่งที่เป็นการให้หรือการทำประโยชน์ที่ ทำให้ผู้ให้และผู้รับเป็นสุข อยู่กับการผลิตสินค้าและบริการที่คำนึงความต้องการและความสุขของลูกค้า ประโยชน์ที่ลูกค้าได้รับ และประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม รวมทั้งการมีบุคลากรที่ดี สำหรับผู้รับซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร สิ่งที่เป็นการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับเป็นสุขคือการบริหารที่ดี นโยบายที่เหมาะสม สวัสดิการการพัฒนากุศลกร รวมถึงกิจกรรมเพื่อสังคม

“องค์กรต้องดูความต้องการของประชาชนเป็นหลัก เน้นการวางตน มีจิตสำนึก ต้องฝึกฝนตนเอง ปฏิบัติประพฤติตน โดยทุกอย่างต้องออกมาจากใจ” กรมทรัพยากรน้ำ

“เช่น เราตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาขึ้นมา เราให้อุปกรณ์ออกกำลังกายเค้าทั้งหมด เราคาดหวังว่ามีผู้มาใช้วันละ ๓๐ คน แต่ปรากฏว่ามาวันละ ๑๐๐ คน เราก็มีความสุข ว่าสิ่งที่เราให้เค้าไป มันคุ้มค่าจริงๆ คือว่ามันประทับใจตรงที่ว่า มันโดนใจเค้า แล้วเราก็มีความสุข” เทศบาลตำบลปลายพระยา กระบี่

“มันอยู่ที่เคสละ มันอยู่ที่ว่าเขาต้องการรับอะไรก่อน บางคนรับไม่เหมือนกัน ความต้องการแต่ละคนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว บางคนมาสุขภาพไม่ดี เราจะให้อะไรเขาละ เราต้องให้ในสิ่งที่มีอยู่ในร้านเรา ก็คือแคชชูรี่เพื่อสุขภาพ เอาไปเออะ ไม่มีตั้งค์เอาไปฟรีๆ กินนะลองดูเผื่อมันช่วยได้” บริษัทเดอะแคชชูรี่ ภูเก็ต

“ผมให้ใครไปแล้ว คนที่เขาได้รับได้ไป รู้สึกเขามีความสุข พอหิวๆเราให้เงินขณะเขาหิว เขาจะดีใจมาก บางคนก็ร้องไห้ บางคนมาไหว้มากอด ดีใจมากที่ช่วยเขา ความสุขมันมา ที่เราไม่สามารถจะอธิบายให้ฟังได้ว่าสุขคืออะไร สุขใจเรารู้ อยู่ มันวัดไม่ได้.... เรารู้ว่าสิ่งที่เราให้ไปแต่ละคนต้องการอะไร มีความสำคัญกับเขาแค่ไหน แล้วเราสามารถให้เขาได้แค่ไหน” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต

“ผมว่ามันต้องมองเพื่อตัวเองด้วยอย่างสมดุล ถ้าไปช่วยคนอื่นอย่างเดียว แล้วมันไม่ยั่งยืน ถ้าคนอื่นสุขแล้วเราไม่สุข มันก็ไม่ยั่งยืน คนอื่นสุขเรายิ่งสุข เราทำอะไรให้ใครแล้วเราสุข เราพอใจ เราไม่ได้มากเราก็สุขนะ คนที่จะช่วยคนอื่นได้ ต้องพอครับทำให้เกิดสุข มากเกินไป น้อยเกินไป ก็ไม่ดี พอที่ดีที่สุด พอดีแล้วเกิดความพอใจ พอใจแล้วเกิดสุข” บริษัทบารูม ดีไซน์

ลักษณะความสุขจากการให้

ความสุขที่เกิดจากการนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในวิถีชีวิตสามารถก่อให้เกิดความสุขกับผู้ปฏิบัติ ทั้งในระดับปัจเจก กลุ่ม ชุมชน และองค์กร ซึ่งความสุขที่กล่าวถึงนี้มิได้เกิดกับตัวผู้ปฏิบัติหรือที่กล่าวว่า “ทำเองได้เอง” เท่านั้น แต่ความสุขนี้ยังเกิดเนื่องจากการ “ให้” โดยเกิดขึ้นทั้งกับผู้ให้ และผู้รับในหัวข้อที่ 3 ได้อธิบายความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์ ว่าลักษณะใดที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุข ในหัวข้อนี้นี้เป็นการอธิบายว่า ลักษณะความสุขที่เกิดจากการให้ เป็นอย่างไร

ความสุขจากการให้ในระดับบุคคล

ความสุขจากการให้หรือการทำประโยชน์ที่ได้สัมผัสจากบุคคลทั้งชนบทและเมืองที่ได้รับรางวัลในฐานะผู้ที่มีผลงานดีเด่นจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้คำตอบว่าสิ่งที่ให้แล้วมีความสุขมากที่สุดคือ การให้ “ความรู้” เนื่องจากการให้ความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับเกิดความสามารถในการครองชีพ และผู้ให้ก็เกิดความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งความรู้ส่วนใหญ่ที่ให้ก็เป็นความรู้ในการทำกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

“...มีความสุขที่ให้เวลาให้ความรู้ การบอกเล่าหรือการทำกิจกรรม เวลาคนมารู้และปฏิบัติตามจนสามารถทำเป็น เรารู้สึกมีความสุข...” คุณเลียม บุตรจันทา อะเชิงเทรา

“...เรารู้สึกว่าเรามีอะไรก็อยากให้เขามีด้วย ถ้าเขามีแล้วเขาจะได้ช่วยเหลือตัวเองได้ พึ่งตัวเองได้ แต่เวลาที่จะให้ใครที่ก็จะดูเหมือนกัน จะให้คนที่เขาสนใจ เมื่อเขามีแล้วเราก็จะแลกเปลี่ยนกัน พี่ก็รู้สึกดีที่ช่วยเขา สบายใจที่เห็นเขาช่วยเหลือตัวเองได้...” คุณตุลา เงินยวง พะเยา

สิ่งที่ทำให้รู้สึกเป็นสุข คือการได้รับการยอมรับ เคารพ นับถือ ยกย่อง รับรู้ว่าตนเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง ซึ่งเท่ากับว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นสุข ผู้ให้ข้อมูลหลายคนอธิบายถึงความสุขกับความรู้สึที่เกิดขึ้นเมื่อมีคนเรียกว่า “อาจารย์” ซึ่งน่าจะเทียบได้กับความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง

“...หน้าตาความสุข..เมื่อชาวบ้านเขาได้ความรู้แล้ว เมื่อเขาได้ปฏิบัติแล้ว ผมไปเยี่ยมเขาก็จะเรียกอาจารย์ เป็นความยิ้มแย้มแจ่มใสที่เราให้เขา เราได้ให้ความรู้เขาแล้ว เมื่อผมไปที่ไหนแล้วพบกันเขาก็มารุมผมเหมือนดารา มันก็เป็นหน้าตายังนี้แหละ ไ้คนมีรถคันงามๆ เขาไม่รู้จัก แต่เขารู้จักเรามาไหว้เราทักทายเรา บางคนก็เข้ามาขอบคุณ บางคนก็เอาผ้าขาวม้ามาให้ นายอำเภอบางคนยังสู้ผมไม่ได้เลย เขาเสนหามาต่างหาก...” คุณทวี ประหา มุกดาหาร

“.....ความสุขของผมจากการได้ทำประโยชน์ผ่านเศรษฐกิจพอเพียง ที่จังหวัดนครพนมนี้ ทำให้เจ้านายทั้งจังหวัดรู้จักผม มีแต่คนยกมือไหว้ ที่อำเภอก็เหมือนกัน แสดงว่าเราเป็นคนดีคนหนึ่งถึงมีคนยกมือไหว้ให้ความนับถือ แม้แต่นายอำเภอยังเรียกผมไปคุย มาหาผมที่นาบ่อยๆ ขนาดผู้ใหญ่ยังกลัมาหาผมที่นา ผมคิดอยู่ในใจว่าเกิดมาชาตินี้ได้เป็นสุขยอดกว่าคนอื่นๆ หลายคน ภูมิใจ เวลาไปร่วมงานที่ไหนก็มีคนยกมือไหว้เรา บางทีเราจำเขาไม่ได้แล้ว เดินไปด้วยกันหลายคนแต่ใครๆ ก็ยกมือไหว้เรา...” คุณเนียม นาโควงศ์ นครพนม

นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลหลายท่านยังได้กล่าวถึงความสุขของตนเองและความสุขที่เกิดจากการให้หรือการให้ประโยชน์สุข เป็นความสุขที่ไม่ได้เกิดจากการแสพัตถหรือสิ่งบำรุงบำเรอภายนอกที่นำมาปรนเปรอ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่เป็นความสุขที่เกิดจากการเจริญคุณธรรม ได้แก่ การ มีเมตตากรุณา แก่ผู้อื่น และการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เมื่อเจริญคุณธรรมก็มีความสุขเพิ่มขึ้น มีความศรัทธา ในการทำความดีและในการบำเพ็ญประโยชน์เพิ่มขึ้นไปอีก การได้รับการยอมรับนับถือ เป็นสิ่งที่ได้มาโดยมิได้มุ่งหวัง หากแต่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากผลแห่งการทำความดี สำหรับชุมชนมุสลิม ได้พูดถึงความสุขที่เกิดจากการให้ ว่าเป็นผลมาจากการทำตามคำสอนของศาสดา ที่ประสงค์ให้ชาวมุสลิมเป็น”มือบอน” คือเป็นผู้ให้ การทำตามคำสอน

“...เพราะว่าผมมองตัวเองว่าพ้นทุกข์แล้ว ทำอย่างไรคนอื่นถึงจะพ้นทุกข์บ้าง เราจะใช้วิธีคิดยังไง อยากให้เขาช่วยตัวเองให้พ้นทุกข์บ้าง เพราะว่าเราที่ผ่านมามีทุกข์มากกว่าคนอื่น หนี้สินเยอะ ตัวเองก็ไม่อยู่ในศีลในธรรม และมาทำได้จนถึงจุดนี้ผมจึงตั้งปณิธานว่า เมื่อผมพ้นจากวงจรทุกข์นี้ ทำยังไงคนอื่นจะพ้นทุกข์บ้าง คนมีเงินพันล้านก็ไม่พ้นทุกข์แต่ผมไม่มีเงินเป็นล้านยังพ้นทุกข์ แต่ความสุขผมก็ไม่รู้จะเกิดได้แค่ไหน...”คุณวินัย สุวรรณไตร ฉะเชิงเทรา

“...ประโยชน์ที่เราได้ทำให้คนอื่น คนที่เดือดร้อนได้รับความสำเร็จตามที่เขาต้องการและเป็นสิ่งที่ไม่ผิดแล้ว ถือว่าเป็นประโยชน์ สำหรับผมแล้วสิ่งที่ผมทำให้กับคนอื่นมันตรงกับความต้องการเขา ถ้าเราให้แต่ไม่ตรงกับความต้องการเขา สิ่งที่ได้รับไปก็อาจไม่ทำให้เกิดความสุข แต่ถ้าให้แล้วยั่งยืนแล้วมันตรงกับความต้องการและความเดือดร้อนของเขา ถ้าผมให้ในสิ่งนั้นผมคิดว่าเขาต้องมีความสุข เงินไม่ใช่ที่ตั้ง บางครั้งให้เงินอย่างเดียวไม่ได้ให้ความรู้เลย เท่ากับไม่ได้ให้อะไรที่เขาจะทำได้เลย...” คุณสุชาติ แก้วประดิษฐ์ นนทบุรี

“เรามีความสุข เราจะต้องเป็นมือบอน อิสลามสอนให้เราเป็นมือบอน คือเราเป็นผู้ให้ พอเราให้เขานาน คนที่เป็นผู้รับเขาก็เป็นผู้ให้ต่ออีก มันเป็นวงจรอยู่อย่างนี้...มุสลิมทำโลกนี้แต่ไปเอาผลตอบแทนเอาโลกหน้า โลกนี้เรารู้แล้ว พอเราตายลงไปพอดินกลบหน้าโลกหน้าเราไม่รู้ว่าเราไปอยู่ตรงไหน เราต้องทำความดีเอาไว้ที่เราจะไปข้างหน้า เพราะโลกนี้เป็นโลกที่สสารอง โลกที่ถาวรคือโลกหน้า...เราเอาไปได้แค่สองอย่าง คือความดีกับความชั่ว ..ถ้าเราทำความดี ผมว่าความดีต้องตอบแทนเรา” ชุมชนบางโรง ภูเก็ต

ลักษณะที่บ่งบอกความสุขระดับบุคคลคือ หน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากความสบายใจ และความภูมิใจ

“ไม่เครียด น้ำตาไม่มี ความสุขก็คือถึงเวลาเฮก็เฮกัน” คุณฐิติรัตน์ พวงโพธิ์ทอง นนทบุรี

“ความสุขของผม ก็คือความสุขกายสุขใจนะ ถ้าเรามีความสุขแล้ว เราก็จะไม่มีโรคประจำตัว ผมไม่มีโรคประจำตัวอะไรสักอย่าง แล้วก็รู้สึกว่าคุณชีวิตมันสดชื่นนะ อย่างที่ทุกคนเห็นตัวผมเนี่ยนะไปที่ไหน ก็มีแต่ความสดชื่น” คุณจำรัส ภูมิภูถาวร ภูเก็ต

ลักษณะความสุขจากการให้ของชุมชน

ความสุขจากการให้หรือการสร้างประโยชน์สุขของชุมชนในชนบทและเมือง ตามการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลระดับชุมชน สามารถจัดได้ว่าเป็นความสุขจากภายนอกในแง่ของประโยชน์ของชีวิต และ สภาพแวดล้อมในการครองชีพที่ดี นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่า ความสุขของชุมชนจะเกิดขึ้นได้ คนในชุมชนต้องมีพฤติกรรมยอมรับพฤติกรรมของผู้อื่น ในการร่วมกันจัดระบบของสังคมให้เกิดประโยชน์สาธารณะขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลจะสะท้อนถึงความรู้สึกระดับบุคคลที่ได้มีส่วนส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความสุขมากกว่า เช่น ชุมชนบ้านอ่างตะแบก จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นชุมชนที่ผู้นำทำตัวให้เป็นตัวอย่างสำหรับคนในชุมชน ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับความสามารถในการครองชีพของบุคคล

“...มีความสุขมาก คือดิฉันกับสามีอยากทำให้ชาวบ้านดู เช่น บ่อปลา ปลูกผัก พืชสวนครัวรอบๆ บ่อ ฯลฯ เราก็ชักชวนชาวบ้านไปดู เขาก็ไปดูแล้วก็มาทำจากที่ชาวบ้านนั่งหายใจทั้งปวันๆ เรามีอย่างนั้นก็จะมาแลกเปลี่ยนกัน เอื้ออาทรต่อกัน มีความสุขมากเลย ....ภูมิใจ สิ่งที่เราทำลงไปด้วยความเต็มอกเต็มใจเมื่อทำไปแล้วสัมฤทธิ์ผลประสบผลสำเร็จ แล้วความภาคภูมิใจที่เราทำไป เราทำได้ครับ เราช่วยกันทำได้นั้นคือความสุข มีความภาคภูมิใจ อย่างกองทุนแม่ผมพูดตรงๆ ไม่มีผู้นำที่ไหนนำเข้ามาได้เพราะอะไร เจ็บตัว ที่นี้ผมมองกองทุนแม่ยังไปถึงประทับใจเพราะพระองค์ทั้ง 2 ท่านทั้งในหลวงและพระราชินีเป็นห่วงเป็นใยพสกนิกรของท่านไม่ยาก ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จึงพระราชทานกองทุนนี้มาให้เพื่อให้ดูแลชุมชน พระราชทานความรักความสามัคคี เพราะกองทุนแม่ต้องเกิดความรักความสามัคคีในชุมชนถึงจะดำรงอยู่ได้ ท่านพระราชทานสติปัญญาให้กับชุมชนก็ท่านพระราชทานเงิน 8,000 มายังเป็นเงินชำระหนี้ตามกฎหมายไม่ได้แต่มีคุณค่ามหาศาลเป็นสิริมงคลกับหมู่บ้านนั้น เพราะฉะนั้นการช่วยเหลือชุมชนเราใช้สติปัญญาช่วยเหลือกันเอง โดยไม่ต้องเงินพระราชทานที่ให้เรา...” ชุมชนบ้านอ่างตะแบก ฉะเชิงเทรา

อย่างไรก็ตามความสุขระดับชุมชนสามารถมองได้จากพฤติกรรมบางประการที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งบ่งบอกถึงความสุขที่คนในชุมชนโดยรวมมีจากการให้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนิน

กิจกรรมของชุมชน ความเชื่ออาถรรพ์ซึ่งกันและกันในชุมชน ความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชน การแก้ปัญหาของชุมชน ความร่วมมือภายในชุมชน ความสามัคคี การเข้ามาอยู่อาศัยของบุคคลนอกชุมชน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชน

“ถ้าถามว่าจะดูว่าชุมชนมีความสุขได้อย่างไร 1. จะมองได้จากการประชุมประชาคมหรือการทำแผน หรือทำอะไรก็แล้วแต่จะมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ถ้าเขาไม่มีความสุขเขาก็ไม่ออกมาประชุมเยอะ 2. ในเรื่องการพัฒนาอะไรก็แล้วแต่ที่จะได้รางวัลเป็นการันตีของการทำงาน ถ้าหากว่าเราทำไม่ดีพี่น้องไม่มีความสุข ไม่มีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ไหม เราทำอะไรก็แล้วแต่ กระบวนการการมีส่วนร่วมไม่ว่าอะไรก็แล้วแต่จะมีพี่น้องช่วยกันทำ การบริจาดัดลม โซฟาก็ดี จะได้เห็นได้ว่าเขามีความตั้งใจ เขาเสียสละให้ส่วนรวม การที่เขาบริจาคให้ส่วนรวมตรงนี้ละ เขามีความสุข ฉันก็มีความสุขในการทำงาน เราอยู่กันมาด้วยความอบอุ่นกันมาเกือบ 20 ปีของผู้ใหญ่ตรงนี้ ถือว่าถ้าทุกคนไม่มีความสุขฉันก็คงไม่อยู่มาถึงทุกวันนี้ ดิฉันถึงได้พูดว่าถ้าดิฉันใช้เงินในการเลือกตั้งขอให้ดิฉันมีอันเป็นไป ฉันพูดประจำ แต่ถามว่าฉันนำมาได้อย่างไร เพราะเขามีความตั้งใจกับเรา ถ้าไม่มีความสุขกับการทำงาน ดิฉันก็คงไม่ได้รับโอกาสนั้น ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้เพราะพี่น้องเราให้โอกาส ขอมีส่วนร่วมทุกเรื่องไม่ว่าจะมีการพัฒนาอะไรก็ตาม เขามีส่วนร่วมกับเรา ตรงนี้ละที่ดิฉันคิดว่าเขามีความสุขกับเรา ความสุขของลูกบ้านความสุขของผู้ใหญ่ก็คล้าย ๆ กัน จะต่างกันนิดหน่อย เพราะความสุขของลูกบ้านเขาคือไม่มีโจรไม่มีขโมยงัดบ้าน ไม่มีเรื่องยาเสพติด ไม่มีเรื่องการทะเลาะวิวาท อันนี้ก็คือหมู่บ้านมีความสุข ถามว่าผู้ใหญ่มีความสุขกับงานตำแหน่งตรงไหน เราก็อยู่ไปวัน ๆ แล้วพบปะพี่น้องชวนกันไปโน่นไปนี่ พูดคุยกันนี่คืองานของเรา แค่นี้เราก็มีความสุข “ ชุมชนบ้านขาม ชัยภูมิ

“มีผลงานมากมาย ทำแล้วมีความสุข ได้ชื่อเสียง และคนในชุมชนก็มีความดีใจ มีความราบรื่นได้พี่ได้น้อง ได้ญาติเพิ่ม รู้จักกันไปหมดเลย มีความรักกลมเกลียวกัน ทุกบ้านพัฒนาขึ้น แต่ก่อนไม่เคยกวาดถนนก็กวาด ถ้วยชามก็ต้องทำให้มันสะอาด อายเขา บ้านเรือนไม่เคยถูกต้องทุกวัน ก็พัฒนาตัวเองขึ้นมาเรื่อย ๆ มันเกิดเป็นนิสัยเด็ก ๆ ได้รับสืบทอดประเพณีที่ดีงามจากผู้หลักผู้ใหญ่ ได้ความสุข คนในหมู่บ้านมีความภาคภูมิใจในชุมชนของเรา และแขกที่เขามาอิจจาบ้านเราที่บ้านเราทำได้ ทั้ง ๆ ที่เขาอยากจะทำแต่เขาทำไม่ได้ ชาวบ้านมีหน้ามีตา ชาวบ้านมาช่วยกันต้อนรับแขก ช่วยกันให้ความรู้กับคนที่เข้าศึกษาดูงาน ชาวบ้านภูมิใจมีความสุข ความสุขที่เกิดจากการทำอะไรให้กับหมู่บ้าน ดูได้จากหน้าตาของคนในหมู่บ้านที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส อิ่มเอิบ สิ่งที่เราให้กับแขกคือ ใจใจ ผลตอบรับหลังจากเราต้อนรับแขกไปแล้วแขกเขาก็กลับไป เขาก็พูดถึงเราอย่างนั้นอย่างนี้ละ เราก็ภูมิใจดีใจหน้าบาน ความรู้สึกที่เราทำให้เขาต้อนรับเขานี้มันทำให้เขานิยมชมชอบเรา เราได้จากแขกของเรา พอเจอคนบ้านอื่นที่อื่น ก็จะถามว่าคนบ้านนี้รู้จักชื่อไหม ไปบอกเจ้าของบ้านว่าคนบ้านเราขอมกหน้าบ้านไปเลย กลับมาเขาชมพี่น้องบ้านเราแล้วแต่ก่อนไม่ได้เป็นอย่างนี้ เด็ก ๆ ในหมู่บ้านที่เขาไปทำงานต่างจังหวัดเขาก็ไปคุยไปบอกว่าเป็นคนบ้านภูจนรายการบุษยามเช้า มาถ่ายทำสารคดีที่บ้านเรา ยิ่งภูมิใจใหญ่เลย” ชุมชนบ้านภู มุกดาหาร

“เมื่อก่อนนี้เราต้องซื้อกินทุกอย่าง เรามองไปข้างหน้า เราไม่ได้มองข้างหลัง เมื่อก่อนชาวบ้านออกทะเลหาปลาได้จริง อย่างผมบอกคือต้องซื้อปลาปีหนึ่งหกเจ็ดพัน แต่คนหาปลาเองต้องซื้อพริก ต้องซื้อตะไคร้เอง

แต่ปัจจุบันเริ่มกลับมาสู่วิถีชีวิตแบบนี้ หนึ่งเรากำลังทำยุทธศาสตร์ของสุขภาพ เรากำลังจะทำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ถ้าใครเข้ามาปากคลองแล้วต้องกินอาหารที่ปลอดภัยทุกอย่าง ไม่ว่าแต่ชุมชนจะมีความสุขเอง คนภายนอกเนี่ยเราก็อยากให้เขามีความสุข ..ณ ปัจจุบัน ความสุขมันได้มา ถ้าเรามีกินมีใช้ ถ้าอยู่ปลอดภัยโรค.. สาเหตุที่เรามีความสุขมากกว่าคนอื่นได้ก็คือเราได้ช่วยเหลือสังคมมากขึ้น ดังนั้นถ้าเราได้ช่วยเหลือสังคมมากขึ้น ชุมชนเขา(ชาวบ้าน)พอใจมั๊ย เขามีความสุขมั๊ย ปัจจุบันเราลดภาระเรื่องหนี้สินลงได้เยอะ เราแก้ปัญหาความยากจนได้มาเยอะ เราไปไถ่ถอนที่ดินที่ชาวบ้านเป็นทุกข์หนักหนาสาหัสกลับมาไว้ที่กลุ่ม โดยที่ไม่มีระบบดอกเบี้ยมากขึ้น ดังนั้นเวลาชาวบ้านเดือนร้อนเรื่องลูกไปโรงเรียนไม่มีค่าเทอม ก็มาเอาได้ภายในสิบนาที ห้าพันบาท เวลาไปนอนโรงพยาบาลแถมได้ตั้งค้คืนอีก ชุมชนค่อนข้างจะมีความสุข แล้วก็สุขมากด้วย ผมชอบ ในเรื่องของการทำงานแล้วสังคมได้รับการเอื้ออาทร ได้อยู่รวมกันอย่างมีความสุข ในแผนชุมชน เรามองว่าเป็นสังคมเน้นเรื่องคุณค่ามากกว่ามูลค่า ดัชนีชี้วัดคือความสุขของคนในชุมชน คือชุมชนอื่นเขาจะเน้นในเรื่องของมูลค่า ในเรื่องของกรรมสิทธิ์ มีเรือ มีบ้าน มีห้องแอร์ แต่เราคิดว่า (หมู่บ้านเรา)ให้ความสุขมวลรวมของชุมชน ลักษณะภายนอกของคนที่มีความสุข ถ้าจะดูได้จากคนที่คนหมู่บ้านอื่นมาอยู่บางโรงเยอะมากขึ้น ส่วนคนในบางโรงก็อยู่เย็นเป็นสุข” ชุมชนบางโรง ภูเก็ต

ลักษณะความสุขจากการให้ของกลุ่มองค์กรชุมชน

องค์กรชุมชนซึ่งเป็นองค์กรในชนบทส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่ผลิตสินค้าประเภทปลอดภัยพิชซึ่งบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเหล่านี้มีอาชีพเดิมที่ผลิตสินค้าการเกษตรตามแนวทางเกษตรแผนใหม่เมื่อหันกลับมาผลิตสินค้าปลอดภัยพิชโดยพยายามพึ่งตนเองและใช้วิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือการใช้ชีวิตแบบพอประมาณและพึ่งตนเองเป็นหลัก กลับทำให้ชีวิตดีขึ้นลดภาระหนี้สินได้ มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกัน จึงเริ่มเป็นผู้ให้คืนกับคนในชุมชนและคนนอกชุมชน ซึ่งปรากฏว่าเป็นไปตามการให้เพื่อประโยชน์ของชีวิตสำหรับคนในชุมชน เช่นกลุ่มพันธ์ข้าวบ้านไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ที่ได้แบ่งผลผลิตของกลุ่มตัวเองให้กับคนในชุมชนเพื่อบริโภคโดยไม่คิดมูลค่า สำหรับคนนอกชุมชนจะให้เป็นรูปแบบของการศึกษาดูงาน ซึ่งสมาชิกกลุ่มยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ในการทำผักปลอดภัยพิช เช่นกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยพิช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มต่างๆเหล่านี้ยืนยันว่าการให้กับบุคคล หรือชุมชนอื่นๆเป็นความสุข

“อย่างนั้นคือความสุขทางใจ.. เรามีความรู้สึกรักภูมิใจ สบายใจที่เราได้ช่วยคน คนเดือดร้อนมาเราได้ช่วย นั่นคือความสุขที่เราได้ช่วย คำว่าประโยชน์สุข สิ่งที่น่าพามาหรืออะไรอื่นๆ เรามีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ มีโทรศัพท์ มีทีวี มีถนนที่ดี มีน้ำไฟ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ครบครัน...”กลุ่มปลูกผักปลอดภัยพิช พระนครศรีอยุธยา

“...ก็ให้พอเราปลูกอะไรเราก็ไปแจกชาวบ้าน บางทีก็ซื้อผักเก็บเหมือนกัน บ้านใครๆ ก็แจกบางทีขายเขาก็ไม่ซื้อก็ให้เขา ก็แบ่งๆ กันไป....” กลุ่มพันธ์ข้าวชุมชนบ้านไทรใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี

ลักษณะความสุขจากการให้ของหน่วยงานภาครัฐ

ความสุขจากการให้ของหน่วยงานราชการ ก็เช่นเดียวกับระดับชุมชน คือ สามารถหาคำตอบได้ชัดเจนที่ความสุขของบุคคลที่เป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล และความสุขของบุคลากรที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ความสุขของบุคลากรก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน กล่าวคือ ได้ลดละเลิกอบายมุข เห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น มีความอบอุ่นในครอบครัวมากขึ้น และมีความสุขในการทำงานมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดูได้จากพฤติกรรมการทำงาน มีบุคลากรบางคนที่มึนสยัประหมัด อุดอ้อม มีวินัยในตัวเอง ซึ่งมักแปลกแยกจากคนส่วนใหญ่ เดิมไม่ได้รับการยอมรับ แต่หลังจากที่หน่วยงานมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น บุคลากรเหล่านี้ก็ได้รับการยอมรับยกย่องให้เป็นต้นแบบของหน่วยงาน ทำให้มีความสุขมากขึ้น

การวัดหรือระบุคุณลักษณะของความสุขระดับองค์กร มองได้จากพฤติกรรมบางประการที่เกิดขึ้นในองค์กรรวมทั้งความรู้สึกที่ผู้รับบริการมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งบ่งบอกถึงความสุขที่บุคลากรในหน่วยงานโดยรวมมีจากการให้ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร

“ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่เราผิดวินัยสูงมาก เรามีวินัยข้าราชการพลเรือนแล้ว เรายังมีวินัยของกรมราชทัณฑ์เราด้วย ถูกขังได้ เจ้าหน้าที่จึงผิดวินัยมากจริง ๆ พอหลังปี ๒๕๔๔ การทำผิดวินัยก็ลดลง ก่อนหน้านั้นเจ้าหน้าที่เรา กินเหล้า ดินเหนียวมาก เครียด เราดูได้จากเรื่องเหล่านี้ว่ามันลดน้อยลง หนี้ลดลง กินเหล้าน้อยลง สุขภาพดีขึ้นครอบครัวเขาก็ดีขึ้นด้วย การเบิกค่ารักษาพยาบาลลดน้อยลง และมีความรู้ในการทำงาน เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน มีเสาะเรียนรู้ เพราะในเรือนจำมีเสาะเยอะ ให้เขาให้เป็นประโยชน์ก็ติดข้อความเกี่ยวกับระเบียบวินัย เขาก็มีความรู้มากขึ้น แม่นขึ้น ตอบคำถามผู้ต้องขังได้มากขึ้น หรือตอบคำถามคนภายนอกได้มากขึ้น เขาเริ่มมีความสุขกับการทำงาน ...ส่วนความสุขขององค์กรก็ดูจากคนประชาชน ญาติพี่น้องเขา เท่าที่ดูมาตอนนี้คือ การทำผิดของเจ้าหน้าที่ลดน้อยลง ผู้ต้องขังเมื่อออกไปแล้วมีภาพพจน์ดีขึ้น เปิดเผยมากขึ้น ไปทำอาชีพสุจริตอย่างเปิดเผย คนถามว่าไปฝึกมาจากไหน ก็ตอบว่าฝึกมาจากเรือนจำ ก็มีผลกระทบมาถึงเจ้าหน้าที่ของเราด้วย เจ้าหน้าที่ที่รู้สึกดีใจภูมิใจขึ้น ญาติพี่น้องของเขาก็มีความสุขดีขึ้น” กรมราชทัณฑ์

“เราเลิกพึ่งคนอื่น เลิกเป็นหนี้ต่างประเทศทั้งหมด ประกาศเป็นนโยบาย มีเงินเท่าไรคืนเขา ต่างประเทศไม่เอาแล้ว พึ่งในประเทศเราเองดีกว่า อย่าไปพึ่งข้างนอกเลย นโยบายอย่างนี้เป็นนโยบายที่จะทำให้พึ่งพาตนเองได้ และเกิดประโยชน์ของตัวเอง และไม่เกิดความเสี่ยง ช่วยให้ชาวบ้านดีขึ้น เราก็มีความสุขเพราะชาวบ้านดีขึ้น ชำระหนี้เราก็ได้ ภาพลักษณ์ดีขึ้น ชาวบ้านรักเรา เราก็ไม่โดนใครโจมตี ผมว่ามันคง ยั่งยืน

เติบโตโดยที่มีคนรัก คนชอบ โดยเฉพาะลูกค้าของเรา อันนี้มีความสุขแน่นอน ประโยชน์เราก็ได้เพราะเรายังได้อยู่ และมั่นคงด้วย เป็นสิ่งที่ผม Present ว่าทำไมเราต้องทำทั้ง องค์กร พนักงาน และลูกค้า” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“เขานิยัยอย่างนี้มาแต่ต้นก่อนที่จะมีนโยบายของแบงค์ แต่ผมก็รู้ว่ามีพนักงานที่เขาทำดีอยู่แล้วหลายราย แต่ช่วงหลังเริ่มมีคนเปลี่ยนไป เราเลยบอกให้เป็นนโยบายแบงค์ประกาศด้วย จะได้สนับสนุนคนที่กำลังจะเปลี่ยนจะได้เปลี่ยน หรือคนที่เปลี่ยนไปแล้วจะได้ดึงกลับ แต่คนที่เขาทำดีอยู่แล้วเขาก็สบายใจแล้วก็สามารถที่จะบอกว่าเป็นนโยบายแบงค์ด้วย แต่ก่อนอาจจะพูดไปแล้วคนหมั่นไส้ ถ้าเป็นนโยบายแบงค์สามารถนำเขามาเป็นตัวอย่างได้ สัมภาษณ์เขาและให้เขาสามารถพูดได้ ไม่เช่นนั้นถ้าไม่ได้เป็นนโยบายธนาคารไปพูดเดียวกัน เท่หนักหรือ ดีกว่าคนอื่นหรือ” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“หน้าตาขององค์กรที่มีความสุขก็คือ เทศบาลยิ้ม คนยิ้มเนี่ยมีความสุข เทศบาลยิ้มก็มีความสุข ในความหมายก็คือ เราบริการชาวบ้านด้วยรอยยิ้ม และให้เค้ากลับไปบ้านมีความสุขจากการที่ได้มารับบริการ และผู้ให้บริการ ก็ให้บริการอย่างเต็มที่ ผู้รับบริการก็มีความสุขกับการให้บริการขององค์กร... อย่างเรื่องเสียภาษี โดยธรรมชาติของคนเสีย เค้าไม่อยากเสีย คนเก็บอยากเก็บ..เราสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ให้มีความเข้าใจตรงกัน ผู้จ่ายเค้าก็จ่ายด้วยความเต็มใจ เพราะฉะนั้นตรงนี้เราเต็มใจบริการ การบริการบางทีเขาก็ได้ประโยชน์ บางทีเขาก็เสียประโยชน์ ฎกมัยครับ เพราะฉะนั้น การดูว่าประชาชนเค้ามีความสุขดูที่ความพอใจ ไม่มีข้อขัดแย้ง ถ้าถามว่าแล้วเราจะรู้ได้ไงว่าตัวองค์กรมีความสุขเนี่ย มันดูได้จากการสังเกต และพฤติกรรม โดยธรรมชาติของข้าราชการ จะมาแปดโมงสามสิบ แปดโมงสี่สิบห้าก็ลงชื่อแปดโมงสามสิบ แต่ที่นี้ ไม่ถึงแปดโมงครึ่งก็มาทำงานกันแล้ว อยากมาทำงาน ที่นี้เวลากลับบางทีห้าโมงหกโมงเค้ากลับ โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่ต้องกำกับควบคุม ดูแล สอดส่อง ไม่ต้อง บางคนก็กลับค่า คือเค้าเองงานมาเป็นตัวตั้ง ว่างานต้องเสร็จ ไม่ใช่เอาเวลามาเป็นตัวตั้ง ถ้าเวลาหมดงานไม่เสร็จก็กลับ แต่เนี่ยงานเสร็จ แต่เวลาถึงจะหมดแล้ว เค้าถึงกลับ ถ้ามาใหม่ ก็คือว่าเค้าไม่ไหวแล้ววันนี้ ค่อยมาใหม่พรุ่งนี้ ที่นี้ถามว่าเฉพาะพนักงานข้าราชการมั๊ย ลูกจ้างก็เป็นแบบนี้ บางทีก็ค่า เค้าก็ยังไม่กลับ เค้ามีความรู้สึกผูกพันกับองค์กร นี่คือความสุขของเค้าที่ได้รับจากองค์กร และองค์กรก็ให้เค้าทำงานโดยที่ไม่ต้องกำกับควบคุมดูแล เองงานเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาเวลาเป็นตัวตั้ง ถ้าคุณเป็นคนขยัน ซื่อสัตย์ ตั้งใจทำงาน แล้วถ้ามีอะไรขึ้นมา ทางองค์กรจะดูแลคุณอย่างเต็มที่ คล้าย ๆ กับการทำงานแบบบริษัท ให้ทุกคนรักองค์กร ปีนี้ผมส่งธรรมมาภิบาลการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เข้าประกวด ตอนนี้จะคะแนนเรารู้สึกจะได้ถึงร้อยแปดสิบกว่า” เทศบาลตำบลปลายพระยา กระบี่

ลักษณะความสุขจากการให้ขององค์กรธุรกิจเอกชน

ความสุขจากการให้ขององค์กรธุรกิจเอกชน ดูได้ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร ระดับบุคคลก็มีความสุขทั้งพนักงานและเจ้าของกิจการ พนักงานมีความสุขที่ได้ทำงานในกิจการที่เจ้าของเป็นผู้นิยามการให้ ให้ความรัก ให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานและให้กับสังคม ความสุขของพนักงาน

แสดงออกที่ความตั้งใจในการทำงาน ความอยากจะทำงาน อยากจะอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนความสุขของเจ้าของกิจการ คือความสบายใจ ความปิติในใจ สำหรับความสุขของกิจการ อยู่ที่ความรักใคร่และความสามัคคีภายในองค์กร ความพึงพอใจและความสุขของลูกค้าที่สะท้อนออกมาในรูปของ ผลตอบแทนทางธุรกิจ

“...ผมให้ความรักทุก ๆ คน แม้ว่าอาจจะไม่ได้ให้เรื่องของประโยชน์ เงินทอง แต่เราให้ใจ เรื่องที่ช่วยได้ เราช่วยเขา ตามอัธยาศัย พนักงานบางคนอาจจะมองว่าบริษัทพรทิพย์เขามีเงินเยอะ ลูกค้าเขาเยอะ แต่เขาไม่ได้มองว่ารายจ่ายเขาก็มี สิ่งนี้นักธุรกิจเขาบอกว่าการทำธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่แค่มีรายได้เข้าเยอะอย่างเดียว แต่ทำอย่างไรให้คุณมีเงินเก็บมากที่สุด รายได้คุณเยอะก็แล้ว แต่สุดท้ายผลกำไรคุณต้องเยอะ แต่ผมไม่ใช่ รายได้เข้าเยอะ แต่คืนให้กับคนข้างในและเพื่อสังคม มันต้องไปด้วยกันได้ ถ้าเราพัฒนาไปเรื่อย ๆ ...” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต

“...สำหรับส่วนของผม ผมเป็นน้องใหม่ของที่นี่ เหมือนกับว่าเป็นเด็กยุคใหม่ที่เข้ามาทำงานที่แรกก็คือที่นี่ และ ณ ปัจจุบันนี้อยู่มาได้ประมาณเกือบห้าปีแล้ว คือด้วยความเป็นที่แรก และด้วยความที่เขาไว้ใจ และได้รับการไว้วางใจ จนปัจจุบันได้เป็นรองผู้จัดการโรงงาน เพื่อนๆ ถามว่า ไม่อยากเปลี่ยนงานบ้างเหรอ ถามว่าอยู่ที่นี้เราอยู่แบบมีความสุข อยู่แบบพอเพียง และเมื่อเราได้คลุกคลีกับงานต่าง ๆ อยู่กับตัวโปรดัคต่าง ๆ ตรงกับสายที่เราเรียนมา ตรงกับงานที่เราอยากจะทำ ทำให้เราทำงานมีความสุขกับงาน ทุกวันที่มา คือมาเช้าเลิกดึก แต่ของเราอาศัยอยู่ยาวหน่อย แต่อยู่แล้วเรามีความสุข กลับบ้านไปเราก็นอนตอนเช้าเราก็มานะ เหมือนกับบ้านอีกหลังหนึ่งของเรา ทุกคนก็เป็นพี่น้องกัน มาช่วยกัน ถ้ามีปัญหาที่มานั่งคุยกัน แลกประสบการณ์ต่าง ๆ กัน...” พนักงานบริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต

“...วันนี้ความรู้สึกที่ได้รับคือ มันมีความปิติอยู่ในหัวใจ มันมีความรู้สึก ว่า ถึงเราจะเหนื่อย บางครั้งเราก็ต้อบ้าง เพราะว่าเราเจอพิษเศรษฐกิจหนัก ๆ แต่ในขณะที่เราต้องลงทุน เราต้องใช้เงินของเรา พร้อมกับเศรษฐกิจไม่ดีก็ต้องยังให้เขายังมีอยู่ ยังต้องทำงานเพื่อเขาอยู่ เพื่อให้เขาได้มีประโยชน์ต่อสังคม วันที่เรารอคอย วันที่มนุษย์ทุก ๆ คนว่ามะม่วงหิมพานต์มีประโยชน์จริง ประโยชน์โดยแท้ ที่ทำให้คนดื่มนั้นมีความสุขได้ นี่คือนั่นที่เราปีติกับมัน คนทุก ๆ คนที่ดื่มนะม่วงหิมพานต์จากเรา ที่รับการให้จากเรา เพื่อไปดูแลสุขภาพเขา ในใจ หรือในกายก็แล้วแต่ แต่คนเหล่านั้น สายตาของเขาเหล่านั้น กลับมาบอกเราด้วยความสุขที่เราสามารถสัมผัสกับเขาได้ นี่คือนั่นความสุขของเราจริง ๆ ถึงเราจะมึนนี้ มีภาระที่ต้องใช้กับมัน แต่เราก็ไม่เคยกลัวมันเลย เราถือว่าเราทำงานให้กับสังคมเรียบร้อยแล้ว ...” บริษัทเดอะแคชชิวี่ ภูเก็ต

ประโยชน์สุขและการสร้าง

ความหมายของประโยชน์สุข

จุดมุ่งหมายหนึ่งของการวิจัยตามโครงการ “วิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง” คือ การค้นหาความหมายของคำว่า “**ประโยชน์สุข**” จากชุมชนและองค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศ ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต/องค์กร จนได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1-2 จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ว่าได้ให้ความหมายของคำนี้อย่างไร โดยจำแนกเป็น 5 มุมมองตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) บุคคล 2) ชุมชน 3) กลุ่ม/องค์กร 4) หน่วยงานภาครัฐ และ 5) องค์กรธุรกิจเอกชน ดังนี้

1. ระดับบุคคล

ในมุมมองของประชาชนหลายท่านได้แก่ คุณสุชาติ แก้วประดิษฐ์ กำนันปรีชา เหมกรณ์ คุณตุลา ยวงข้าว คุณฉลองชาติ ยังปักชี คุณสมบุญ ศรีสุบัติ หรือที่เรารู้จักกันในนามของ “ลุงนิล ชุมพร” และ คุณจรัส ภูมิภูถาวร เห็นว่า “**ประโยชน์สุข**” เป็นการให้ เป็นการทำประโยชน์ให้กับคนอื่นช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ เป็นการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งเมื่อได้ให้หรือทำแล้วทำให้ตนเองเกิดความสุขเช่นกัน

“.....ความอยู่ดีกินดี ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน เรามีผักกิน เหลือเราก็ขายมีเงินเข้ากระเป๋ా แบบนี้น่าจะเป็นประโยชน์สุขนะ แต่ถ้าเราไม่ทำอะไรเลยสิ มันจะมีประโยชน์อะไรถ้าเราไม่ได้ทำงานอะไรเลย เราก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาซื้อผัก ซื้อพริก เราจะมีประโยชน์สุขไหม ไม่ต้องทำถึงใหญ่ ๆ หรือ แค่เรามีผักมีพริก ปลูกสักสามตารางวา ห้าตารางวา เราก็ไม่ต้องไปซื้ออะไรแล้ว นั่นก็เกิดประโยชน์สุขแล้ว นี่ก็สุขภายใน สุขภายนอกก็คือมีเงินเข้ากระเป๋า.....” กำนันปรีชา เหมกรณ์ กรุงเทพมหานคร

“.....ประโยชน์สุขก็น่าจะเป็นแบบที่เราทำประโยชน์ให้กับคนอื่น ๆ นะ ก็น่าจะเป็นการให้นั่นแหละเพราะว่าความสุขจากการให้มีประโยชน์มาก เราได้ช่วยให้เขามีอยู่มีกิน เท่ากับเราได้ช่วยให้เขาผ่อนคลายความทุกข์ลง คือเราได้ช่วยคนอื่น ๆ.” คุณตุลา ยวงข้าว พะเยา

“.....ในความคิดของลุงการให้ ก็คือการทำประโยชน์ เราให้ก็คือเรากำลังทำประโยชน์ให้กับสังคม การให้ไม่เป็นประโยชน์กับผู้รับ ก็คือการให้คือเป็นประโยชน์กับผู้ให้ เพราะว่าการทำประโยชน์อย่างหนึ่งด้วยการให้การให้ที่ดี การให้วิชาสาระต่าง ๆ ผมว่ามันมีมูลค่ามากกว่าการให้วัสดุ ผู้รับจะทำให้เกิดประโยชน์หรือไม่

นั้นไม่เกี่ยวกับผม ผมในฐานะผู้ให้ เราให้ในสิ่งดี ๆ เขาไปแล้ว เรามีความสุขแล้ว นี่คือการมีความสุขของลุง .....ทำประโยชน์คือให้ เหมือนที่ผมไปเป็นวิทยากรให้เขา แต่ถ้าให้แล้วเขาไม่ไปทำให้เป็นสังฆกรรม มันก็ไม่เกิดอะไรขึ้น เหมือนผมที่ไปฟัง เขาพูด เขาให้ผมก่อน แล้วผมมาทำก็ถือว่าเกิดประโยชน์ วิทยากรบางคน เขาว่า ร่วมสัมมนาสักสามสิบคน ให้คนทำสักห้าคนหกคนถือว่าประสบความสำเร็จ ในความคิดของลุง การให้ ก็คือการทำประโยชน์ เราให้ก็คือเรากำลังทำประโยชน์ให้กับสังคม”คุณฉลองชาติ ยังปักซี ชุมพร

“.....ความหมายของประโยชน์สุข การให้ก็เหมือนกับ การทำประโยชน์พอให้เค้าไปแล้ว เราก็มีความสุขนี่ คือประโยชน์สุข.....” คุณจำรัส ภูมิภูถาวร ภูเก็ต

โดยคุณจำรัสมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การให้และการทำประโยชน์มีเรื่องที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็น คือ การให้ไปแล้วคนรับนำไปทำให้เกิดประโยชน์เพิ่มพูนขึ้นถือว่าเป็นการให้ที่เกิดประโยชน์ แต่บางครั้งการให้ก็ไม่เกิดประโยชน์เพราะผู้รับไม่นำไปทำให้เกิดประโยชน์ และการให้ที่ยั่งยืนนั้นไม่ใช่การให้เงินแต่ต้องทำให้ผู้รับสามารถนำไปทำมาหากินได้ด้วยตนเอง

“.....ให้กับทำประโยชน์นี้ เราต้องดูเหตุการณ์ ถ้าให้แล้วเกิดประโยชน์ หรือ ให้แล้วไม่เกิดประโยชน์ เช่น เราลงทุนให้คนทำเห็ดหนึ่งคน แล้วเค้าไปทำแล้วเกิดประโยชน์แล้วต่อยอดเรื่อยไป อันนี้คือการให้แล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าให้แล้วไม่เกิดประโยชน์ คืออาจจะเจอเหมือนกันแต่ให้ครั้งเดียว ที่ทำอยู่ก็ทำตามหลักของในหลวงทั้งหมด คือให้เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ จุนเจือกับคนรอบข้าง อย่างตอนนี้ ก็มีคนแก่อยู่คนหนึ่ง อายุก็มากแล้ว ทำงานไม่ไหวเราก็แนะนำชาวบ้านให้ปลูกผักสวนครัว แล้วให้ขายคนนี้ยังพอเดินได้ไปขาย ท่านก็ได้วันละร้อยสองร้อยท่านก็อยู่ได้แต่ให้แบบนี้เป็นการให้ที่ยั่งยืนแต่ถ้าเอาเงินไปให้ท่านสัก 200 หรือพันก็แล้วกันท่านใช้กวัน มันก็หมด ต่างคนก็ต่างไม่เหนียวในเมื่อเงินนั้นท่านได้ ท่านทำงาน ท่านถึงได้ เป็นการให้แบบยั่งยืน.....” คุณจำรัส ภูมิภูถาวร ภูเก็ต

นอกจากนี้ ยังมีผู้เห็นว่า ประโยชน์สุข การให้ และการทำประโยชน์ แตกต่างกันได้แก่ คุณสมพงษ์ พรผล หรือ “ลุงเพอ” ของชาวพังงา และ คุณสงวน มงคลศรีพันธุ์ โดยลุงเพอเห็นว่า ประโยชน์สุข การให้ กับ การทำประโยชน์มีความแตกต่างกันตรงที่การให้ เราให้เพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนก็สามารถทำให้เรามีความสุขได้ แต่การทำประโยชน์ให้เกิดความสุข หมายถึง เราทำประโยชน์ให้กับคนอื่นแล้วผู้รับเกิดความสุข และการทำให้เกษตรกรอยู่ดีกินดีไม่มีหนี้ถือว่าเป็นประโยชน์สุขที่สุด

“..ประโยชน์สุข การให้กับการทำประโยชน์ มันคนละอย่าง ความคิดผมมันคนละอย่างกัน การให้เราให้เพื่อสิ่งตอบแทนก็ได้ มันก็เกิดความสุขเหมือนกันการให้หนี้ให้หนี้ มันก็เกิดความสุขเหมือนกัน แต่ถ้าทำประโยชน์ให้เกิดความสุข อันนี้ ไม่ใช่ให้หนี้ครับทำให้เกิดความสุข เราทำให้เกิดประโยชน์ กับหนึ่งครอบครัว สองบุคคลใกล้ชิดตัวเรา ให้เกิดประโยชน์ และให้มีความสุขนี่คนละอย่างกัน ผมว่าไม่ใช่อย่างเดียวกัน.....ความคิดผมประโยชน์สุขที่สุด หนึ่งให้เกษตรกรเราอยู่ดี กินดีนั่นแหละประโยชน์สุข ทำอย่างไรก็ได้ให้เขาอยู่ดีและกินดี ถ้าเขายังอยู่ไม่ดีกินไม่ดี ผมว่าไม่เกิดประโยชน์สุขมันชัดเจนครับ ผมถือมาตลอด ผมอยู่ดีกินดี ผมไม่มีปัญหาอะไร ผมอยู่ดีกินดี ผมก็มีความสุข ถ้าเกษตรกรทุกครัวเรือนอยู่ดีกินดี เขาไม่มีหนี้ นั่นแหละความสุขล่ะครับ.....”คุณสมพงษ์ พรผล พังงา

ส่วนคุณสงวนเห็นว่า การให้คนอื่นเป็นความสุขสบายใจของผู้ให้ โดยไม่คาดหวังว่าจะได้รับสิ่งตอบแทนจากผู้รับ แต่คาดหวังว่าผู้ที่มาเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ของตนกลับไปแล้วจะได้ประโยชน์อะไรติดตัวไปด้วยหรือไม่ ส่วนคำว่าประโยชน์มักจะมีความต้องการผลประโยชน์ตอบแทนแอบแฝงอยู่ด้วยเสมอ

“.....ผมคิดว่าให้กับประโยชน์นั้นมันคนละอย่างกันนะ คำว่าให้ คนที่ให้เนี่ย มันสบายใจกว่าคิดว่าจะเอาจากเขา แต่คำว่าประโยชน์เนี่ยมันแอบ แฝงเรื่องการที่ได้รับผลประโยชน์จากเขาที่มันเบียดบังอยู่ เพราะฉะนั้น ให้เนี่ยคือ เขามีจิตใจอยากให้ ยกตัวอย่าง เขามาที่ศูนย์ฯ พวกผมตั้งสติไว้ตั้งแต่ที่แรกว่าเขา มาแล้วได้อะไรจากศูนย์ฯ นี้ไป แต่เราไม่เคยคิดเลยว่าได้อะไรจากเขา ที่นี่อีกคนหนึ่งเรื่องประโยชน์ คุณ มาแล้วเนี่ยผมจะได้ประโยชน์อะไรจากคุณ แล้วก็กลับไปแล้วจะมีประโยชน์อะไรติดตัวเขาไป อันนี้คือ ประโยชน์.....” คุณสงวน มงคลศรีพันธุ์เลิศ กระบี่

นอกจากความคิดเห็นดังกล่าวแล้ว คุณยวง เขียวนิล และ คุณตุลา ยวงข้าวมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า การที่ตนเองได้ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้น ทำให้อยากเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับคนอื่น ๆ ในชุมชนต่อ ๆ ไปอีก เพื่อให้คนในชุมชนสามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปันร่วมมือ เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นในชุมชน

“.....การเดินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือว่าเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงตรงนี้ มันสามารถอุ้มชูตัวเองได้ อุ้มชูครอบครัวได้ ตรงนี้ก็ถือว่าเป็นเรื่องของความสุขเป็นเรื่องของประโยชน์สุข.....ความสุขที่ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ตัวเราเอง ในเมื่อตัวเราเองมีความสุขแล้วเราก็นำมาให้คนอื่นในชุมชนได้ประโยชน์สุข ประโยชน์สุข หมายถึง ให้เผื่อแผ่ถึงคนอื่นด้วย.....”คุณยวง เขียวนิล นนทบุรี

“.....ประโยชน์สุขจากการให้มีความสำคัญมาก ลองคิดดูถ้าคนที่ให้คนอื่นแล้วรู้สึกดี เมื่อมีงานในชุมชน คนก็จะมาช่วยเหลือกัน เพราะถ้าเขารู้สึกว่าเขาให้แล้วเขามีความสุขอีกอย่างหนึ่ง เมื่อชุมชนจะทำอะไรที่แบบนี้ก็พูดคุยปรึกษากันแล้วร่วมมือช่วยกัน.....ประโยชน์สุขควรเกิดขึ้นทุกที่ จะทำให้คนแบ่งปันกัน ไม่ทะเลาะกันทำให้คนรัก กัน คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข.....” คุณตุลา ยวงข้าว พะเยา

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า “ประโยชน์สุข” ในมุมมองของบุคคล เป็นเรื่องของ **สภาวะความสุขที่เกิดขึ้น**หลังจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ให้กับคนอื่นโดยขณะที่ทำไม่ได้คาดหวังผลตอบแทนที่ตัวเองจะได้รับเป็นหลัก แต่หวังผลในทางที่เป็นประโยชน์ เป็นความสุข ของผู้รับเป็นสำคัญ ประโยชน์หรือความสุขของผู้รับอาจเป็นได้ทั้งเรื่องเฉพาะหน้า เช่นการมีอยู่มีกิน การผ่อนคลายความทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งเมื่อได้ให้แล้วทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับเกิดความสุขอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปัน ร่วมมือ เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และอยากเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป

2. ระดับชุมชน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนมีมุมมองเกี่ยวกับ “ประโยชน์สุข” สอดคล้องกับประชาชนในประเด็นความคิดเห็นที่ว่า ประโยชน์สุข เป็นการให้ เป็นการทำประโยชน์ให้กับคนอื่นเมื่อให้แล้วตนเองมีความสุข เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์และเสียสละให้ชุมชน

“.....ประโยชน์สุขคือความสุขของบุคคลที่เกิดจากการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น เราารู้สึกดีกับมัน กับสิ่งที่เราทำ ทำเพื่อคนอื่นทั้งนั้นเลย ทำให้กับชุมชน ได้ ช่วยเหลือกันได้มีส่วนร่วม ดีใจที่เขาให้เกียรติภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ให้กับชุมชน ภูมิใจที่ได้เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นใน ฐานะผู้นำชาวบ้านขามาขอความช่วยเหลือ เราก็ต้องช่วย.....” ชุมชนท่าเรือ นครพนม

“.....สุขจากไหน ก็สุขจากสิ่งที่พวกเราช่วยกันทำทำเพื่อชุมชนส่วนหนึ่ง ทำเพื่อตัวเอง ส่วนหนึ่งและทำเพื่อคนอื่นอีกด้วย นี่คือน้ำใจที่ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจ ถึงแม้มันจะน้อยก็ยังดีกว่าไม่มีเลย ทำให้หนึ่งพันกว่าคนในหมู่บ้านมีความสุขมีสวัสดิการมีหลายอย่าง แต่เราจะให้เท่าที่ได้ให้แล้วกลุ่มพวกเราไม่เดือดร้อนให้แล้วมีความสุขพวกเราก็จะให้.....เกิดมาทั้งที่ได้ทำในเรื่องนี้ก็ได้ช่วยเหลือชุมชนช่วยเหลือสังคมช่วยเหลือคนที่ไม่มีโอกาสได้มีโอกาสขึ้นมาบ้าง ซึ่งเราทำอะไรก็ได้ถ้าคนอื่นได้รับประโยชน์หรือสังคมมีประโยชน์ก็ทำไป.....ทำอะไรก็ได้ที่เราทำแล้วทำให้เขาได้รับประโยชน์จากที่เราทำ ความสุขเกิดขึ้นจากการกระทำของพวกเรา ความสุขเกิดจากสิ่งที่เราทำแล้วผู้อื่นได้รับ.....” ชุมชนบ้านขาม ชัยภูมิ

“.....กวาดถนน ปลุกต้นไม้ ให้อาหารปลา ปลุกผักสวนครัว ผมทำมาสิบกว่าปีแล้ว มีความสุข มันสนุกดีไม่น้อย ถ้าไม่ได้ทำเหมือนมันขาดอะไรไปอย่างหนึ่ง มันเป็นความสุขถ้าไม่ได้ทำแล้วก็นอนไม่หลับ มันมีความสุขของผม บางคนว่าผมบ้าก็มี แต่ผมก็กวาดหมดแหละเป็นการเตือนสติคนในชุมชนด้วย เขาเห็นผมกวาดเขาก็ออกมากวาดด้วย อาหารปลาเนี่ย ก็เป็นปลาส่วนรวม ผมก็เลี้ยงปลาในบ่อ ใครจะกินก็กิน จับได้แต่ห้ามเอาไปซื้อเอาไปฝากเขา.....”ชุมชนกุดไพเราะ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

แต่อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์ผู้แทนของชุมชนจะมีมุมมองที่กว้างกว่าเพราะ ส่วนใหญ่ผู้ให้สัมภาษณ์จะเป็นผู้นำชุมชน โดยเห็นว่า ประโยชน์สุขเป็นการทำประโยชน์ให้กับสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยให้คนในชุมชนได้ร่วมกันทำงานพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปันกัน ร่วมมือกัน มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ทะเลาะเบาะแว้งและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีดัชนีความสุขมวลรวมของชุมชนเป็นตัวชี้วัดความสุขที่เกิดขึ้น

“.....ประโยชน์สุข ถ้ามองในแง่หนึ่งก็คือ เป็นประโยชน์ส่วนรวม ที่เราได้คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน และก็ร่วมติดตาม ประเมินผล จึงเป็นประโยชน์สุขที่มีการเอื้ออาทรต่อกัน คนในชุมชน คนในหมู่บ้าน มีความสุขร่วมกัน เป็นประโยชน์สุข.....ที่ผมคิดว่าตรงนี้เป็นประโยชน์สุขของส่วนรวมที่ชุมชนได้รับ ทำให้บ้านท่าเรือเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และก็อยากจะให้หมู่บ้านอื่นๆ หรือชุมชนอื่นๆ นำไปใช้และก็อยากจะให้ทุกหมู่บ้านในประเทศไทยเราเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน..ถ้าในด้านพัฒนา ในด้านสังคม ทุกฝ่ายถ้ามีความร่วมมือกัน ให้ความสามัคคี สม่ัครสมาน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพร้อมใจกันทำประโยชน์เพื่อสังคม ผมว่าจะมีประโยชน์สุข.....ผมคิดว่าความสงบสุข ถ้าเราเข้าใจกันไม่แบ่งพรรคแบ่งฝ่าย แบ่งพรรคแบ่งพวก ร่วมรับฟัง ร่วมรับความคิดเห็นต่าง ๆ ผมว่าสิ่งนี้ที่จะเกิดประโยชน์ที่สุด ถ้าเรายอมรับฟังกันบ้างผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่าง แต่เราไม่แตกแยกก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์มากที่สุด.....”ชุมชนท่าเรือ อำเภอท่าเรือ นครพนม

“.....ประโยชน์สุขของประชาชนนั้น ในหลวงท่านเป็นคนคิดอยู่แล้วเป็นเรื่องที่ถูก ถ้ามองขึ้นไปตรงนั้นเป็นสุขจริงไหม มันก็จริงนะ เพราะทุกอย่างมันมั่นคง คนก็อยู่ในภาวะที่พอเหมาะพอสมมีความรู้สึกทั่วทุกเรื่อง เป็นเรื่องของเขาที่จะต้องร่วมคิด ร่วมทำ ตรงนี้ผมเห็นสาระสำคัญซึ่งเกิดเป็นรูปแบบการคิดมาตั้งแต่ต้น เพราะว่าผมเองก็ไม่อยากปล่อยปัญหาให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่อยากจะปล่อยให้คนกลุ่มนั้นทำแล้วล้มสลาย อพยพไปที่อื่นต่อไป ก็เลยมาออกแบบว่าเราจะอยู่กันอย่างไร ทุนรวมๆ ที่เป็นทุนร่วมกันนี่ก็คือเรื่องทรัพยากรธรรมชาติก่อน ก่อนที่จะทำให้เขามีความสุข พอเราดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติแล้วเขาได้ใช้ ประโยชน์ ที่นี้เราก็กมาส่งเสริมในเรื่องของการทำให้ เขารู้สึกภาคภูมิใจในวิถีของเขา ภาคภูมิใจในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในการที่จะเก็บผักหักพิน อยู่ในป่า ดูแลสังคมดูแลทุกเรื่องเป็นเรื่องของตัวเอง คิดเอง ทำเอง เพื่อตัวเองประมาณนี้ ก็เลยกลายเป็นว่าทำให้เขามีคุณค่าท่ามกลางป่าเล็ก ๆ ตรงนั้น เขามีความยิ่งใหญ่ ในเรื่องของการเป็นเจ้าของป่า เขามีความยิ่งใหญ่ในเรื่องของการดูแลฐานถึงลูกถึงหลานให้อยู่ได้ในสังคม ...” ชุมชนคลองเรืออำเภอดงหลวง ชุมพร

“.....ของผมเห็นว่าเป็นความสุขมากกว่า ส่วนหนึ่งเพราะผมเป็นผู้นำชุมชนด้วย ความสุขคือการทำงานกันเพื่อส่วนรวม เช่นกวาดหน้าบ้านกัน ปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะร่วมกัน ที่ทำตรงนี้ไม่ได้ให้คนมาสรรเสริญเยินยอ แต่ทำเพื่อประโยชน์ร่วมกันในชุมชน เราไม่ได้บอกว่า เราทำเพื่ออะไรเราทำเพื่อให้สังคมดีขึ้น ให้รู้จักกันมากขึ้นเมื่อ รู้จักกันแล้วอีกหน่อยเขาก็ต่อยอดกันได้เอง คุยกันเอง เราทำเป็นตัวเชื่อม ตัวเริ่มต้นเราก็มีความสุขเป็นผู้จุดประกายเริ่มต้น.....ผมได้รับมอบหมายเกี่ยวกับโครงการริ้วเคลียยะ“ธนาคารโครงการขยะ” กระตุ้นให้ชาวบ้านเก็บขยะ คัดแยกขยะผมจะเป็นคนนำขยะไปขายให้ ความสุขที่ได้คือสภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น คนในหมู่บ้าน เกิดออมทรัพย์ขึ้น เงินที่ขายได้เข้าบัญชีให้เขา ผมเสนอโครงการนี้ให้ซีพีเอามาเป็นแรงกระตุ้นในการเก็บขยะ มีสมาชิกร่วม 40 คนแล้ว ผลตอบแทนคือหมู่บ้านเราพัฒนาขึ้น สิ่งแวดล้อมบ้านเราดีขึ้น นี่เป็นความสุขที่หาตัวตนไม่ได้ แต่เป็นความรู้สึกในส่วนลึกๆ เราเกิดมา 60 ปีแล้วนะ ได้ตอบแทนชุมชนบ้างเป็นความสุขที่ให้กับชุมชน.....” ชุมชนบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี นนทบุรี

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า “ประโยชน์สุข” ในมุมมองของชุมชนยังคงเป็นเรื่องของการให้ การทำ ประโยชน์ให้กับคนอื่นช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นการ ทำ ประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวม แต่มีวิธีการทำโดยให้คนในชุมชนได้ร่วมกันทำงาน พัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ คนในชุมชนรู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปันร่วมมือกัน มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยมีดัชนี ความสุขมวลรวมของชุมชนเป็นตัวชี้วัดความสุขที่เกิดขึ้น

3.ระดับกลุ่ม/องค์กร

ประโยชน์สุขในมุมมองของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพันธู์ข้าวชุมชนบ้านไทรใหญ่ ตำบลไทรน้อย นนทบุรี และ กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ อำเภอลาดบัวหลวง พระนครศรีอยุธยา ทั้ง สองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยกลุ่มพันธู์ข้าวบ้านไทรใหญ่ เห็นว่า “ประโยชน์สุข” เป็นการ ให้ การแบ่งปัน เอื้ออาทร การร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ ไม่มีหนี้ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข

“..ทำแล้วได้ผลลัพธ์ ครอบครัวยั่งยืนเป็นสุขหมดหนี้หมดสินทำให้ เรามีความสุขเรามีความรู้แบ่งให้เพื่อน บ้านญาติพี่น้องคนใกล้ชิด การที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เข้ามาเราปลูกผักแล้วอีกบ้านหนึ่งมีเปิด มีไก่ เหลือกินเหลือใช้ เราก็แบ่งกัน ยังมีให้ของกันกิน ขอแรงกันทำ เป็นภาพที่ที่อื่นไม่มี ถึงเราจะเป็นหมู่บ้าน เล็ก ๆ แต่เราสามารถทำความสุขให้กับชุมชนได้ก็สุดยอดแล้ว วิถีชีวิตของคนในชุมชนส่วนมากเป็นอย่ าง นั้นอยู่แล้ว ถ้าเราหมดหนี้ หรือเป็นหนี้้น้อยที่สุดแล้ว ทุกคนตื่นมาไม่บึ้งใส่กัน นี่คือนี่สิ่งที่ดีที่สุดในกลุ่มบ้าน ไทรใหญ่.....” กลุ่มพันธู์ข้าวบ้านไทรใหญ่ นนทบุรี

แต่สำหรับกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ อำเภอลาดบัวหลวง พระนครศรีอยุธยา มีความเห็นที่ ค่อนข้างแตกต่างจากกลุ่มเป้าหมายอื่นจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ โดยเห็นว่า “ประโยชน์สุข” เป็นเรื่อง ของการมีสาธารณะประโยชน์ที่เอื้ออำนวยความสุขให้กับประชาชน เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ ทีวี ถนน น้ำไฟและ สาธารณูปโภคต่าง ๆ

“.....ประโยชน์ คือ อะไรที่ทำให้เรามีความสุข คือ คุณประโยชน์แก่เราที่สร้างให้เราเกิดความสุขได้..... สิ่ง ที่ นำพามาหรืออะไรอื่น ๆ เรามีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีโทรศัพท์ มีทีวี มีถนนที่ดี มีน้ำไฟ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ครบครัน.....สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลาย ถนนหนทางสาธารณูปโภค ทั้งหลาย มันราบรื่นทั้งหมดนั่นคือสิ่งที่อำนวยความสะดวก คือ ประโยชน์สุข.....” กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ พระนครศรีอยุธยา

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มมีมุมมองเรื่อง “ประโยชน์สุข” แตกต่างเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ เป็นการให้ การแบ่งปัน เอื้ออาทร การร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ ไม่มีหนี้ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเหมือนกลุ่มเป้าหมายอื่น แต่มีประเด็นที่แตกต่างคือ มองถึงการมีสาธารณะประโยชน์ที่เอื้ออำนวยความสุขให้กับประชาชน

4.ระดับหน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นองค์กรภาครัฐ ได้แก่ ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมราชทัณฑ์ และ กรมทรัพยากรน้ำ เทศบาลตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา กระบี่ พบว่า ความหมายของ “ประโยชน์สุข” ในมุมมองขององค์กรภาครัฐที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก็ยังคงเห็นว่าประโยชน์สุข เป็นการให้ เป็นการทำประโยชน์ให้กับคนอื่น เมื่อให้แล้วตนเองก็มีความสุข แต่ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์และความสุขที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมของมหาชน ซึ่งถ้าองค์กรมีมุมมองที่มุ่งเน้นประโยชน์สุขของส่วนรวมจะทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้ด้วย เพราะถ้าส่วนรวมได้ประโยชน์ องค์กรก็จะได้ประโยชน์ไปด้วย และการที่องค์กรจะทำให้ประชาชนเกิดประโยชน์และมีความสุขได้ต้องดูความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สุขอย่างยั่งยืน เพราะทุกส่วนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

“.....ในหลวงทรงพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการชัดเจน “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” คือ ของคนทั่วไป ของส่วนรวม เพราะความสุขส่วนตัว สร้างของตนเองคนเดียวมักจะไปเบียดเบียนความสุขของผู้อื่น อย่างที่เราเห็นในประเทศของเราเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าในหลวงจะเน้นไปที่ส่วนรวม ท่านเน้นว่าถ้าส่วนรวมได้ส่วนตัวจะได้ด้วย และ จะอยู่อย่างยั่งยืนด้วยเพราะทุกคนได้รับถ้วนหน้า .....เข้าใจว่าคำว่าประโยชน์สุขของในหลวงเหนือกว่าประโยชน์และเหนือความสุข มีทั้งสองอย่างร่วมด้วยกัน คือประโยชน์ที่ได้นั้นจะต้องเป็นสุขด้วย..... ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“.....องค์กรจะทำให้ประชาชน มีความสุขได้ต้องดูความต้องการของประชาชนเป็นหลัก การที่หน่วยงานราชการมองความต้องการประชาชนเป็นหลัก เน้นการวางตน มีจิตสำนึก ต้องฝึกฝนตนเอง ปฏิบัติประพฤติตน โดยทุกอย่างต้องให้ออกมาจากใจ.....ประโยชน์สุดท้ายอยู่ที่ประชาชน.....” กรมทรัพยากรน้ำ

“..ประโยชน์สุข หมายถึง ประโยชน์สุขของประชาชน.” เทศบาลตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา กระบี่

นอกจากนี้ ธกส. ยังคงมีความเห็นอีกว่า “ประโยชน์สุข” เป็นดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชน (Gross Community Happiness : CCH) เป็นเรื่องที่เป็นสากล สามารถใช้ได้ทั่วโลก ถ้าเราส่งเสริมให้คนมีความรู้สึกรักว่าอยากเห็น อยากจะสร้างประโยชน์สุขให้กับสังคม จะทำให้เกิดสันติสุข

และประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ธกส. ที่กล่าวว่า “.....เมื่อเทียบกับต่างประเทศซึ่งทั่วโลก มักจะพูดถึงก็คือ Gross National Happiness ของภูฏาน ซึ่งผมได้มีโอกาสไปประเทศเขาแล้ว ไปนั่งคุยกับสภาพัฒน์เขา เขาพูดถึงว่า เขาทำตามในหลวงของเรา เพราะคำว่า GNH คือ ประโยชน์สุขของมหาชน ความสุขของปวงชน คิดว่าเป็นเรื่องที่ใช้ได้ทั่วโลก ประโยชน์สุขไม่ใช่เฉพาะประเทศไทยด้วยซ้ำไป ถ้าหากทุกประเทศสามารถเอาหลักการแนวคิดนี้ไปใช้แล้ว จะไม่รบกัน ต่างฝ่ายต่างอยู่กันได้ดีก็ไม่เกิดแก่งแย่ง ไม่เกิดการประทุง ไม่เกิดรุกราน เกิดสันติสุข.....ประโยชน์สุขส่งเสริมให้ผู้คนมีความรู้สึกอยากจะทำอะไรจะสร้างประโยชน์สุขให้กับ สังคม.....”

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า “**ประโยชน์สุข**” เป็นการให้ เป็นการทำประโยชน์เพื่อให้เกิดความสุขของประชาชนส่วนรวม โดยยึดหลักความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ เป็นเรื่องสากลที่สามารถปรับใช้ได้ทั่วโลก

5. ระดับองค์กรธุรกิจเอกชน

ในมุมมองขององค์กรภาคเอกชนเห็นว่า “**ประโยชน์สุข**” เป็นการให้ เป็นการทำประโยชน์ให้กับคนอื่น ซึ่งเมื่อให้แล้วตนเองมีความสุข แต่อย่างไรก็ตามการให้ที่เป็นประโยชน์คือการให้อย่างสมดุล ให้อย่างพอดี ความพอดีทำให้เกิดความพอใจ ความพอใจทำให้เกิดความสุข เพราะถ้าเราให้มากเกินไป เราก็จะไม่มีความสุข ซึ่งความสุขจากการให้ การทำประโยชน์เพื่อคนอื่นต้องทำด้วยจิตใจที่ดี จึงจะเกิดเป็นความสุขที่แท้จริงภายในใจของเรา เป็นความสุขที่ถาวร เป็นกำไรของชีวิตที่เราได้เกิดมาแล้วได้ทำงานที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนถึงความสุขที่เกิดจากการให้ การแบ่งปันว่า “ขอบใจนะที่มาช่วยฉันทำงาน ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้นะ นอกเสียจากความสุขที่จะมีร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับคนอื่น...”

“.....ความสุขเกิดจากการให้ มันไม่ได้บอกถึงการเป็นกำไร รู้สึกว่ามันเป็นกำไรของชีวิตมากกว่า ที่เราได้เกิดมาแล้วได้ทำงานชิ้นหนึ่งที่มันเหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ของเรา.....ความสุขที่ได้กำไรร้อยล้านนี้ จริง ๆ ไม่ใช่ความสุขที่ถาวรเพราะการทำงานบนฐานของเศรษฐกิจ ถ้าบางครั้งเศรษฐกิจมันไม่ดีหรือเศรษฐกิจมันดีขึ้นต่าง ๆ เงินไม่ได้ซื้อใจได้ทั้งหมดร้อยเปอร์เซ็นต์ เงินร้อยล้านกับความสุขที่ไม่ได้ให้ประโยชน์กับคนอื่นเป็นความสุขมั่ว เงินร้อยล้านมีความสุขแค่ทางกาย แต่การให้เป็นความสุขที่ถาวร คือการให้ด้วยจิตใจที่ดีและงดงาม เพราะฉะนั้น สิ่งที่ต้องปรับกลับมาคือความสุขอยู่ในใจของเรา.....ความสุขที่เกิดจากภายใน มันอึดค่ะ มันอึด มันสดชื่นมันมีกำลัง นั่นคือ สุขภายในใจ เรามีจิตของความเป็นเมตตามันสูงส่งอยู่แล้วค่ะ ถ้าเราทำได้บ่อย ๆ แต่ก็ทำตามกำลังความสามารถ แต่จิตของการเป็นผู้ให้มันมีความสุขจริง ๆ.....” บริษัท เดอะแคชชัวรี ภูเก็ต จำกัด

“....ความสุขเกิดจากการให้ มันสุขมากกว่าการรับนะ ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้แล้ว เราก็จะสุขเย็น สุขแท้จริง ไม่ใช่สุขเผราเรา แล้วพอได้แล้ว ก็อยากได้มากขึ้นก็เอาอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ความสุขที่ในหลวงสอน

สุขยังงี้คือสุขที่พอใจ กับสุขจากการให้....ขณะเดียวกันความสุขอีกชนิดหนึ่งคือความสุขที่เกิดจากการให้ การแบ่งปัน ในหลวงมักจะมีพระกระเสรับสิ่งตลอดเวลากับผู้ที่ติดตามทรงงานว่า ขอบใจนะที่มาช่วยฉัน ทำงาน ทำงานกับฉันฉันไม่มีอะไรจะให้นะ นอกเสียจากความสุขที่จะมีร่วมกันในการทำประโยชน์ให้คนอื่น.....” บริษัท บาธรัม ดีไซน์ จำกัด

“ประโยชน์สุขคือ สุขที่เป็นประโยชน์ มีอยู่ 3 ส่วน คือ ประโยชน์ต่อตนเอง ประโยชน์ต่อครอบครัว และ ประโยชน์ต่อสังคม ประโยชน์ทั้งสามตัวนี้ต้องมีความสัมพันธ์กันด้วย ขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ เพราะสุขเหล่านี้ต้องคล้องจองกัน หากมีสุขต่อตนเอง แต่ครอบครัวไม่มีความสุขก็ไม่ใช่แล้ว...ผมจะมีติดไว้ที่บ้านนะว่า “ชีวิตที่มีคุณค่า คือ ชีวิตที่สงบเย็นและเป็นประโยชน์” พอเราศึกษามาเรื่อย ๆ ผมก็เลยว่าสงบเย็น คือ ครองในธรรม เป็นประโยชน์คือเพื่อประโยชน์สุข พอเราเดินทางไปตามคนที่บอกถูกมันก็เหมือนชีวิตมีกัลยาณมิตร เพราะเราไม่เคยคุยกันเรื่องเงินแต่จะคุยกันแต่เรื่องว่าจะช่วยเหลือคนอื่นอย่างไร มันไม่ได้คั่งกับที่เงิน ก็เลยกลายเป็นสุขที่ยั่งยืน แล้วเวลาที่เราไปช่วยโครงการอะไรก็จะรับเงิน บริหารเงิน แต่ไม่มีค่าใช้จ่ายของตัวเอง ทุก ๆ โครงการ จะไม่มีค่าจ้าง ทุกโครงการที่ทำก็จะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน มันก็เห็นสิ่งที่ยังเป็นประโยชน์อยู่ทุกวัน...” ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท ชุมพร

“.....ผมเห็นว่าการให้ที่เป็นประโยชน์นี้ ไม่ว่าคนที่อยู่ใกล้เรา หรือคนที่อยู่ ในสังคมเดียวกัน ไม่ว่าจะให้สิ่งไหนก็แล้วแต่ เรามีความสุข เขามีความสุขให้แต่ความพอดี....”. บริษัท พรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด

นอกจากนี้ บริษัท พรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด ยังให้ความเห็นอีกว่าความสุขคือการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัว ทำให้มีแนวทางการบริหารจัดการบริษัทแบบครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องของการถ้อยทีถ้อยอาศัย ฟังพาดูอาศัยกัน เกื้อหนุน มีน้ำใจ แบ่งปันผลประโยชน์กันโดยได้กล่าวว่า

“.....ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เท่าที่ผมได้ทบทวนมามันอยู่ในกรอบการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นหัวใจ คน คือหัวใจหลักของการอยู่ร่วมกัน ที่นี้อยู่ร่วมกันอย่างไรให้มีความสุข ความสุขก็คืออยู่ร่วมกันแบบครอบครัว เพราะฉะนั้นการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวนำไปสู่การบริหารจัดการในลักษณะแบบครอบครัว ถ้าในส่วนฝั่งเขาบริหารจัดการในเชิงธุรกิจ ในเชิงธุรกิจคือตรงไปตรงมา หวังผลธุรกิจเป็นหนึ่งผลประโยชน์เป็นหลัก แต่ว่าในลักษณะของครอบครัวของเราเป็นเรื่องของการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ฟังพาดูอาศัยกัน เกื้อหนุนกัน มีน้ำใจแบ่งปันกันได้ ถามว่าในเรื่องของประโยชน์มีมัย มีแต่พอที่จะแบ่งปันกันได้ไปกันได้...” บริษัท พรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด

สำหรับบริษัท บาธรัม ดีไซน์ จำกัด มีความเห็นว่า การบริหารธุรกิจให้เกิดประโยชน์สุขคือองค์กรต้องสามารถปรับตัวเข้ากับโลกยุคโลกาภิวัตน์และพึ่งตนเองได้ แล้วแบ่งปันประโยชน์ที่ได้ให้กับคนอื่นในสังคมซึ่งการแบ่งปันนั้นจะต้องทำด้วยความพอใจ ความพอดี ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขที่ยั่งยืนขึ้นได้ ตามคำให้สัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“การประกอบธุรกิจองค์กรทางธุรกิจจะต้องพึ่งพาตัวเองได้ ปรับตัวเข้ากับโลกาภิวัตน์แล้วก็ต้องกลับไปเป็นประโยชน์ต่อคนอื่นได้ นี่คือการสมดุล สมดุลระหว่างคนดีกับคนเก่งในองค์กร แล้วก็เป้าหมายของ

องค์กรเป็นประโยชน์สุข.....ต้องมองเพื่อตัวเองด้วยอย่างสมดุล ถ้าไปช่วยคนอื่นอย่างเดียวแล้วมันไม่ยั่งยืน ถ้าคนอื่นสุข แล้วเราไม่สุขมันก็ไม่ยั่งยืน คนอื่นสุข เรายังสุข เราทำอะไรให้ใครแล้วเราสุข เราพอใจ เราไม่ได้มาก เราก็สุขนะ คนรวย ไม่สุขก็ได้ พอคนเราพอใจถึงจะช่วยคนอื่น คนที่จะช่วยคนอื่นได้ ต้องพอครับ พอทำให้เกิดสุข มากเกินไปน้อยเกินไปก็ได้ พอดีที่สุด พอดีแล้วเกิดความพอใจ พอใจแล้วเกิดสุข.....ความสุขที่ในหลวงสอน สุขยังงี้ คือสุขที่พอใจ กับสุขจากการให้ ถ้าเราเข้าใจตรงนี้ เสร็จแล้วเราเอาสองอย่างนี้มาบูรณาการเข้าในกิจกรรม ลงในนโยบาย ลงในแนวคิดแนวปฏิบัติขององค์กร....." บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวอีกว่า แนวทางประโยชน์สุขเหมือนกับแนวทางการบริหารธุรกิจแบบพุทธ ที่เรียกว่า “หลักเศรษฐกิจ” คือ **การผลิตให้มาก ใช้แต่พอดี เหลือไว้ช่วยผู้อื่น** ทำให้เป็นเศรษฐกิจซึ่งแปลว่า ผู้ประเสริฐ **การผลิตให้มาก** ใช้หลักอิทธิบาท 4 อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่า ทาง อิทธิบาท 4 คือ ทางแห่งความสำเร็จ ฉันทะคือความรักในงาน ผลิตให้มากด้วยความรักไม่ใช่ความโลภ เป็นการทำงาน เพื่องานซึ่งจะทำให้ได้เงินตามมา เมื่อมีความรักในงาน วิริยะ จิตตะ วิมังสา จะมาเอง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรทำให้องค์กรเกิดความสามารถในการแข่งขัน **การใช้แต่พอดี** คือ สันโดษ หมายถึง พอประมาณ พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ซึ่งทำให้เรามีความสุขทุกวัน ส่วนการ**เหลือให้ผู้อื่น**ใช้หลักสังคหะวัตถุ 4 คือ ให้ทานก่อน หมายถึง ทำให้เศรษฐกิจของเขาดีขึ้นก่อน ต่อมาเป็นปิยะวาจา คือ การให้ความรู้ ความรัก คำแนะนำกำลังใจกับเขา ตามด้วยอัฏฏจริยา คือ จิตอาสาที่จะนำประสบการณ์กลับไปช่วยผู้อื่น สุดท้ายคือสมานัตตา เป็นการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นอย่างเสมอดัน เสมอปลาย เป็นการสอนให้เขาพึ่งพาตนเองได้และนำไปสอน ไปแบ่งปันให้ผู้อื่นต่อไป

“.....แล้วแนวทางประโยชน์สุขนี้มาจากที่ไหน ผมเคยได้ศึกษาแนวทางการบริหารธุรกิจแบบพุทธตั้งแต่สมัยที่บวชแล้วก็ลงไปปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์ กับ พระอาจารย์พุทธทาสท่านบอกว่าหลักนี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักการคล้าย ๆ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจริง ๆ เหมือน ๆ กันแต่มีมิติต่างกันนิดหน่อย ก็คือ ท่านบอกว่าเขาเรียกหลักเศรษฐกิจ ในอุดมคติพุทธศาสนาถ้าใครทำได้ในสมัยก่อนคนนั้นจะเป็นเศรษฐกิจหนึ่ง ผลิตให้มาก สองใช้แต่พอดี สามเหลือไว้ช่วยผู้อื่น เขาบอกสามข้อนี้ถ้าคุณเป็นชาวไร่ชาวนา ถ้าคุณทำได้มาก ขยันหมั่นเพียรคุณใช้แต่พอดี คุณเหลือให้ผู้อื่น คุณก็เป็นเศรษฐกิจ แล้วเศรษฐกิจแปลว่าผู้ประเสริฐ ไม่ใช่ผู้ร่ำรวยแล้วก็ไม่แบ่งปันใคร ในสมัยก่อนเศรษฐกิจบุญเลยมีเยอะ เขาใช้หลักอิทธิบาท ใช้หลักแห่งความรักขับเคลื่อน ผลิตให้มากด้วยหลักความรักไม่ใช่ความโลภ ทำงานเพื่องานแต่เงินมาเอง แต่ถ้าทำงานเพื่อเงิน งานก็ไม่ได้เงินก็ไม่ได้เพราะคนเห็นแก่ตัว แล้วตัวอิทธิบาทสี่ อิทธิแปลว่าความสำเร็จบาท แปลรวมกันว่าทางแห่งความสำเร็จ ฉันทะ ความรักในงานสุดท้าย ตัวที่สองมาเองวิริยะมาเอง จิตตะ วิมังสา สมาธิมาเอง ผมก็ประยุกต์ใช้ในองค์กร จะเกิดมิติให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ อันที่สองคือการใช้แต่พอดี ใช้คำว่าสันโดษ คือ พอประมาณ พอใจในสิ่งที่มียินดีในสิ่งที่ได้ คนทำธุรกิจเครียดทุกวัน แต่ศาสนาพุทธบอกว่าคนเราต้องมีความสุขทุกวัน บางคนถามว่าสันโดษแล้วจะพัฒนาอย่างไร ผมว่ายังสันโดษยังพัฒนาเพราะว่าเราพอใจทุกวัน ไม่ใช่ว่ามีงานอื่น ๆ ทำแล้วท้อถอยใจวันนี้พอใจ พรุ่งนี้พอใจ ทำ

ให้มีการพัฒนาสูง อันที่สามเหลือช่วยผู้อื่นไม่ใช่เอาเงินไปให้นะ เอาเงินให้คนรับยิ่งอ่อนแอ แล้วถ้าไม่ให้แล้วเราจะด่าเราสุดท้ายก็เป็นผลเสีย เอาสังกะตฤ 4 จริง ๆ เป็นแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านศึกษา ให้ท่านคือ ให้เขาหายหิวก่อน อันที่สองคือปิยะวาจา ให้ความรู้ความรักกับเขา ให้คำแนะนำกำลังใจ อันที่สามคืออรรถจริยา คือ จิตอาสาประสพการณ์ที่ไปช่วย ข้อที่สี่คือสมานัตตา ร่วมสุขร่วมทุกข์กับผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลายกลับไปเยี่ยม กลับไปดูว่าเขาทำได้ไหม สอนให้เขาพึ่งพาตนเองได้แล้วให้เขาไปสอนคนอื่นต่อ สอนให้เขามีความรัก แบ่งปันคนอื่นต่อไป.” บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า “ประโยชน์สุข” ในมุมมองขององค์กรภาคเอกชน ยังคงเป็นเรื่องของการให้ การทำประโยชน์ให้กับคนอื่น ซึ่งการให้ที่เป็นประโยชน์นั้นต้องเป็นการให้อย่างสมดุล ให้อย่างพอดี ความพอดีจะทำให้เกิดความพอใจซึ่งจะก่อให้เกิดความสุข และประโยชน์สุขสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรของตนได้เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

จากทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ความหมายของ “ประโยชน์สุข” จากความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มเป้าหมายนั้นมีมุมมองหลายมิติแล้วแต่บทบาทหน้าที่ของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อสังคม แต่ก็สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้ว่า “ประโยชน์สุข” เป็นเรื่องของ การให้ การทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนรวม ซึ่งเมื่อให้แล้วทำให้คนอื่นเกิดประโยชน์และมีความสุข ตนเองก็มีความสุขด้วยเช่นกัน เป็นความสุขที่ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์อันเกิดกับตัวเอง แต่มองผลประโยชน์อันตกแก่คนอื่นและสังคมโดยทั่วไป ถ้าคนในสังคมต่างมีความสุขจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ ก็เกิดสังคมแห่งความสุขที่ผู้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปัน ร่วมมือกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและอยากที่จะเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไปทั้งนี้สิ่งที่ให้หรือทำประโยชน์ที่มีลักษณะที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุข ควรมีลักษณะเหมือนที่กล่าวแล้วในบทที่ 4

ความเป็นได้ในการร่วมกันสร้างสังคม “ประโยชน์สุข”

ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มต่างก็เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข โดยเห็นถึงความยากง่ายต่างกัน ชุมชนทั้งเมืองและชนบทรวมทั้งหน่วยราชการและองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดกลางขึ้นไป เห็นว่าไม่ใช่เรื่องยากเกินไปนักถ้าจะร่วมกันทำให้เกิดสังคมแห่งประโยชน์สุขอย่างกว้างขวาง บุคคลและองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดเล็กถึงเล็ที่จะตอบ ด้วยเห็นว่าจากประสบการณ์ส่วนตัว การเผยแพร่หัวใจให้คนมาทำอย่างตนเป็นเรื่องยาก อีกทั้งตัวเองก็เป็นเพียงหน่วยเล็ก ๆ ไม่มี

พลังจะเริ่มต้น และเกรงว่าจะเป็นการ “อวดตัว” แต่ถ้ามีหน่วยอื่นทำ ก็ยินดีที่จะช่วยเป็นกำลังสำคัญในการให้ความรู้แก่ชุมชนหรือองค์กรที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต

ในส่วนของชุมชนเมืองและชนบท ที่เห็นว่าการร่วมกันสร้างสังคมประโยชน์สุขนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินไป เนื่องจากมีประสบการณ์ผ่านขั้นตอนที่ยากมาแล้ว มองเห็นช่องทางความเป็นได้ที่จะร่วมผลักดัน นอกจากนี้ในระดับชุมชน ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน คือผู้นำชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลเพียงพอที่จะดำเนินการต่อเนื่อง อีกทั้งเห็นผลในการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้มาศึกษาดูงานมาระยะหนึ่งแล้ว

สำหรับหน่วยราชการ มองอำนาจหน้าที่และระบบการพัฒนาราชการว่าสามารถใช้เป็นช่องทางในการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ทั้งในแง่การปรับเปลี่ยนองค์กรราชการให้มุ่งสร้างประโยชน์สุขและปรับเปลี่ยนสังคมให้กลายเป็นสังคมแห่งประโยชน์สุขได้ ส่วนองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดกลางขึ้นไปมองที่ศักยภาพและทรัพยากรของตนเอง รวมทั้งกลไกที่มีอยู่ในปัจจุบันของภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงหอการค้าไทย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง กปร. และหอการค้าไทย ว่ามีพลังมากเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรธุรกิจเอกชนให้หันมาดำเนินธุรกิจที่มุ่งประโยชน์สุขได้มากขึ้น

ผู้ขับเคลื่อนหลัก

ทุกระดับมองว่า ผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรธุรกิจ หรือผู้นำองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะผู้นำที่มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้านกำนัน ผู้จัดการผู้อำนวยการ และ/หรือ อธิบดี อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านเห็นว่า ผู้นำที่เป็นผู้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนไม่ใช่มีเฉพาะผู้นำทางการเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงผู้นำที่ไม่เป็นทางการ บางท่านเรียกว่ากลุ่มแกนนำ ทั้งนี้สามารถสรุปผู้ขับเคลื่อนหลักและเหตุผลที่เลือก ดังนี้

ผู้ขับเคลื่อนหลัก	เหตุผล	ระดับที่เลือก
ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นผู้นำ ถ้าอยากให้ลูกบ้านเป็นอย่างไร ผู้ใหญ่บ้านต้องทำให้เห็นเป็นแบบอย่างก่อน ลูกบ้านเชื่อผู้ใหญ่บ้าน	ชุมชนชนบท
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ มีงบประมาณ และมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรม ของ	บุคคล, องค์กรชุมชน, ชุมชนเมืองและชนบท

ผู้ขับเคลื่อนหลัก	เหตุผล	ระดับที่เลือก
	ชุมชน	
เจ้าหน้าที่เกษตร	ขึ้นอยู่กับกิจกรรมหลักที่ทำ ถ้าเป็นเรื่องอาชีพผู้ขับเคลื่อนหลักก็ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพราะอาชีพส่วนใหญ่ของชาวชนบทก็คือเกษตรกรรม	องค์กรชุมชนและชุมชน
เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับหมู่บ้านได้	องค์กรชุมชนและชุมชนชนบทและเมือง
แกนนำในชุมชน	เป็นคนที่มีความรู้ สามารถสื่อสารสร้างความเข้าใจ และแรงบันดาลใจให้คนเข้ามาทำอะไรร่วมกันได้	องค์กรชุมชน และชุมชนชนบทและเมือง
ประชาชนในชุมชน	เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสร้างสังคมประโยชน์สุข ซึ่งควรมีบทบาทตั้งแต่ต้น	องค์กรชุมชน และชุมชนชนบทและเมือง
กลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง (องค์กรสตรี)	มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเข้มแข็งที่จะประสานทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ได้	บุคคล องค์กรชุมชน และชุมชนชนบท
องค์กรอาสาสมัคร/องค์กรการกุศล/องค์กรบำเพ็ญสาธารณประโยชน์	เป็นที่รวมของคนที่มีจิตอาสาและมีกิจกรรมที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชนอยู่แล้ว	องค์กรชุมชน ชุมชนชนบท และองค์กรธุรกิจเอกชน
บุคคลต้นแบบทั้งด้านเศรษฐกิจพอเพียงและ/หรือประโยชน์สุข	สามารถให้การเรียนรู้แก่ผู้อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม	ทุกระดับ
อธิบดี/ผู้บริหารองค์กรระดับ CEO / กรรมการบริหาร	อยู่ในตำแหน่งและสถานะที่สามารถกำหนดนโยบาย กรอบแนวทางการทำงาน และทิศทางการพัฒนาภายในองค์กร	องค์กรภาครัฐและธุรกิจเอกชน
หน่วยราชการที่ข้าราชการมีความตั้งใจ	มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จได้	ชุมชนชนบทและเมือง

ผู้ขับเคลื่อนหลัก	เหตุผล	ระดับที่เลือก
และคุณสมบัติเหมาะสม		
รัฐบาล	อยู่ในตำแหน่งและสถานะที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีสื่อและทรัพยากรในมือมากเพียงพอ	องค์กรธุรกิจเอกชน(ขนาดเล็ก)
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติงานของหน่วยราชการ	หน่วยงานราชการ
หอการค้า	มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดและส่งเสริมเกณฑ์ประเมินองค์กรธุรกิจ	องค์กรธุรกิจ
สำนักงาน กปร.	มีอำนาจที่จะโน้มน้าวให้สังคมร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และให้รางวัลบุคคล ชุมชน องค์กรที่มีผลงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ทุกระดับ

อย่างไรก็ตาม ขณะระบุผู้ขับเคลื่อนหลัก ผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวว่า ไม่ใช่บุคคลหรือหน่วยงานที่ระบุว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักนั้นจะเป็นใครหรือหน่วยงานใดก็ได้ตามชื่อที่ระบุ แต่ต้องมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางอย่างด้วย เช่น ผู้นำในชุมชน ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จะเป็นใครก็ได้แต่ต้องเป็นคนที่มีคนในชุมชนยอมรับนับถือ เป็นคนที่มีศักยภาพพอที่จะสื่อสารสร้างความเข้าใจกับคนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้นำยังต้องเป็นคนที่เข้มแข็ง มีมุมมองที่กว้างขวาง ต้องมองการพัฒนาแบบองค์รวม มีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงในสิ่งที่ถ่ายทอดสื่อสาร ผู้นำต้องเป็นนักสร้างและนักส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องมีความเข้าใจว่า เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงเรื่องของสังคมความรู้ทรัพยากร การออม ฯลฯ

“คน/กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักที่สำคัญที่สุด ถ้าใครอยากทำประโยชน์สุข ก็ต้องเป็นคนเริ่มต้นซึ่งสามารถเป็นได้ทุกคน” กลุ่มพันธัชชาชุมชนบ้านไทรใหญ่ นนทบุรี

“คนที่มืบทบาทสำคัญคือ คนในชุมชน ไม่ควรเริ่มต้นที่ข้าราชการหรือคนอื่น คนในชุมชนต้องเริ่มจากการค้นหาจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง คนในชุมชนต้องมีความเข้มแข็งการหลอมคนต้องหลอมจากภายในเราอย่าไปหลอมคนจากภายนอก” ชุมชนบางโรง ภูเก็ต

“หน่วยราชการก็สามารถเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักได้ แต่ต้อง“เฟ้นหา” อาจไม่ใช่เป็นเรื่องของหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ต้องดูที่ตัวข้าราชการเป็นสำคัญ ว่าเป็นคนที่มีความตั้งใจจริงหรือไม่ มีความสุขจากการให้หรือไม่ มีจิตใจดีงามและมีความเอื้อเฟื้อเป็นทุนเดิมอยู่หรือไม่ “ คุณทวี ประหา

“อธิบดีมีส่วนในการผลักดันมาก ต้องยอมรับว่าการให้คนเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ต้องเปลี่ยนทัศนคติถึงจะไปปรับเปลี่ยนการปฏิบัติได้ ซึ่งต้องใช้เวลาดูต้องเรียนรู้มาก ที่กรมราชทัณฑ์เริ่มจากอธิบดีสั่งการว่าการฝึกอบรมอะไรก็แล้วแต่ ทุกหลักสูตรต้องมีเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปอยู่ในทุกหลักสูตรให้เรียนซ้ำ ๆ พูดให้ฟังซ้ำ ๆ แล้วใช้มาตรการอื่น ๆ ลงใจหว่านล้อมเพิ่มเติม”กรมราชทัณฑ์

“ผู้บริหารต้องใส่ใจ ต้องขอให้ผู้อำนวยการฝ่ายช่วยด้วย เพราะการที่ผู้จัดการใหญ่ของผู้จัดการใหญ่มานั่งคอยจ้ำจี้จ้ำไชไม่เกิดประโยชน์อะไร มันต้อง cascade ลงไป”ธนากรเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

วิธีการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข

การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ต้องเป็นไปตามขั้นตอน คือ สร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุข ซึ่งเป็นการสร้างลักษณะนิสัยมุ่งประโยชน์สุขของระดับบุคคลก่อน แล้วจึงสร้างระดับองค์กร/ชุมชน แล้วขยายออกไปสู่ระดับสังคม

1. สร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุข

ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล การสร้างความตระหนักในคุณค่าของตนเองและการให้ และการรักษาสุขภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน รายละเอียด ดังนี้

1.1 การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้มีลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ในทางประพฤติปฏิบัติชอบเป็นทุนเดิม อันเกิดจากการหล่อหลอมจากครอบครัว ผักปลาในทางธรรม และมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น นอกจากนี้ยังนิยมทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์อยู่เป็นนิจ มีบางคนเท่านั้นที่เดิมเป็นคน”เกเร”จนเกิดปัญหาในการดำรงชีวิต เมื่อหันมาใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหา จึงได้บทเรียนว่า ความสุขที่แท้จริง คือ การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

“วัดวาอารามผมเข้าตลอดครับ ทุกแปดคำ สิบห้าคำ ผมก็เข้าวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปประชุมประจำเดือนผมก็ไป อบต.ผมเป็นที่ปรึกษา ช่วยเขา เราช่วยทุกอย่างเท่าที่เราจะช่วยให้ อันนั้นคือความสุขของเรา แม่บ้านยังถามว่าจะทำไปทำไมอายุมากแล้ว ผมบอกว่าคนเรายังแก่ก็ต้องทำให้เยอะให้มีวัยรับยิ่งแก่เราต้องยิ่งทำให้เยอะเพราะชีวิตสั้น ปลายไม่รู้วันไหนที่เราจะไปพอบชีวิตเราไม่ได้สร้างเลย ความดีเรา ไม่ได้สร้างเลยคุณงามความดีทุกอย่างเราหมดเลย หหมดโอกาสสร้างเพราะฉะนั้นยิ่งแก่ยิ่งทำ ผมคิดอย่างนั้น ยิ่งแก่ยิ่งทำช่วงนี้ผมอายุ ย่าง เจ็ดสิบห้าแล้ว” คุณสมพงษ์ พรผล พังงา

“ซึ่งจากตอนนั้นเรายู่กับวงเหล้า การพำนักับเพื่อนแต่พอเรามาเปรียบกันเรามาทำอย่างนี้ผมขอทำอย่างนี้ดีกว่ามีความสุขมาก จนกว่าชีวิตจะตายไป มันก็เห็นชัดว่าเราทำอะไรก็มีคนให้กำลังใจ ตอนเหนื่อยๆ กลับมาบ้านแม่บ้านทำกับข้าว กินข้าวเสร็จจมานวดเพื่อผ่อนคลายให้ กำลังใจเหมือนกับเป็นพลัง ก็ยังคิดเราไม่ทำอย่างนั้นตั้ง นานซึ่งเหมือนเราไม่คิดว่าทำอย่างนี้แล้วมีความสุข”คุณเลี่ยม บุตรจันทา ฉะเชิงเทรา

“อาเฮีย เป็นคนกรุงเทพ ฯ เป็นคนแต่จ้าว อาเฮียก็มีพื้นฐานของการอยู่กับศาลเจ้าคืออาเฮียเองเขาเป็นที่มึใจที่เป็นเมตตามอยู่ แล้วมีคุณธรรมอยู่แล้ว เลยเข้าใจว่าสิ่งที่น้องทำให้กับสังคมหรือการ เกื้อกูลต่าง ๆ เฮียเลยเข้าใจว่าเราเป็นผู้ให้อาเฮียก็ให้กำลังใจในการทำ โรงงานของนางลักษณี่นี่” บริษัทเดอะแคชชูรี ภูเก็ต

“ก่อนที่ผมจะเข้าโรตารี ผมรวมกลุ่ม 5คน เป็นเพื่อนกัน บอกว่าเราจะทำชมรมเพื่อช่วยคนเพราะไปเห็นคนที่โรงพยาบาล อนาคต เขาไม่มีญาติเราก็ก็นำเงินไปช่วยเขา เราก็ดึงซื้อ ชมรมปลูกความดีให้แผ่นดิน เราก็กทำได้ประมาณสักเกือบปี ต่างคนก็ต่างกำลังสร้างตัวกัน เวลาที่มีน้อย ก็ทำบ้างไม่ทำบ้างทำได้บ้าง ไม่ได้บ้าง จนกระทั่งทำได้เกือบปีก็มีผู้ใหญ่เข้ามาชวนให้เข้าองค์กร (โรตารี) นี่” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต

“ผมได้มาจากหลักการบริหารแบบพุทธที่สมัยผมได้มีโอกาสบวชเรียนที่สวนโมกข์กับพระอาจารย์พุทธทาสเป็นหลักเดียวกันผมเคยได้ศึกษาแนวทางการบริหารธุรกิจแบบพุทธตั้งแต่สมัยที่บวชแล้วก็ลงไปปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์ กับพระอาจารย์พุทธทาส ท่านบอกว่าหลักนี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักการคล้าย ๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจริง ๆ เหมือน ๆ กันแต่มีมิติต่างกันนิดหน่อย” บริษัทบาธูมดีไซน์

“นั่งท่องสามห่วงสองเงื่อนไข แต่ไม่ได้ทำ และไม่รู้ว่ามันคืออะไร ขณะนั้นก็คิดฆ่าตัวตาย คว้าปืนจะยิงหัวตัวเองแล้ว โชคดีวันนั้นเราทำไม่ได้หันไปเห็นหน้าลูกชาย เขาเดินออกมาจากประตูห้องพอเห็นหน้าลูกชาย พ่อจะตายก็ตายไม่ลง ก็เอาปืน ไปเก็บสาเหตุที่จะตายวันนั้นเราเป็นหนี้สองล้านกว่าพ่อตัดสินใจวันนั้น จากคนที่เป็นหนี้เป็นล้าน ๆ ผมติดลบนะครบวันที่ทำผมติดลบ แต่ด้วยพระบารมีของพระองค์ท่านทำด้วยความศรัทธา ทำด้วยความมุ่งมั่น และทำด้วยความอดทน เจอนะปัญหาไม่ใช่ไม่เจอ เจอสารพัด”
ลุงนิล ชุมพร

จากประสบการณ์ของตนเอง ผู้ให้ข้อมูลทุกคนจึงแนะนำว่า การจะสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ต้องทำให้คนมีความสุขจากการประพฤติปฏิบัติดีเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงผู้คน คือ การทำบุญชั้วเรื่อน การผลิตข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดรายจ่าย การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค การปลูกและใช้สมุนไพร การออม การลดละเลิกอบายมุข การลดละเลิกใช้สารเคมีในการเกษตร ทั้งนี้การที่คนเราจะประพฤติปฏิบัติดีก็ต้องมีความรักตัวเอง เห็นและได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น

เมื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมข้างต้น ก็จะได้รับรู้ถึงผลการกระทำที่ดีดังกล่าว ที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต่อตนเองและครอบครัว บังเกิดเป็นความสุขความสบายใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในขั้นตอนนี้เป็นการลดละเลิกการทำร้าย ทำลายหรือเบียดเบียนสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และแสวงหาความสุขที่แท้จริงในการดำเนินชีวิต

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด แต่ถ้าไม่มีเปลี่ยนแปลงจิตใจและความคิดของบุคคลเสียก่อน ในขั้นตอนต่อไปก็จะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเสมือนเป็นการเตรียมความพร้อมและปูพื้นฐานให้กับการเป็นสังคมแห่งประโยชน์สุข

“ลำดับแรกเลย ที่จะต้องปรับจิตสำนึกของคนก่อน ถ้าปรับเรื่องจิตไม่ได้ อย่างอื่นไม่มีทาง หมายถึง คนในองค์กร ถ้าทำในหน่วยงาน ตัวหัวหน้าสำคัญที่สุด เพราะหัวหน้าจะเป็นคนที่กำหนดเป็นแนวนโยบาย เป็นคนที่จะทำตนเองให้เป็นตัวอย่าง เพื่อให้ลูกน้องเชื่อถือศรัทธาและก็พร้อมที่จะทำงาน จิตสำนึกตรงนี้ ผมอยากจะเน้นในเรื่องความเข้าใจในเรื่องของความพอเพียงและการพึ่งตนเองให้ได้ ขั้นที่สอง คือปรับปรุงพฤติกรรมของแต่ละคน เพราะว่าโลกปัจจุบันเน้นวัตถุนิยม จะทำอะไรก็ได้ เครื่องมือคือบัญชีครัวเรือน แต่ว่าแต่ละคนจะจัดรูปแบบอย่างไรก็ต้องไปปรับให้แต่ละคนใช้วิธีการ จะต้องมีความรู้ของตัวเองว่าตัวเองอยู่จุดไหน สถานภาพตัวเองเป็นอย่างไร แล้วก็เน้นไปที่อันดับแรกเลยปรับที่ตัวเองก็คือลดรายจ่าย ส่วนมากเราจะไปพูดถึงการเพิ่มรายได้ ถ้าที่ประสบการณ์ของผม ต้องลดรายจ่ายก่อน เมื่อลดรายจ่ายได้ อยู่ตัวถึงจะเพิ่มรายได้ แต่การทำพวกนี้ไม่ได้แปลว่าเราทำจนกระทั่งเบียดเบียนตนเองหรือเบียดเบียนผู้อื่น อันนี้ยังเป็นทางสายกลางที่เหมาะสมกับแต่ละสถานภาพของบุคคล อย่าไปบังคับคนให้เป็นพิมพ์เขียวเดียวกัน ทุกคนจะทำได้เหมือนอย่างนี้คงยาก ถ้าได้ขั้นที่สอง เขาเรียนรู้ตัวเอง เข้าใจตัวเอง รับสภาพตัวเองได้แล้ว จึงไปขั้นที่สามต้องเสริมสร้างการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มทักษะความสามารถ เพราะว่าทุกคนจะพัฒนาขีดความสุขขึ้น “ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“พนักงานเราเยอะหมื่นกว่าคนและกระจายกระจาย พนักงานเราช่วงหลังมีอายุที่หลากหลาย เขาอาจจะคิดถึงความหวังหรือเป้าหมายของชีวิตอีกแบบหนึ่ง พฤติกรรมการใช้ชีวิตก็แตกต่างกัน เรื่องนี้สำคัญมากเลย ทำอย่างไรถึงจะจูนให้คนคิดใกล้เคียงกัน โดยที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ใกล้เคียงกันหมายความว่าไปในทิศทางเดียวกัน แต่จะไปบังคับให้คนใช้ชีวิตเหมือนกันเป็นไปไม่ได้” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1.2 สร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้

การประเมินตนเองตามความรู้สึกรู้สึกของตน ว่าตนเองเป็นคนที่มีความรู้ มีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ ประสบผลสำเร็จในชีวิต รวมทั้งการยอมรับการเห็นคุณค่าจากคนในสังคมที่มีต่อตน ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะทำให้เกิดความรู้สึกกับบุคคลอื่นในแง่ดี และอยากมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลได้มีโอกาสให้ อยากให้ และเรียนรู้ที่จะให้คุณค่าบางอย่างกับผู้อื่น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นว่ามีคุณค่าจำเป็นต่อการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข นอกจากนี้ การให้เป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้และควรฝึกฝนตั้งแต่เด็ก

“ในสิ่งที่ทำนี้ถ้ามันทำแล้วได้ดี ตัวเราได้ดีครอบครัวได้ดี ก็น่าจะทำให้คนอื่นได้มีความสุขเหมือนเราบ้าง ทำเหมือนเราบ้าง ช่วยสอนความรู้และชวนคนอื่นมาทำร่วมกับเรา แต่ถ้าการทำงานในบางสิ่งบางอย่างถ้าบอกอย่างเดียวบางที่เขาไม่เชื่อ ต้องให้เขาทดลองทำ ครอบครัวเรา ลองทำ ทำเป็นกลุ่มทำแบบชุมชนมันก็

จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง บางคนบอกว่าการทำเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ยาก ถ้าคิดว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวเราก็จะเป็นเรื่องยาก” ชุมชนบ้านขามชัยภูมิ

“ให้เขาหว่านหาอาหารคนอื่นก่อน อย่างนักเรียนเราพูดไปคำหนึ่ง ว่าถ้าเรากินอย่างนี้อร่อย อยากให้คนอื่นกินบ้างเราก็ภูมิใจ ของเรามันปลอดภัยสารพิษ ทำอะไรเราก็มีสุขภาพร่างกายที่ดี เริ่มแรกเริ่มต้นจิตใจอาหารต่อกันจะสอนให้เขาตรงนี้ เราก็ผ่านเวทีอย่างนี้มาแล้ว” คุณอำพร ทอเหลี่ยม ชัยภูมิ

“งานวัดงานอะไรผมจะค่อยๆ ดู ก็จะมานั่งคุยกัน ลูกอายุมากแล้วนะ พวกเด็กหนุ่มสาวกว่าจะเป็นผู้นำได้ก็สานต่อกันไปเรื่อยๆ นะ พยายามดึงเขาเข้ามาช่วยทำงาน เวลาที่มีกิจกรรมศาสนาดนธรรมเราก็จะชวนน้องๆ เข้ามา ช่วยทำให้เขาดูแล้วเขากลับไป” ชุมชนบ้านอ่างตะแบกจะเขิงเทรา

“ให้เขารักตัวเองมากที่สุด ทำยังไงให้เขารักตัวเองมากที่สุด ใส่ใจกับตัวเองมากที่สุด ทุกคนใส่ใจคนรอบข้างมาก หมายถึงว่าให้ความสำคัญกับคนอื่นมากไป ตัวอย่าง ผลักดัน ส่งเสริมอย่างไร ให้ทุกคนกลับมาใส่ใจตัวเอง ให้ตัวเองมีความมั่นคง ใช้ชีวิตอย่างไรให้มีความสุข แล้วก็แบ่งปันให้กับคนรอบข้าง เรามีความสุข คนรอบข้างมีความสุข ปัญหาจะไม่เกิด ปัญหาสังคมก็จะน้อยลง จะบอกว่าผมเองไม่ใช่ผู้รู้ ผู้วิเคราะห์ที่เก่ง แต่เราเอาความรู้สึกมาวัดกันว่าเราจะอยู่อย่างไรให้มีความสุข” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต

การมีความปรารถนาดีให้กับผู้อื่น การทำกิจกรรมสาธารณกุศล การบำเพ็ญประโยชน์ในโอกาสที่เหมาะสม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ให้กับผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นกิจกรรมง่าย ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลได้ฝึกฝนเรื่องของการให้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า ในระดับชุมชน หรือในระดับองค์กรภาครัฐและธุรกิจเอกชน ต่างก็ใช้กิจกรรมดังกล่าวในการฝึกฝนลักษณะนิสัยนิยมการให้ของสมาชิกชุมชน/หน่วยงานด้วยกันทั้งสิ้น

“เรามีแผนของเราว่าวันไหนจะทำอะไร เมื่อไหร่ ผมใช้ระบบน้ำซึมบ่อทราย เพื่อหาตัวแทนเข้ามา เรียกตัวแทน คือเรียกคนมาช่วย มาช่วยให้เขาเรียนรู้ จากนั้นเป็นสองเป็นห้า เป็นสิบ เรียนรู้การทำงานเพื่อสาธารณะ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เนื้อหาที่เรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมเพื่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่สิ่งที่ให้การเรียนรู้แก่คนเรียนมีมากกว่าเนื้อหาที่สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เห็นตัวอย่างของผู้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน และเรียนรู้การมีความสุขจากการให้ความรู้แก่คนทั่วไป นอกจากนี้ คนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ ก็ได้เรียนรู้ที่จะให้และเสวยสุขจากการให้ดังกล่าว”ชุมชนบางรักน้อยนนทบุรี

“เรามีมูลนิธิอาจารย์จำเนียรตอนที่ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผมขอผู้จัดการใหญ่ว่าขอตั้งสถาบันพัฒนาการเกษตรและชนบทจำเนียร สารนาคร เรียกว่าสจส. เป็น Ngos อยู่ใน ธกส. ทำหน้าที่สอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สอนให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ และเชิญชวนพนักงานให้มาเป็นวิทยากรอาสา ทำให้พนักงานภูมิใจว่าเขาอุทิศตัวสอนชาวบ้าน ไม่เบิกค่าใช้จ่าย ไม่เบิก OT ไม่สนใจสิ่งเหล่านี้ ทำตัวให้มีคุณค่ามากขึ้นกว่าที่ทำงานปกติ คนอย่างอาจารย์ของเราหายาก เป็นคนทำด้านเกี่ยวกับเรื่องเกษตรของ

ไทย ทำอย่างไรให้อาจารย์จำเนียร สารนาทเป็นที่ยึด ทำให้อาจารย์ เราใช้ปฏิบัติบูชา”
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1.3 การรักษาสภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน

การปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยของบุคคลให้ยั่งยืน ต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อทั้งชุมชนและองค์กร เห็นว่าการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จะช่วยให้บุคคลดำรงรักษาลักษณะนิสัยที่ดีไว้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ต่างมีประสบการณ์ว่า คนที่ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและนิยมประโยชน์สุขนั้นเป็นบุคคลที่แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม ต้องอาศัยความเข้มแข็งทางจิต เป็นอย่างมากในการดำรงรักษาลักษณะนิสัย ทศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวให้ต่อเนื่องยั่งยืน อีกทั้งการให้ที่มุ่งประโยชน์ต่อผู้รับมักไม่ตรงกับความต้องการของผู้รับที่ยังไม่ผ่านกระบวนการปรับทัศนคติ หลายคนต้องล้มเลิกการให้ แล้วหันมาเก็บตัวไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนอื่นอีกต่อไป เพื่อรักษาความสุขในการดำเนินชีวิตของตนเองเอาไว้ การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการรักษาสภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน ทำได้หลายวิธีดังนี้

1.3.1 การรวมเครือข่าย

ผู้ให้ข้อมูลทุกระดับเลือกใช้เครือข่ายเป็นการเสริมแรงลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีทัศนคติ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเหมือนกัน ได้รับรู้สื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการเสริมแรงให้เชื่อมั่นในคุณค่าของตนเองและคุณค่าของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เป็นการสร้างพลังของคนที่มีคุณงามความดี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในแนวทางที่ทำมามากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลเรียกเครือข่ายนี้ว่า การรวมพลังคนทำดี เครือข่ายอาจไม่ใช่คนที่อยู่ในชุมชนหรือองค์กรเดียวกัน เราสามารถสร้างเครือข่ายข้ามพื้นที่ ข้ามองค์กรได้ เป็นการสร้างสังคมของคนทำดี

“ถ้าทำอย่างผมต้องสร้างเครือข่ายครับ ต้องมีเครือข่าย ไม่ใช่เรามีเฉพาะในวงแคบ ๆ นะ เช่นว่าเรามีในตำบล แต่เราตั้งเครือข่าย ไปอีกตำบลหนึ่ง หรือตำบลที่สอง ที่สามต้องมีเครือข่าย ถ้าเรามีเฉพาะจุดหนึ่งจุดใดคงทำไม่ได้ครับ เพราะเครือข่ายไม่มี” คุณสมพงษ์ พรหมพอง

“เรายังมีกิจกรรมที่เราเรียกว่าชุมชนนักปฏิบัติ COP แทนที่คนเดียวโดด ๆ คิดว่าอยู่คนเดียวไม่ค่อยดีเท่าไร นโยบายแบ่งคืออยากให้เผยแพร่เรื่องนี้ ให้ชนพรคพวกที่ชอบเหมือนกัน นิสัยเหมือนกัน มาทำกิจกรรม ร่วมกัน” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“เชื่อมด้วยใจครับ เรามีการประชุมกัน เรามีการทำด้วยกันและก็เชื่อมโยงกันมานานมากแล้ว โดยเราลืมนกันไปเลยว่าเราเริ่มจากตรงไหน แต่ว่าหัวใจทุกดวงนี้เชื่อมโยงกัน มีอะไรประสานงานโทรศัพท์ติดต่อกันเดี๋ยวนั้นเลยครับ .....มารวมกลุ่มกัน คุยกัน เครือข่ายเราเริ่มมา พอคุยกันแล้วคนที่หัวใจเหมือนกันมันคุย กันรู้

เรื่องนะ เครือข่ายจากภูผาสู่มหานครที่ คือตั้งแต่ต้น น้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ เราเชื่อมโยงกันหมดเลย ทุก คนมีใจที่รักในหลวงเหมือนกัน มันทำไม่ยากหรอก ครับผมเองอยู่ตรงนี้มีความสุข มีความผูกพันกัน มากมาย” คุณสมบุญ ศรีสุบัติ ชุมพร

1.3.2 การกำหนดเป็นนโยบาย

เป็นวิธีการที่ ระดับหน่วยงานราชการและองค์กรธุรกิจนำมาใช้กันมาก เพราะสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ง่ายและมีพลังเพียงพอที่จะทำให้คนคงสภาพคุณงามความดี เป็นการสร้างการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและประโยชน์สุขนิยม เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจแน่วแน่และการสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าว สำหรับองค์กรธุรกิจมักไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ เพราะเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารสูงสุดเป็นคนผลักดันเรื่องนี้ตั้งแต่ต้น และได้เปลี่ยนตัวแต่อย่างใด ผิดกับหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีการเปลี่ยนตัวผู้บริหาร หน่วยงานที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ล้วนมีการเปลี่ยนตัวผู้บริหารทั้งสิ้น หากผู้บริหารคนใหม่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องนี้ นโยบายที่เคยมีพลังในห้วงเวลาหนึ่งก็อาจไม่มีความหมายได้เช่นกัน ดังนั้นในระดับหน่วยราชการ การใช้นโยบายเป็นวิธีการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อรักษาสภาพลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคลให้ต่อเนื่องยั่งยืนนั้น อาจต้องมีเครื่องมือหรือมาตรการอื่นมาเสริมแรงด้วย

“แต่ผมก็รู้ว่า มีพนักงานที่เขาทำดีอยู่แล้วหลายราย แต่ช่วงหลังเริ่มมีคนเปลี่ยนไป เราเลยบอกให้เป็นนโยบายแบบประกาศด้วย จะได้สนับสนุนคนที่กำลังจะเปลี่ยนจะได้เปลี่ยน หรือคนที่เปลี่ยนไปแล้วจะได้ดึงกลับ แต่คนที่เขาทำดีอยู่แล้วเขาก็สบายใจ แล้วก็สามารถที่จะบอกว่าเป็นนโยบายแบบคด้วย แต่ก่อนอาจจะพูดไปแล้วคนหมั่นไส้ ถ้าเป็นนโยบายแบบคสามารถนำเขามาเป็นตัวอย่างได้ สัมภาษณ์เขาและให้เขาสามารถพูดได้ ไม่เช่นนั้นถ้าไม่ได้เป็นนโยบายธนาคารไปพูด เดียวก็ เท่หนักหรือ ดีกว่าคนอื่นหรือ” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“แต่ผมเชื่อว่า ในสภาพการทำงาน ธกส.หลัก ใหญ่ ๆอยู่ที่สาขาและชาวบ้าน แต่มันอาจจะเดินไปไม่ดีเท่ากับข้างบนสนับสนุน แต่ผมเชื่อว่าจะไม่หยุด ยกเว้นเราประกาศเล็กทำเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันกลายเป็นนโยบายระดับบอร์ดไป แล้วทุกคนยอมรับเรื่องนี้และบอร์ดหลายท่านลงมาขับเคลื่อนเรื่องนี้ด้วย มันยิ่งทำให้ปฏิบัติการเล็กยาก เพราะบอร์ดลงมาด้วย”ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1.3.3 ทำให้กลายเป็นต้นแบบ

เป็นวิธีการของระดับชุมชนและองค์กรภาครัฐใช้กันมาก ในการรักษาสภาพคุณงามความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน การสมัครเข้าประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รางวัลชนะเลิศเป็นช่องทางหนึ่งที่จะสร้างสมาชิกใหม่ และรักษาสภาพคุณงามความดีของบุคคลให้ดำรงอยู่ต่อไป เมื่อชนะการประกวด ชุมชนและองค์กรก็ต้องรักษาผลงานให้ยั่งยืนและขยายผล นอกจากนี้การเป็นศูนย์

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นโอกาสให้ได้ถ่ายทอดแนวคิดและอุดมการณ์ สู่สมาชิกของชุมชนและหน่วยงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

“สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งซึ่งผมเจตนาคือส่ง ธกส.เข้าประกวด เพื่อให้รักษาสภาพ เพราะมันต้องรักษาแชมป์ เพราะประกาศไปแล้วจะต้องมีคนมาสัมภาษณ์ ต้องมีคนมาขอดูงานแล้วคุณไม่ทำได้อย่างไร มีคนมาขอดูงาน เขามาเยี่ยมบ้านแล้วบ้านไม่สะอาดได้อย่างไร” ธนากรเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“หมู่บ้านที่เป็นต้นแบบสามารถเป็นแหล่งให้การเรียนรู้ โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เนื้อหาที่เรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมเพื่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่สิ่งที่ให้การเรียนรู้แก่คนเรียนมีมากกว่าเนื้อหาที่สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เห็นตัวอย่างของผู้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน และเรียนรู้การมีความสุขจากการให้ความรู้แก่คนทั่วไป นอกจากนี้คนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ ก็ได้เรียนรู้ที่จะให้และเสปสุขจากการให้ดังกล่าว”
ชุมชนบางรักน้อย นนทบุรี

1.3.4 จูงใจและเสริมแรง

เป็นการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายามเพื่อรักษาการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและนิยมประโยชน์สุขให้สืบเนื่องต่อไป โดยสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motives) ซึ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล อาจเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ ให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร ได้แก่ การเห็นว่าการดำเนินชีวิตและค่านิยมข้างต้นเป็นการดำเนินรอยตามเบื้องยุคลบาท เป็นการทำความดีให้กับแผ่นดิน เป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กรหรือหน่วยงาน

ในการสร้างแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motives) ซึ่งผลักดันด้วยสิ่งภายนอกตัวบุคคล ที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง แม้ว่าแรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น แต่ก็ใช้ได้ผลระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับระดับหรือคุณค่าของรางวัลที่ได้รับ ถ้าเป็นรางวัลจากการประกวดผลงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก็สามารถจูงใจให้บุคคลรักษาระดับคุณงามความดีให้ต่อเนื่องได้เป็นอย่างดี

“ก่อนที่จะไปสมัคร(ประกวดผลงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) นางลักษณะฝันถึงพระองค์ท่าน ตอนประมาณตีห้า พระองค์ท่านแต่งชุดสีชมพูมาหา แล้วพระองค์ท่านบอกว่า พระองค์ท่านไม่มีอะไรจะให้นะ พระองค์ท่านมีแต่หัวใจให้ ท่านก็ถอดหัวใจให้มา ในฝันเราคิดว่า ถ้าถอดหัวใจมาให้ แล้วท่านจะอยู่อย่างไร ในใจคิดอย่างนั้นนะ แล้วเราก็ตื่นเลย นื่องตื่นต้นนั้นจะคิดว่าสิ่งที่ทำ ไม่มีใครเห็นงลักษณะทำงาน แต่

เบื้องบนเห็น ทุกคนได้ประโยชน์จริง ๆ จากมะม่วงหิมพานต์ของท่าน จากแผ่นดินของท่าน”
บริษัทแคชชูว์ ภูเก็ต

“ผมมีความสุขนะ ตั้งแต่ผมอธิษฐานแล้วก็ทำมา ผมไม่ต้องการสิ่งตอบแทน ขอให้ผมมีความสุขที่แข็งแรง
ผมจะได้ช่วยสังคมตลอดไป ผมอธิษฐานว่าชีวิตนี้ถ้าผมยังอยู่ ผมจะทำงานช่วยพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว จนชีวิตหาไม่ ผมปฏิญาณกับตัวเองตลอดเวลาเลย ผมไหว้พระก็ตั้งนะโมทันที ผมอาราธนาถึง
รัชกาลที่หนึ่ง ถึงรัชกาลที่เก้าเลย ทั้งเก้ารัชกาลอธิษฐานหมดว่าชีวิตนี้ผมเกิดมาเป็นพสกนิกรของพระองค์
ท่าน ผมจะทำตัวสร้างความสุขที่สุดเท่าที่ผมจะทำได้ และจะช่วยสังคมจนชีวิตจะหาไม่ ถ้าเราสร้างความดี
มันจะนำไปช่วยเราได้หลายอย่าง ช่วยครอบครัวเรา ช่วยลูกเรา ผลที่มันเกิดทำคุณงามความดี แล้วมันเกิด
ความสุข” คุณสมพงษ์ พรผล พังงา

“ทำให้เรามีของกินพอเพียงนะ ทำถวายในหลวงนะ ผมก็บอกเขาอย่างนั้นนะ คนพอเพียง หลุดหนี้และอยู่ใน
๓ พ. พอกิน พออยู่ พอใช้ ในหลวงท่านมีครบแล้ว เราไม่ต้องหอบอะไรถวายพระองค์ท่านหรอก ทำให้เรา
มีความสุขพระองค์ท่านก็มีความสุขนะ อยากให้คนที่รักในหลวงมาช่วยกันทำให้ทุกคนมีความสุข”
คุณสมบุญ ศรีสุบัติ ชุมพร

“อย่างที่ได้พยายามทำเราก็ใช้วิธีให้การยกย่อง ทุกปีเราก็จะมีการคัดพนักงาน ธกส. ดีเด่น พนักงาน
พอเพียง ผู้บริหารจะต้องเห็นความดีของคน บ้านเมืองเราที่มีปัญหาเพราะว่าคนเราอยู่ในสิ่งแวดล้อม
อย่างไรก็จะเป็นแบบนั้น ถ้าคุณเห็นว่าประเทศไทยมีแต่ปัญหา เห็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ก็ชิน แต่ถ้าเปลี่ยนใหม่
ทำให้เห็นว่าหน่วยงานเรามีแต่คนทำดี ทำดีเรื่องอะไรต้องประชาสัมพันธ์ให้รู้ ต้องให้รางวัลเขา ให้คนรู้สึก
บ้านเมืองนี้มีแต่คนที่เขาทำดีกัน ถ้าเราทำไม่ดีก็ยุ่ง เราเหมือนตัวประหลาดไม่เหมือนมนุษย์คนอื่นเขา อย่า
ให้สิ่งที่ทำดีเป็นของประหลาด ให้ทำความดีเป็นของที่ถูกต้อง ให้คนทำไม่ดีเป็นของประหลาด”
ธนากร เพ็ชรเกษมและสหกรณ์การเกษตร

2. สร้างชุมชน/องค์กรของสังคมแห่งประโยชน์สุข

การที่สมาชิกของสังคมจำนวนมากมีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและมีจิตมุ่งสร้างประโยชน์
ให้แก่ผู้อื่นและสังคมโดยรวม ก็ยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมสู่สังคมแห่งประโยชน์
สุข ถ้าชุมชน/องค์กรที่เป็นกลุ่มสังคมใกล้ชิดของเขาไม่มีจุดมุ่งหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นไปในทิศทาง
เดียวกัน กล่าวคือ บุคคลที่นิยมประโยชน์สุข เป็นผู้สร้างชุมชน/องค์กรแห่งประโยชน์สุข
ในขณะเดียวกัน บุคคลที่อยู่ในชุมชน/องค์กรที่นิยมประโยชน์สุขก็ย่อมถูกหล่อหลอมให้เป็นบุคคลนิยม
ประโยชน์สุขไปด้วย แต่ผู้ให้ข้อมูลต่างก็เห็นทำนองเดียวกันว่า ต้องแยกให้เห็นชัดเจนถึงการพัฒนา
ระดับบุคคล แม้กำลังหาคำตอบว่า ชุมชน/องค์กรจะร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขได้อย่างไร
คำตอบทั้งหมดก็ให้ไปเริ่มที่ระดับบุคคลทั้งสิ้น ถ้าคนในชุมชนที่นิยมประโยชน์สุขมีจำนวนมากพอ
ก็สามารถสร้างชุมชน/องค์กรแห่งประโยชน์สุขได้ง่ายขึ้น อยากรู้ก็ดี การพัฒนาชุมชน/องค์กรให้มุ่ง
ประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลก็มีคำแนะนำที่สนใจถึงแนวทางการพัฒนา ดังนี้

2.1 สร้างผู้นำและแกนนำ

ด้วยผู้นำมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนกิจการทั้งปวงของชุมชน/องค์กร ในชุมชน/องค์กรหลายแห่งที่ได้รับรางวัลการประกวดผลงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมโดยผู้นำตามตำแหน่ง หากแต่มีผู้นำธรรมชาติที่มีบารมีและเป็นที่ยอมรับนับถืออยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งปวง ในชุมชน/องค์กรที่ผู้นำตามตำแหน่งเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักตัวจริง ผู้นำก็ยังตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างผู้นำระดับต่าง ๆ รวมกลุ่มผู้นำให้เป็นแกนนำเพื่อร่วมกันสร้างชุมชน/องค์กร

การสร้างผู้นำและแกนนำของชุมชน/องค์กร ไม่ได้เน้นที่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของชุมชน/องค์กร แต่เน้นที่ผู้นำในตำแหน่งรอง ๆ ลงมา ที่อยู่ในระดับที่ผู้ขับเคลื่อนหลักสามารถกระทำการทางสังคมต่อกันกันได้ สิ่งที่ทำให้ข้อมูลเน้น คือการเปลี่ยนทัศนคติและปรับความคาดหวังของกลุ่มผู้นำในชุมชน/องค์กรให้ตรงกัน รวมทั้งการทำให้เกิดความผูกพันมุ่งมั่นที่จะสร้างชุมชน/องค์กรแห่งประโยชน์สุขร่วมกันสำหรับแกนนำของชุมชน อาจหมายความว่าไปถึงกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา

“เราจะทำคนเดียวไม่ได้ เราต้องช่วยกันอย่างน้อยๆ ต้องช่วยสังคม ในเวลานี้สมัยนี้เรามีผู้นำสาธารณะ อีกไม่กี่ปีผมเกษียณนะ คนอื่นต่อมาจะได้ยังไงใจเราคิดหรือไม่ อันนี้ต้องช่วยกัน ถ้าเราอยากได้ต้องช่วยกัน ต้องสร้างคน” ชุมชนบ้านอ่างตะแบก ฉะเชิงเทรา

“ตอนนี่เราสร้างครัวเรือนอาสาเข้ามา เรามีเป้าหมายแค่สามสิบครัวเรือนที่เป็นต้นแบบ ครัวเรือนอาสา ก็คือหนึ่งต้องสำรวจวิถีชีวิตตัวเอง ต้องทำบัญชีครัวเรือน สองต้องทำน้ำยาเอนกประสงค์ใช้ในครัวเรือนเอง ยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน ทุกอย่างต้องทำเอง แล้วก็ต้องผลิตปุ๋ยเอง จะต้องทำชีวมวลเอง หรือทำแก๊สใช้เอง แล้วในครัวเรือนนั้นต้องมีผักที่กินเอง อย่างน้อยเจ็ดชนิดปลูกเอง” ชุมชนบางโรง ภูเก็ต

“ชุมชนก็เหมือนกันก็พยายามถ่ายทอดให้พี่น้องของเราในด้านผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำของเราอยู่ในหมู่บ้าน จะมีผู้ใหญ่ 2 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่ 2 คน อบต. 2 คน อพร. 23 คน อสม. 22 คน ตำรวจอาสา 10 คน เขาก็ช่วยกันพัฒนา ดิฉันทำคนเดียวไม่ได้ นี่แหละความสุขที่เราทำงานร่วมกัน” ชุมชนบ้านขาม ชัยภูมิ

“มีวิธีการที่ทำนองแนะนำไว้ใน ธกส. อย่างเช่นที่ท่านบอก ผมว่าเป็นวิธีการที่ดี ให้แต่ละสาขา หาคณสักคนในแต่ละสาขาเข้ามา เสร็จแล้วก็เริ่มมาช่วยกันเพื่อจะขับเคลื่อนขยายตัวนี้ออกไป ก็เป็นกลุ่มเป็นก้อน กลุ่มนี้อาจจะมีการประชุมกัน คุยกันว่า วิธีการที่จะเป็นแบบนี้ เราจะมาปรับปรุงให้เข้ากับภายนอกได้อย่างไร” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“ได้หลายอย่าง หลักการในครอบครัวและหลักการชุมชน กิจกรรมในชุมชน เอาจาย่อยแล้วก็ขยายออก เริ่มที่แต่ละครอบครัว ถ้า 1 ครอบครัวๆ ที่ 2-3 ก็ตามมา มีความหลากหลายพอสมควรทั้งคนที่เข้าใจและไม่เข้าใจ ก็เอาคนที่เข้าใจดีกว่า เป้าหมายหลัก อยากได้หมู่ละ 2-3 ครอบครัวก็พอขยายไปเอง การที่

ตัวเองได้เป็นนักพัฒนา เขาตั้งชื่อว่าพัฒนา พัฒนาตนเอง ท่าที ถ้าพัฒนาตนเองได้คนอื่นไม่ยากเท่าไร
แต่พัฒนาตนเองไม่ได้หวังจะพัฒนาใคร"คุณวินัย สุวรรณโคตร ฉะเชิงเทรา

"ผมว่าทุกภาคส่วนที่เป็นคนไทย ต้องน้อมนำแนวทางพระราชดำริ ไว้ในใจไม่ใช่ทำตามกระแสตามนโยบาย
ต้องรู้สึกว่าการทำแล้วเกิดประโยชน์สุขต่อตัวเขาเอง โดยเฉพาะการเลือกผู้นำ ...เราเลือกกลุ่มที่เขามีความคิด
ลักษณะนี้ก่อน ถ้าผู้นำไม่มีความคิด เอาคนที่เขานำพาจะขับเคลื่อนได้ เอาคนดีมารวมกันก่อน"
บริษัทบาธรมดีไซน์

แกนนำต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน เนื้อหาที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันประกอบด้วยความหมายเศรษฐกิจ
พอเพียง การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและการทำงานเพื่อ
สาธารณะ การเรียนรู้ต้องเป็นการเรียนพร้อมกับการลงมือปฏิบัติ ต้องสร้างกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการ
เรียนรู้ได้อย่างชัดเจน เพราะนี่เป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่

"ผลของการทำงานเรียนรู้การทำงานร่วมกันนั้นเป็นแนวทางการทำงานต่อไป ได้ผู้นำต่อไป ถ้าสร้างแล้ว
ไม่มีกิจกรรมร่วมกันการขับเคลื่อนจะเกิดยาก แต่ถ้าผู้นำที่มีจิตวิญญาณเสียสละ มีความจริงใจต่อ
ชุมชนผู้นำเหล่านั้นต้องเข้ามาทำงานร่วมกันและมีกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเป็นเครื่องมือที่ทำให้คน
เหล่านั้นมาเจอกัน แต่ถ้าจะสร้างผู้นำแบบไม่มีกิจกรรมหรือกลไกให้เขามาทำงานร่วมกัน ไม่มีการพูดกัน
มันคงจะยาก...เราต้องให้กำลังใจและความสำคัญแก่พวกเขา ผู้ใหญ่มีสองมือถ้ากรรมการไม่ช่วย
ชาวบ้านไม่ช่วย ก็ไม่สำเร็จ และถ้าผู้นำไม่มีจิตสาธารณะก็คงทำไม่ได้ ฉะนั้นเราต้องให้กำลังใจเขา
เราต้องทำให้เขามาเป็นเจ้าของกิจกรรมให้ได้ ผมบอกกับทุกคนว่าทุกคนมีความรู้ความสามารถกันทุกคน
แต่อาจจะไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกันเท่านั้น" ชุมชนบ้านขาม(ผู้ใหญ่ประจำบ้าน แต่งทรัพย์สิน)ชัยภูมิ

แกนนำต้องเป็นคนมีอุดมการณ์ ผู้ใหญ่ประจำบ้านขามให้ความเหตุผลว่า จำเป็นต้อง
เลือกคนที่มีอุดมการณ์ เพราะคนมีอุดมการณ์นี้ ถ้ามอบให้ทำอะไร เขาทำแน่ และมักจะทำอะไรได้
สำเร็จ นอกจากนี้ยังต้องเป็นบุคคลที่คุณลักษณะเฉพาะเจาะจง ซึ่งถ้ายังไม่มีก็ต้องสร้างให้เกิดขึ้น
คุณลักษณะที่ต้องมี ได้แก่ มีความจริงใจกับสิ่งที่ทำ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ไม่เอาเปรียบใคร
เต็มใจที่จะทำ ต้องไม่ยึดเยียดให้โดยเจ้าตัวไม่เต็มใจ มีจิตสำนึก ยึดมั่นในหลักศาสนา ห่วงหาอาทร
ผู้อื่น มีความรักผูกพันกับชุมชน/หน่วยงาน และมีความคิดเชิงบวก

"ใจ และซื่อสัตย์ด้วย ต้องจริงใจกับสิ่งที่เราจะทำ ต้องตั้งใจกับสิ่งที่เราจะทำ ซื่อสัตย์และมีความสามัคคี
ถ้ามีสามอย่างนี้ผมว่าก็โอเคนะ ในพื้นฐานเบื้องต้นทำได้แน่นอน ถ้าเกิดไม่ซื่อสัตย์กลุ่มมันก็ไม่เย็น ถ้าขาด
ความสามัคคี คือไม่มีการเอื้อกันมันก็พังเหมือนกัน ไม่เคารพกติกามันก็ไปอีกเหมือนกัน" กลุ่มผู้ปลูกผัก
ปลอดสารพิษ พระนครศรีอยุธยา

"สิ่งหนึ่งที่ ธกส. ทำมา พฤติกรรมของ พนักงาน ธกส.จะเป็นคนที่ทำงานในชนบท ความเป็นชนบท มัน
ค่อนข้างดี คือเราเข้ามาเราจะใช้ความเป็นพี่เป็นน้อง เข้ามารุ่นพี่ก็เรียกพี่ รุ่นน้องก็เรียกน้อง มีความรู้สึก
เป็นครอบครัว ความรู้สึกในการที่ไม่ใช่เป็นเจ้านายแต่เป็นพี่เป็นน้องเป็นครอบครัว เรื่องนี้จะช่วยให้การ

ปรับความคิด ความเชื่อถือศรัทธา พุดกันง่ายเพราะใกล้ชิดแล้ว เราก็พยายาม ที่จะคิดว่าจะทำอย่างไร ให้พนักงานมีความผูกพันกับสำนักงานใหญ่ การที่จะทำเรื่องพวกนี้ ลำดับแรกเลยจะต้องปรับจิตสำนึกของคนก่อน ถ้าปรับเรื่องจิตไม่ได้ อย่างอื่นไม่มีทางสำเร็จ” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“มนุษย์เกิดมาทุกคนมีมารอยู่แล้วในตัวเอง โดยเฉพาะมารความคิด กับมารจิตใจมารจิตใจรังควาญเรา ตลอดเวลาเลย เพราะเรามีสองอย่างในคนเดียวกัน มีทั้งชั่วและก็ดี ชั่วมองไม่ค่อยเห็น ดีก็มองไม่ค่อยเห็นหรือในบางคน แต่คนชั่วมองเห็น แต่ดีก็มองเห็น แต่ถ้ามนุษย์คิดเอาเอง คิดเอาเองคือคิดในทางบวก ดี ๆ ความชั่วก็ลดลงไปมารทางจิตใจก็หายไป ก็มีความมีจิตใจที่ดี ส่งเสริมทำให้เกิดร่างกายที่แข็งแรง และสมบูรณ์ได้ทั้งจิตใจและร่างกาย” บริษัทเดอะแคชชูว์เกิด

“ต้องปลูกจิตสำนึกให้แต่ละคนเข้าใจว่า เป้าหมายนี้ทำแล้วจะอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข เดินไปแบบนี้ อย่าไปเหย้าเขา อย่าไปตีเขา อย่าไปฟันเขา เดินวิธีไหนก็ได้ อย่างสันติ เดินไปเถอะต้องเปลี่ยนมุมมองให้เห็นในเรื่องความสุขของผู้คน เอาความสุขของคนในประเทศเป็นหลัก เรื่องเอาชนะมีอยู่แล้ว หนีไม่พ้น แต่เอาชนะด้วยเหตุผล อย่าเอาชนะด้วยวิธีการที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคม แค่นี้เอง คุณทำอะไรก็ได้ ทำไปเลย” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต.

“สร้างได้โดยเราหรือผู้นำต่างๆต้องเป็นผู้ให้ก่อน ชาวบ้านบางครั้งเข้าใจยาก เราต้องใจเย็นๆช่วยแก้ไขกันไปเราต้องสร้างเครือข่ายไว้ช่วยเหลือกัน หลังจากชาวบ้านเข้าใจแล้วว่าการให้มีประโยชน์กับชุมชน ถ้าคนมีใจดีต่อกันมีความสามัคคีกันก็จะช่วยเหลือกันไปเอง” คุณตุลา ยวงข้าว พะเยา

2.2 เรียนรู้จากต้นแบบ

ต้นแบบปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน หน่วยงานและองค์กรธุรกิจ เอกชนหลายขนาด การเรียนรู้จากต้นแบบช่วยย่นระยะเวลาได้มากและช่วยสร้างความมั่นใจในการสร้างสังคมประโยชน์สุข ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ต่างก็ผ่านประสบการณ์ดังกล่าวมาแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างยินดีที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น สิ่งสำคัญของการเรียนรู้จากต้นแบบ คือ การถอดบทเรียนและวางแผนปฏิบัติการในรูปแบบของตัวเอง การลอกเลียนแบบไม่เป็นประโยชน์ เพราะแต่ละชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่างมีประวัติ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

“หมู่บ้านอื่นมาศึกษางานก็อยากเป็นเหมือนบ้านภูนี้แหละแต่ว่าเขาทำไม่ได้ เพราะเขาไม่เป็นแบบเรา คนของเขาไม่เป็นแบบเรา ทำยังไงให้กับหมู่บ้านอื่นเป็นแบบหมู่บ้านเราบ้าง ถ้าหากพร้อมเราก็ยินดีที่จะช่วยแบบบ้านเป้า(หมู่บ้านข้างเคียง) เขาจะต้องวิจัยว่าเขาอยู่กันยังไง นิสัยใจเคยังไง แล้วเปลี่ยนตัวเอง ที่พวกเรามีนิสัยอย่างนี้ ก็เป็นเพราะเราสอนกันไปเรื่อย ๆ รุ่นต่อรุ่น” ชุมชนบ้านภู มุกดาหาร

“ทุกคนยอมรับว่าตำบลบางรักน้อยมีความเข้มแข็งในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นส่งเสริมอาชีพ หรือเรื่องอื่น ๆ ผู้ใหญ่บ้านอื่นไปอบรมเศรษฐกิจพอเพียงกันเอง เขาจะดูหมู่บ้านนี้เป็นตัวอย่าง เพราะทำแล้วชาวบ้านเขาภูมิใจ มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่กันรักกัน หมู่บ้านอื่นก็พยายามเลียนแบบ เขาจุดประกายจากตัวเขา แล้วเราส่งเสริมง่าย ผู้ใหญ่ก็จะนำทีม ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่เป็นแกนก่อน ถ้าชาวบ้านเห็นว่าดีเขาจะ

ช่วยกัน ยกขึ้น ทำขึ้น ต้องให้เขาเห็น ต้องให้เขาเกิดจากตัวเขาเองก่อน” คุณสุชาติ แก้วประดิษฐ์ นนทบุรี

“ที่สำคัญเลยคุณมาอย่างนี้อย่างเดียวไม่ได้ คุณต้องมีความรู้ในชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านด้วยเพื่อที่จะถ่ายทอด และก็มีจัดการความรู้ ถึงจะทำให้กิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขตามแนวทางนี้เป็นไปได้ เคยพูดแบบนี้กับ อบต. แต่ จริง ๆ แล้ว พอพูดไปมันคนละทิศคนละทาง คือเราไม่ว่า เรื่องของการเปิดหูเปิดตา หมายถึงว่ากลับมาอย่างน้อยถ้าไปเที่ยว กลับมามันได้ถอดบทเรียน นี่ไม่มีครับ แม้กระทั่งไปเห็นมาด้วยกันกลับมายังทะเลาะกันเลย เพราะไม่ได้ถอดบทเรียน หลังจากกลับมาแล้ว ต้องมาถอดบทเรียนอีกนะ ไปแล้วกลับมาต่างคนต่างกลับบ้าน กิจกรรมมันก็ไม่ต่อ ที่ไหนที่มันทำแล้วเขาก็จะอยู่อย่างนั้น ที่นั่นมันจะเกิดใหม่มันเกิดยาก”คุณยวง เชียวนิล นนทบุรี

“ที่จะให้หน่วยงานทำให้เกิดเร็วขึ้น จริงๆ ถ้ามีต้นแบบอยู่แล้วง่าย หลายที่มาดูงานจะมาทำแบบกรมราชทัณฑ์เลย มันไม่ใช่ แต่ละที่ต้นฐานความเป็นมาไม่เหมือนกัน อย่างทหารอากาศเคยมาดูงาน แล้วเราไปบอกว่าต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้มันไม่ใช่ ต้องกลับไปดูของตัวเองว่าทำไมตัวเองถึงต้องทำ เป็นเพราะอะไร ไม่ใช่ตอนนี้กระแสนับอกให้เป็น “ กรมราชทัณฑ์

2.3 ส่งเสริมการเรียนรู้และโอกาสทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ

การผลักดันให้ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรพัฒนาสู่สังคมแห่งประโยชน์สุข ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน/หน่วยงาน/องค์กร เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในคุณค่าของชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรของตน อันทำให้เกิดความรักและปรารถนาจะรักษาและสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรดังกล่าว

นอกจากนี้ ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต้องจัดให้สมาชิกมีโอกาสที่จะทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นการทำประโยชน์ให้กับสมาชิกด้วยกันเอง รวมทั้งทำประโยชน์ให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรอื่น การมีโอกาสมากิจกรรมดังกล่าวร่วมกันเป็นการให้การฝึกฝนนิสัยการให้ และเรียนรู้ความสุขที่ได้รับจากการให้ การทำกิจกรรมเหล่านี้องค์กรธุรกิจเอกชนอาจต้องสูญเสียรายได้ แต่ด้วยเหตุที่ผู้บริหารกิจการได้เลือกและยอมรับที่จะมีรายได้น้อยลง เพราะเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับมีมากกว่า กล่าวคือ มีพนักงานที่มีจิตใจดีงาม และเกิดความรัก ความสุข ภายในองค์กร

“ต้องเสริมสร้างการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มทักษะความสามารถ เพราะว่าทุกคนจะพัฒนาขีดความสามารถขึ้น แล้วก็เริ่มสอนเรื่องที่จะช่วยคนอื่น นอกจากตัวเองรู้แล้วจะทำอย่างไรให้สามารถช่วยคนรอบข้างได้ อาจจะต้องฝึกสอนเรื่องการมีจิตอาสาที่อยากจะช่วยเหลือคนอื่น เพราะเริ่มมาจากตัวเองใช่ไหมครับ ถัดมาคือครอบครัว ถัดมาคือชุมชน ถ้าในองค์กรเราก็หมายถึงชุมชนในหน่วยงานของเราเอง ต้องอยากเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ ชวนเพื่อนให้เขาดีขึ้น คนที่เขายังไม่เข้าใจเราจะช่วยอะไร แนะนำเขาได้ไหม เราอยู่ใกล้เขาเราก็จะรู้ว่าควรทำอย่างไร ขั้นสุดท้าย ขั้นที่สี่ คือการพัฒนาขยายผล ลงไปถึงคนรอบข้างที่เขาไม่ผลกระทบบ

กับเรา กับกรมฯ เราก็คือประชาชน มันจะแผ่เหมือนเราโยนหินลงน้ำกระเพื่อมจากตรงนี้ แล้วค่อย ๆ เคลื่อนเป็นวงกว้าง ๆ ขึ้นเรื่อย ๆ” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“เราบอกเราเป็นข้าราชการ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แล้วเราทำงานกับ คนจน สิ่งที่เราได้ช่วยคนจนทำให้เขาดีขึ้น นั่นคือความสุข ตัวเองมีคุณค่า แล้วเรานั่งทำงานในองค์กรที่มีชื่อเสียงดี เราก็ภูมิใจ ถ้าเราไปทำงานในองค์กรที่ชื่อเสียงไม่ดี ก็รู้สึกแย่ ...ดังนั้นทำอย่างไรถึงจะสร้างความภูมิใจว่าคุณอยู่ในองค์กรที่ดี องค์กรนี้เขามีแต่คนดี องค์กรต้องสร้างคนดี ถึงต้องปรับตัวเองทำสิ่งที่มีคุณค่า ภูมิใจรักษาความดีอันนี้ไว้”
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2.4 กำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน

การเสริมแรงด้วยการกำหนดให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุข เป็นหนึ่งในเกณฑ์วัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน คุณภาพการบริหารภาครัฐและคุณภาพขององค์กรธุรกิจ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าจะช่วยให้ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ หันมาดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์มากขึ้น ความจริงแล้วก็เหมือนการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) ที่ปัจจุบันมีอยู่ในตัวชี้วัดคุณภาพการบริหารภาครัฐด้วยในชื่อ ความรับผิดชอบต่อสังคม และปรากฏใน ISO 26000 มาตรฐานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ สำหรับชุมชนก็ปรากฏในตัวชี้วัดที่ 41. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน (ครัวเรือน) แต่ผู้ให้ข้อมูลต่างมีความรู้สึกว่าหน่วยงานที่กำหนดเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่สนใจตัวชี้วัดเหล่านี้เท่าที่ควร เมื่อทำการประเมิน จึงเสนอว่าควรให้ความสนใจในตัวชี้วัดนี้ให้มากขึ้น และควรจัดรางวัลให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรที่มีการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขให้มีสาระเพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือจูงใจ เช่น งบประมาณสำหรับการพัฒนาชุมชน งบประมาณการพัฒนาศูนย์กลางสำหรับหน่วยงานของรัฐ หรือการลดภาษีหรือมาตรการพิเศษทางการค้าสำหรับองค์กรธุรกิจ เป็นต้น

“เพราะฉะนั้นตรง กพร. ที่มีทริส ตรงระบบประเมินผลเป็นหัวใจ ส่วนใหญ่ระบบประเมินผลเรามักเน้นปริมาณ เราไม่ค่อยเน้นคุณภาพ เพราะเราบอกเราเน้นคุณภาพมันตรวจยากก็เอาปริมาณแล้วกัน เพราะปริมาณมันง่ายแต่งตัวเลขก็ได้ หลอกกันก็ได้ เบื้องหลังตัวเลขเป็นยังไงก็ได้ ผมว่ามันต้องค่อย ๆ ปรับ พอเวลาประเมินให้มีสองชี้ก ชี้กหนึ่งปริมาณ ชี้กหนึ่งคุณภาพ แล้วเราก็ค่อย ๆ ปรับ ทำอย่างไรก็ให้คุณภาพเพิ่มน้ำหนักขึ้นเรื่อย ๆ 3 ปี 5 ปี คุณก็ต้องเน้นมาเรื่อย ๆ ดึงทางชี้กของคุณภาพให้เพิ่มมากขึ้นกว่าปริมาณขยับมาเรื่อย ๆ อาจจะได้ปริมาณ 70 คุณภาพ 30 ปีต่อมาเหลือ 60:40 ต่อมาเป็น 50: 50 ต่อมาเป็น 40:60 4-5 ปี ต้องค่อย ๆ ดึง ๆ กันเรื่อย ๆ ครับ อันนี้ผมว่าเป็นหัวใจ ...เพราะมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต มันจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เรามีหน้าที่ทำสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มนุษย์ปรับตัว ระบบประเมินผลเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่ง อีกตัวหนึ่งคือตัว CSR ในความรับผิดชอบต่อสังคม เราพอจะเอามาใช้ได้ไหม แต่ตอนนี้มันก็ฝืด เขาก็ฉลาดนะ เขาคิดตัวเพิ่มขึ้น เดียวนี้แม้แต่ธุรกิจเขาก็เรียกใหม่ social enterprise กิจกรรมเพื่อสังคม เขาบอกว่าอันนี้จะเหนือกว่า CSR CSR เหมือนกับทำกิจกรรมเล็ก ๆ ไป

แล้วก็มาวัดผลนิดหน่อย แล้วก็บอก โอเคผมทำตามเกณฑ์ให้แล้วนะ แบ่งเงินมาก่อนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ทำอะไรอยู่ไม่รู้ แต่แบ่งเงินก่อนหนึ่งมาบอกแล้วนี่ผมทำแล้วนะ แล้วเกิดผลดีแล้วนะเฉพาะเงินก่อนนี้ แต่ถ้าเป็น social enterprise ก็คือทั้งองค์กรเริ่มมาคิดว่าเราจะทำอะไรเพื่อสังคมบ้าง ที่จะลงแล้วตัวเองก็อยู่รอดด้วยนะ อย่างนี้ธุรกิจก็อยู่รอด แต่เน้นว่าสิ่งที่จะเกิดผลสุดท้าย ไม่ใช่แค่ output มันตัว result ที่เกิดขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

3. ขยายสู่ระดับสังคม

การขยายสู่สังคมให้ได้ผลกว้างขวางจริงจังเป็นเรื่องยากที่ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรจะร่วมกันทำได้เอง ต้องอาศัยกลไกระดับสูงขึ้นไป เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ และหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ สิ่งที่สามารถทำให้แนวคิดประโยชน์สุขนิยมขยายออกไปได้รวดเร็วและกว้างขวาง คือ การเผยแพร่สื่อสาร เรื่องของการทำดี การให้ การบำเพ็ญประโยชน์ การมีจิตอาสา ให้ออกสู่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ สร้างกระแสสังคมแห่งประโยชน์สุขนิยม สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้ด้วยการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสุขจากการให้

ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลทั้งระดับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรธุรกิจยินดีให้การสนับสนุนอย่างเต็มกำลัง โดยเฉพาะการช่วยผลิตสื่อเรียนรู้ สื่อสารคดี ร่วมให้ความคิดเห็น ให้ความรู้ และบางรายยินดีสมทบทรัพยากรในการร่วมสร้างกระแสดังกล่าวด้วย

“การจะทำให้ทุกหน่วยงานทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ต้องยึดหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ว่าจะเป็นพระราชดำรัส ต้องมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้รู้กันทั่วถึง มีการจัดทำสารคดี และทุกคนต้องนำไปเป็นหลักยึด เป็นแรงจูงใจในการทำงาน” กรมทรัพยากรน้ำ

“เพราะถ้าหากว่าเราเปลี่ยนใหม่ พยายามเปลี่ยนกระแสนิดหนึ่ง คือ ให้เห็นว่าหน่วยงานเรามีแต่คนทำดี ทำดีเรื่องอะไรประชาสัมพันธ์ให้รู้ วันนี้ทำดีเรื่อง เก็บเงิน คนนี้ทำดีเรื่องเก็บของส่งให้ คนนี้ทำดีเรื่องช่วยเพื่อน คนนี้ทำดีกับคนข้างนอก ให้รางวัลเขา ให้คนรู้สึกบ้านเมืองนี้มีแต่คนที่เขาทำดีกัน” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“ในส่วนของรัฐบาลที่ ท่านมีสื่ออยู่ในมือท่านก็สามารถให้สื่อได้เข้ามาเห็นการทำงานขึ้นนี้ ถ้าสังคมเห็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน สังคมคงกลับไปมองย้อนถึงครอบครัวของตัวเองบ้าง คนเราถึงไม่มีเงิน แต่มีใจมันก็สามารถทำให้ครอบครัวมีความสุข ก็คือพลังทางใจ ก็คือพลังจิตที่มีแต่ความดี เราอยากเอากุณีดี ๆ ตัวอย่างดี ๆ แบบนี้มาเผยแพร่มา ๆ คนจะได้เห็นเป็นตัวอย่าง แล้วก็เอาไปทำตาม” บริษัทเดอะแคชชิวี่ภูเก็ต

“เราต้องให้เหตุผล สร้างความเข้าใจ พูดให้เหตุผลได้ คือนักธุรกิจต่อนักธุรกิจด้วยกันเองจากคนต่อคน หรือจากภาคราชการที่เป็นหลักของประชาชน จะต้องสร้างความเข้าใจในองค์กรของท่านด้วยว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ในหลวงท่านให้เราที่ผ่านหน่วยงานราชการมา ส่งต่อให้ประชาชน ท่านเข้าใจหรือยังถ้า เจ้าหน้าที่ราชการไม่เข้าใจ ประชาชนก็อาจจะไม่เข้าใจไม่มากก็น้อย แต่ต้องให้เขาเข้าใจก่อน รู้สึกก่อนเอาไปใช้ในหน่วยงานราชการของท่านเลย” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต

ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อประเทศโดยรวม

ด้านสังคม

การที่สังคมมุ่งประโยชน์สุข แสดงถึงการที่ผู้คนในสังคมมุ่งดีต่อกัน ทำให้สังคมไม่เกิดความแตกแยก ไม่แก่งแย่งแข่งขัน มีความเอื้ออาทรและแบ่งปัน มีความสมัครสมานสามัคคี ไม่อิจฉาริษยา ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เกิดความเครียด ไม่โลภ สังคมจะมีแต่คนที่ซื่อสัตย์ต่อกัน การที่คนหันมามองเรื่องประโยชน์สุข เป็นการที่สังคมมีเกณฑ์ตัดสินคุณค่าแบบใหม่ ทำให้บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรหันมาทำความดี สร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เกิดความเข้มแข็งความเจริญในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

“ยังมีสังคมไทยอยู่ สังคมเอื้ออาทร ยังมีวัฒนธรรมที่ดีให้กันอยู่ ยังมีให้ของกันกิน ขอแรงกันทำ เป็นภาพที่ๆ อื่นไม่มี ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขหมดหนี้หมดสิน ทำให้เรามีความสุข เรามีความรู้แบ่งให้เพื่อนบ้านญาติพี่น้องคนใกล้ชิด ถึงเราจะเป็นหมู่บ้านเล็กๆ แต่เราสามารถมีความสุขให้กับชุมชนได้ก็สุดยอดแล้ว” กลุ่มพันธ์ข้าวชุมชนบ้านไทรใหญ่ นนทบุรี

“คนไม่รังแกกัน ไม่เบียดเบียนกัน สมัครสมานสามัคคี ผมจะพูดทุกเช้าเลยครับ อยากเห็นพี่น้องมีเงินมีทอง สุขภาพแข็งแรง มีอาชีพมีงานทำ มีความรู้มีการศึกษา ประกอบภารกิจที่มีแต่ความซื่อสัตย์สุจริตและสมัครสมานสามัคคี ไม่อิจฉาริษยาเบียดเบียนซึ่งกันและกัน” คุณทวี ประหา มุกดาหาร

“ผมคิดว่าสิ่งที่ชุมชนทำไปแล้ว ก่อให้ชุมชนดีขึ้นและผู้มาเยี่ยมเยือนดีขึ้น ภูมิใจในสิ่งที่ประโยชน์สุข ทำให้หมู่บ้านและชุมชนมีความสมัครสมานสามัคคี พร้อมใจกันทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความสงบสุข ถ้าเราเข้าใจกันไม่แบ่งพรรคแบ่งฝ่าย แบ่งพรรคแบ่งพวก ร่วมรับฟังร่วมรับความคิดเห็นต่าง ๆ ผมว่าสิ่งนี้ที่จะเกิดประโยชน์ที่สุด ถ้าเรายอมรับฟังกันบ้างผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่าง แต่เราไม่แตกแยก ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีให้ประโยชน์มากที่สุด” ชุมชนท่าเรือ นครพนม

“การที่เราได้ให้ มีผลก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมคือ สังคมมีความสุขเราก็มีความสุข มองหน้ากัน แล้วยิ้มกัน ทำอะไรก็ไม่ติดขัดช่วยเหลือกัน” ชุมชนบางรักน้อย นนทบุรี

ด้านเศรษฐกิจ

โดยปกติเมื่อผู้คนที่ต้องการมีฐานะเศรษฐกิจดี ก็ต้องหารายได้เพิ่ม แต่ในสังคมแห่งประโยชน์สุข บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรพูดถึงแต่เรื่องลดรายจ่าย ลดการใช้จ่าย มากกว่าพูดถึงเรื่องรายได้ และในขณะที่พูดถึงเรื่องรายได้ก็ไม่ได้คิดถึงกำไรสูงสุด แต่จะพูดถึงเรื่องการพึ่งตนเอง การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน การให้คุณค่าบางอย่างกับคนอื่นเสมอ ดังนั้นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอันเกิดจากสังคมแห่งประโยชน์สุข คือ การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น

แม้แต่หน่วยงานของรัฐอย่าง ธกส. ก็มองว่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ธนาคารได้รับ ก็ไม่ใช่กำไรสูงสุดของธนาคาร แต่เป็นความมั่นคงของการประกอบการอันเกิดจากการที่ลูกค้าธนาคารมีความสุข มีความรู้สึกที่ดีกับธนาคาร และไม่“เบียดหนี้” ธนาคารได้รับการยอมรับและเชื่อถือในฐานะเป็นสถาบันการเงิน ที่มีความปรารถนาดีกับลูกค้าและประกอบการเพื่อความสุขของลูกค้า เช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจที่จะผลิตสินค้าที่มุ่งความสุขและประโยชน์สุขกับลูกค้าและสังคม ลูกค้าก็ให้การยอมรับและนิยมมาเป็นลูกค้ามากขึ้น

“ชุมชนที่ทดลองใช้ ถ้าทำอย่างจริงจังจริงใจนะ ก็สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ พอเพียงหมายถึงการพึ่งตนเอง ฉะนั้นการพึ่งตนเองต้องเรียนรู้การจัดการจากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ให้ได้ อะไรที่สามารถนำมากินได้โดยไม่ต้องซื้อหา มาจัดการทรัพยากรที่อยู่รอบข้างให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ แก้ปัญหาเศรษฐกิจครบครันได้ และที่สำคัญแล้วแก้ปัญหาสังคมได้ใหม่สังคมครบครัน พอแม่ลูกถึงเวลากินมันมีกิน ถึงเวลาใช้ก็มี อย่างน้อยก็มีประโยชน์ มันมีความภาคภูมิใจ มันจะเกิดเหตุการณ์อะไรก็แล้วแต่ พี่ผลการเกษตรจะขึ้นจะลงเราก็อยู่ปกติ ไม่เข้าไปผูกพัน อะไรจะขึ้นจะลงเราก็มีปกติ” คุณเลี่ยม บุตรจันทา ฉะเชิงเทรา

“มีการเอื้อเพื่อ แบ่งปันในสิ่งที่เรามี จะได้ไม่ต้องใช้เงินมาก เช่น ชะอมเบียดผักหวาน เวลาคนมาดูงานเขาก็จะถามว่าขายไหม ถ้าผมมีอยู่แล้วก็ไม่ขาย ถ้ามีน้อยก็ไม่ให้ เช่น เบียดแก้วมังกรใครมีอะไรก็แบ่งกัน โดยไม่ต้องซื้อหากทุกอย่าง ขายอย่างเดียวก็จะมีใครมาใกล้เรา สโลแกนของผมคือ กิน แจก แลก ขาย” คุณเนียม นาโควงศ์ นครพนม

“ธนาคารต้องมุ่งบริการเพื่อความสุขของลูกค้าด้วย ไม่เอากำไรสูงสุดและเป็นไปไม่ได้ เพราะอย่างไรรัฐบาลเขาก็ไม่ยอม ถ้าเราเอากำไรมากไปรัฐบาลบอกคุณอยู่ไม่ได้ เราไม่ใช่ ธนาคารพาณิชย์” ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“ถ้าบริษัทเอกชนต่าง ๆ ต่างก็คิดถึงแต่เรื่องประโยชน์ของคนอื่น เศรษฐกิจมันจะเจริญเติบโตแบบไม่มุ่งกำไร มุ่งกำไรเพื่อความสุข ประเทศไทยเข้มแข็ง ยั่งยืน ไปไหนคนก็อยากมาประเทศไทย คนไทยเรามีความสุข ต้อนรับเขาดี เสถียรภาพในเมืองไทย ปลอดภัย ทุกอย่างดีหมด แล้วถามว่าใครก็อยากมาวัฒนธรรมของชาติเรามีพร้อม” บริษัทพรทิพย์ ภูเก็ต.

“ถ้าเราคิดใหม่ได้ เราคิดว่าเรามีแค่พอเพียง เราทำในสิ่งที่ดีที่สุดที่เราจะมีเครือข่ายที่เกิดขึ้น ก็สามารถนำไปกระจายแล้วรายได้ก็กลับมาเอง แต่ถ้าเราคิดว่าเราทำออกมาแล้ว เราต้องแข่งขัน ฆ่ากันให้มันตายไปข้างหนึ่งนั่นแหละมันจะแย่กว่าทำเลย มันเป็นความคิดที่มันผิดอยู่และมันไม่มีความสุขทางใจ มันได้แต่เงินมาแต่มันซื้อใจไม่ได้ แต่ถ้าเรามีแต่ความแย่งกัน อยากได้อะไรดี นงลักษณ์ว่ามันเสียตายนะ เสียโอกาสที่เราเกิดมา” บริษัทเดอะแคชชูว์ ภูเก็ต.

“ได้กลุ่มนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาจากต่างบ้านต่างเมือง มาถึงบ้านเราได้หัวใจของเราได้บริการที่ดีของเรา แม้กระทั่งได้รอยยิ้มจากใจของเรามันคือการบริการส่วนหนึ่ง ได้สิ่งที่ดีจากเราถ้าเขาสัมผัสได้ เขามีความอบอุ่น แล้วเขาจะมาบ้านเราแบบไม่ต้องไปขอร้องให้เขามา เขาก็อยากจะมาเพราะว่าไม่เคยสัมผัสกับสิ่งนี้ที่บ้านเขา” บริษัทเดอะแคชชูว์ ภูเก็ต.

“ประโยชน์สุขต่าง ๆ ก่อให้เกิดการประสานงาน ความร่วมมือกันดี มีการประสานงานกัน ถ้าในด้านพัฒนาในด้านสังคม ทุกฝ่ายถ้ามีความร่วมมือกัน ให้ความสามัคคีสมัครสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผมว่าจะมีประโยชน์สุข ผมคิดว่าถ้าเราปฏิบัติสิ่งที่ดีที่งามในหมู่บ้านแล้ว ที่มันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อไปก็คือชุมชนอื่นหมู่บ้านอื่น เขาจะได้นำประโยชน์สิ่งที่เราทำนี้ไปปฏิบัติ ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้รับรู้ไปทั่วประเทศว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดี ควรจะปฏิบัติตาม เราช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส คือหมู่บ้านอื่นเขาทำแคน ทำโหวด ทำอะไรไม่เป็น เราก็ช่วยสอนให้เขาเป็น เขาจะได้ประโยชน์และมีส่วนร่วมด้วย ช่วยประโยชน์ส่วนรวมให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบตัวอย่าง หมู่บ้านอื่นจะได้เอาไปทำ ผมคิดว่าสิ่งที่ชุมชนทำไปแล้ว ก่อให้ชุมชนดีขึ้นและผู้มาเยี่ยมเยือนดีขึ้น ภูมิใจในสิ่งที่ทำเป็นประโยชน์สุข ทำให้หมู่บ้านและชุมชนมีความสมัครสมานสามัคคีพร้อมใจกัน ทำประโยชน์เพื่อสังคม ทำให้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และมีสุขภาพที่แข็งแรง ประโยชน์สุขที่ได้ร่วมกันทำ และหมู่บ้านทำเรื่องร่วมกันทำ เป็นหมู่บ้านต้นแบบและก็จะอยากให้หมู่บ้านอื่นๆ หรือชุมชนอื่นๆ นำไปใช้ และก็จะอยากให้ทุกหมู่บ้านในประเทศไทยเราเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน” ชุมชนท่าเรือ นครพนม

“มันมีประโยชน์ต่อส่วนรวม ถ้าช่วยกันให้มันเกิดในสังคมอย่างที่บอก แล้วถ้าคนสามัคคี แบ่งปันกันเมื่อคนไม่มีอาชีพก็จะช่วยได้ในการช่วยให้เขามีอาชีพด้านต่างๆ เช่นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาไปหมู่บ้านก็จะดี คนไม่ทะเลาะกัน เวลาอะไรขาดแคลนก็แบ่งปันกันไป” คุณตุลา ยวงข้าว พะเยา

6

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวัดผลลัพธ์ของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยระดับความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจรวมถึงปริมาณกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นแบบพอเพียงระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปฏิบัติในแนวทางเศรษฐกิจ

พอเพียงและความสุขทั่วๆ ไป ไม่อาจครอบคลุมผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ การวัดผลลัพธ์ของเศรษฐกิจพอเพียงที่ “ประโยชน์สุข” หรือสุขที่เกิดจากการให้ เป็นเรื่อง น่าสนใจ และเป็นเรื่องท้าทายเนื่องจากยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน การทำให้ภาพของการวัด ประโยชน์สุขมีความชัดเจนจนส่งผลในเชิงนโยบาย จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำให้งานส่งเสริม เศรษฐกิจพอเพียงให้มีทิศทางชัดเจนไปด้วย โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงจึงมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ “ประโยชน์สุข” ของชุมชนและองค์กรภาครัฐ และเอกชนในประเทศ เพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขให้คมชัดยิ่งขึ้น เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพที่เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจง จากบุคคลชุมชนองค์กรที่ได้รับรางวัลจากการ ประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1-2 ประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ 14 จังหวัด คือ พะเยา มุกดาหาร นครพนม บัรีรัมย์ ชัยภูมิ นนทบุรี ปทุมธานี อุดรธานี ฉะเชิงเทรา พังงา ชุมพร กระบี่ ภูเก็ต กรุงเทพฯ เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ผู้ให้ข้อมูลทุกระดับได้รับความสุข ให้กับตนเองและครอบครัว ลักษณะของความสุขสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภทสอดคล้องกับ หลักการสุขของคฤหัสถ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) สุขจากความมีทรัพย์สินคือ ความ ภูมิใจ ความอึดอิมใจว่าตนมีทรัพย์สินที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่น-เพียรของตนและโดยชอบ ธรรม (2) สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์สินคือ ความภูมิใจ อึดอิมใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยง ชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์ (3) สุขจากความไม่เป็นหนี้คือ ความภูมิใจ อึดอิมใจ ว่าตน เป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใครและ (4) สุขจากความประพฤติไม่มีโทษ ความภูมิใจอึดอิมใจ ว่าตนมี ความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ดิเตือนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อย่างไรก็ตาม ประเภทของความสุขแม้ว่าจะมีความสำคัญ แต่สิ่งที่มีความสำคัญกว่าคือ ระดับของความสุข ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รางวัลเหล่านี้ ล้วนแต่มีความสุขในระดับที่ มากพอที่จะไม่ต้องการอะไรเพื่อตัวเองและครอบครัวอีกแล้ว มีความภูมิใจ อึดอิมใจจนอยากจะ “ให้” หรือ “แบ่งปัน” ผู้อื่น

2. ส่วนใหญ่ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้ให้ความรู้ ความคิด และ แบบอย่างในการดำเนินชีวิต เรื่องที่ดูเหมือนจะเป็นกิจกรรมค้าขายหรือให้บริการที่ได้รับค่าตอบแทน ก็ ถูกมองว่าเป็นการให้ เพราะผู้ผลิตได้ผลิตสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ไม่มีการโฆษณาเกินจริง ไม่ หลอกลวง ดังนั้นการขายผลผลิตให้ ไม่ใช่การขาย แต่เป็นการให้ คือให้คุณค่าหรือคุณประโยชน์ที่หา ไม่ได้ในตลาดซื้อขายทั่วไป คุณค่าที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มภูมิใจที่ได้ให้คือ สินค้า ผลผลิต และบริการที่ผลิต หรือทำขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งนี้

ให้แล้วผู้ให้มีความสุขมากที่สุดและคิดว่าผู้รับจะมีความสุขด้วย คือ การให้ “ความรู้” เนื่องจากการให้ความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับเกิดความสามารถในการดำรงชีพ และผู้ให้ก็เกิดความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งความรู้ส่วนใหญ่ที่ให้แก่ก็เป็นความรู้ในการทำกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งที่บุคคลในเมืองทำมากกว่าคนในชนบทคือ การบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การกวาดถนนหนทาง การปลูกไม้ดอกไม้ประดับภายในชุมชน การดูแลแหล่งน้ำ และการกำจัดขยะ ซึ่งในชนบทเป็นกิจกรรมระดับชุมชนไม่ใช่กิจกรรมระดับบุคคล

3. ระดับชุมชนทั้งเมืองและชนบทมีความคิดเห็นและผ่านประสบการณ์มาไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้รับจากชุมชนมีทั้งที่เป็นคนนอกชุมชนและคนในชุมชน สิ่งที่ชุมชนให้กับคนนอกชุมชนแล้วทำให้ชุมชนเป็นสุข คือ ความรู้และประสบการณ์ของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมของชุมชน สิ่งที่ชุมชนทำแล้วเป็นการทำประโยชน์สำหรับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านสำหรับกิจกรรมของชุมชนที่ให้กับคนในชุมชนก็เป็นกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกขึ้น เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมหารายได้ของชุมชนเพื่อทำกิจกรรมสวัสดิการให้กับคนในชุมชนอีกด้วย สำหรับกิจกรรมที่ทำให้หรือเป็นประโยชน์แก่คนนอกชุมชน ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นต้น การให้และการทำประโยชน์ของชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีความสุข ความสุขระดับชุมชนดูได้จาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในชุมชน ความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชน การแก้ปัญหาของชุมชน ความร่วมมือภายในชุมชน ความสามัคคี การเข้ามาอยู่อาศัยของบุคคลนอกชุมชน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชน

4. กลุ่มองค์กรที่ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ หรือทำประโยชน์ โดยการทำกิจกรรมของกลุ่มและการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีผลผลิตที่ปลอดภัยไม่เปื้อนเปื้อนธรรมชาติ เป็นสิ่งมีคุณค่าที่กลุ่มทำให้กับสมาชิก ชุมชนและสังคม เพื่อให้คนในสังคมมีสุขภาพที่ดี กล่าวได้ว่าความรู้และผลผลิต เป็นสิ่งที่กลุ่มองค์กรให้การเพิ่มคุณค่าในการผลิตด้วยการไม่ใช้สารเคมี คือประโยชน์ที่ให้กับสังคม การทำให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรมีอาชีพ รายได้ และความสุขจากการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต (เช่น การทำบุญแม่โพสพ) คือประโยชน์ที่ให้กับชุมชน

5. หน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ หรือ ทำประโยชน์ โดยการ พัฒนาองค์กร พัฒนาคณาภายในองค์กร เริ่มจากการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้แก่คนในองค์กร แล้วจึงมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จาก การปฏิบัติขององค์กรสู่องค์กร /หน่วยงานอื่นๆ จนสามารถเป็นองค์กรต้นแบบในการปฏิบัติตามแนว เศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยในองค์กรภาครัฐขนาดเล็กจะเน้นที่บุคลากรภายในองค์กรเน้นการสร้าง จิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่องค์กรภาครัฐขนาดใหญ่ เน้นทั้งสามส่วน คือการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร การบริหารองค์กร และการพัฒนาลูกค้า สิ่งที้องค์กรของรัฐให้คือ บุคลากรหรือข้าราชการที่ดี หน่วยราชการที่ดี บริการที่ปรารถนาดีต่อประชาชนผู้รับบริการ และความรู้ ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คุณลักษณะของความสุจริตขององค์กร มองได้จาก พฤติกรรมบางประการที่เกิดขึ้นในองค์กร รวมทั้งความรู้สึกที่ผู้รับบริการมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งบ่ง บอกถึงความสุขที่บุคลากรในหน่วยงานโดยรวมมีจากการให้ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของบุคลากรที่เข้าร่วม กิจกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้บริหาร

6. องค์กรธุรกิจเอกชน ที่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้หรือทำประโยชน์ โดยการ เน้นสาธารณะประโยชน์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือชุมชน สังคม ในขณะเดียวกันจะให้ ความสำคัญกับบุคลากรภายในองค์กรด้วย เริ่มจากการให้สวัสดิการ การจ้างงานที่มั่นคง รวมถึง ความสุขแก่บุคลากรในองค์กรก่อน แล้วจึงขยายไปสู่สังคมและสาธารณะโดยการให้ด้วยการทำ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์และการบริการสังคมในรูปของการพัฒนาชุมชน การบำรุงรักษา สิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการให้ในรูปแบบของการรับซื้อผลผลิตของชุมชนโดย ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน รวมทั้งการผลิตสินค้าที่เป็น ประโยชน์

7. ลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้รับและผู้ให้มีความสุขได้แก่ การให้ที่ผู้รับ นำไปใช้ต่อ การให้ที่ทำให้ผู้รับดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี การให้ในสิ่งที่ตรงตามความต้องการจำเป็นของ ผู้รับ การให้ที่ไม่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ และให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์ สำหรับการให้ประเภท สงเคราะห์ และการให้คำสั่งสอนที่เป็นการมุ่งให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ซึ่ง ผู้ให้รายบุคคลไม่กล้าให้ด้วยเกรงว่าจะเป็นการ “ยกตนข่มท่าน” หรือทำให้ผู้รับรู้สึกด้อยอับอาย แต่ ถ้าเป็นการให้ระดับชุมชนผู้ให้และผู้รับยอมรับได้ โดยไม่ถือว่าผู้ให้อยู่เหนือผู้รับแต่อย่างใด สิ่งที่เป็น การให้หรือทำประโยชน์ในระดับชุมชนที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับเป็นสุข คือ การจัดระบบสวัสดิการของ ชุมชน ในส่วนของหน่วยงานของรัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน สิ่งที่เป็นการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้

ผู้ให้และผู้รับเป็นสุข อยู่กับการผลิตสินค้าและบริการที่คำนึงความต้องการและความสุขของลูกค้า ประโยชน์ที่ลูกค้าได้รับ และประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม รวมทั้งการมีบุคลากรที่ดี สำหรับผู้รับซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร สิ่งที่เป็นการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับเป็นสุขคือ การบริหารที่ดี นโยบายที่เหมาะสม สวัสดิการการพัฒนามูลค่าการ รวมถึงกิจกรรมเพื่อสังคม

8. สิ่งที่ทำให้รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ให้หรือทำประโยชน์ คือการได้รับการยอมรับ เคารพ นับถือ ยกย่อง รับรู้ว่าตนเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง โดยเฉพาะเมื่อมีคนเรียกว่า “อาจารย์” ซึ่งเท่ากับว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นสุข แต่ก็มีความสุขที่ไม่ได้เกิดจากการเสพวัตถุหรือสิ่งบำรุงบำเรอภายนอกที่นำมาปรนเปรอ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่เป็นความสุขที่เกิดจากการเจริญคุณธรรม ได้แก่ การ มีเมตตา กรุณา แก่ผู้อื่น และการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เมื่อเจริญคุณธรรมก็มีความสุขเพิ่มขึ้น มีความศรัทธาในการทำดีและในการบำเพ็ญประโยชน์เพิ่มขึ้นไปอีก การได้รับการยอมรับนับถือเป็นสิ่งที่ได้มาโดยมิได้มุ่งหวัง หากแต่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากผลแห่งการทำดี สำหรับชุมชนมุสลิม ได้พูดถึงความสุขที่เกิดจากการให้ ว่าเป็นผลมาจากการทำตามคำสอนของศาสดาที่ประสงค์ให้ชาวมุสลิมเป็น “มื่อบอน” คือเป็นผู้ให้ตามคำสอน ส่วนสิ่งที่ทำให้ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ให้หรือทำประโยชน์ เป็นความรู้สึกของผู้ขับเคลื่อนหลักในการทำให้ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนนั้นได้มีการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และผลของการดำเนินการดังกล่าวเกิดประโยชน์กับชุมชน/องค์กรเอง และกับสังคมโดยรวม

9. ลักษณะที่บ่งบอกความสุขระดับบุคคลคือ หน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากความสบายใจ และความภูมิใจ ส่วนความสุขระดับชุมชนสามารถมองได้จากพฤติกรรมบางประการที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งบ่งบอกถึงความสุขที่คนในชุมชนโดยรวมมีจากการให้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในชุมชน ความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชน การแก้ปัญหาของชุมชน ความร่วมมือภายในชุมชน ความสามัคคี การเข้ามาอยู่อาศัยของบุคคลนอกชุมชน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชน ระดับกลุ่มองค์กรชุมชน มองได้จากคุณภาพชีวิตของสมาชิกและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ระดับองค์กรภาครัฐ มองได้จากความสุขและการได้รับการยอมรับยกย่องให้เป็นต้นแบบของหน่วยงานของบุคลากรที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แสดงออกทางพฤติกรรมการทำงาน การเพิ่มขึ้นของบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร ความภาคภูมิใจในหน่วยงานของตน รวมทั้งความรู้สึกที่ผู้รับบริการมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ สำหรับองค์กรธุรกิจเอกชนดูได้จากความสุขของพนักงานแสดงออกที่ความตั้งใจในการทำงาน ความ

อยากจะมาทำงาน อยากจะอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนความสุขของเจ้าของกิจการ คือ ความสบายใจ ความปิติในใจ สำหรับความสุขของกิจการ อยู่ที่ความรักใคร่และความสามัคคีภายในองค์กร ความพึงพอใจและความสุขของลูกค้าที่สะท้อนออกมาในรูปของ ผลตอบแทนทางธุรกิจ

10. ความหมายของ “ประโยชน์สุข” คือ การให้ การทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนรวม ซึ่งเมื่อให้แล้วทำให้คนอื่นเกิดประโยชน์และมีความสุข ตนเองก็มีความสุขด้วยเช่นกัน เป็นความสุขที่ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์อันเกิดกับตัวเอง แต่มองผลประโยชน์อันตกแก่คนอื่น และสังคมโดยทั่วไป ถ้าคนในสังคมต่างมีความสุขจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ ก็จะเกิดสังคมแห่งความสุขที่ผู้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปัน ร่วมมือกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และอยากที่จะเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป ทั้งนี้สิ่งที่ให้หรือทำประโยชน์ที่มีลักษณะที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุข ควรมีลักษณะเหมือนที่กล่าวแล้วข้างต้น

11. ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มต่างก็เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข โดยเห็นถึงความยากง่ายต่างกัน ชุมชนทั้งเมืองและชนบทรวมทั้งหน่วยราชการและองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดกลางขึ้นไป เห็นว่าไม่ใช่เรื่องยากเกินไปนักถ้าจะร่วมกันทำให้เกิดสังคมแห่งประโยชน์สุขอย่างกว้างขวาง บุคคลและองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดเล็ก ลังเลที่จะตอบ ด้วยเห็นว่าจากประสบการณ์ส่วนตัว การเผยแพร่จูงใจให้คนมาทำอย่างตนเป็นเรื่องยาก อีกทั้งตัวเองก็เป็นเพียงหน่วยเล็ก ๆ ไม่มีพลังจะเริ่มต้น และเกรงว่าจะเป็นการ “อวดตัว” แต่ถ้ามีหน่วยอื่นทำ ก็ยินดีที่จะช่วยเป็นกำลังสำคัญในการให้ความรู้แก่ชุมชนหรือองค์กรที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต

12. ในส่วนของชุมชนเมืองและชนบท ที่เห็นว่าการร่วมกันสร้างสังคมประโยชน์สุขนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินไป เนื่องจากมีประสบการณ์ผ่านขั้นตอนที่ยากมาแล้ว มองเห็นช่องทางความเป็นไปได้ที่จะร่วมผลักดัน นอกจากนี้ในระดับชุมชน ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน คือผู้นำชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลเพียงพอที่จะดำเนินการต่อเนื่อง อีกทั้งเห็นผลในการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้มาศึกษาดูงานมาเรื่อยๆ แล้ว

13. สำหรับหน่วยราชการ มองอำนาจหน้าที่และระบบการพัฒนาราชการว่าสามารถใช้เป็นช่องทางในการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ทั้งในแง่การปรับเปลี่ยนองค์กรราชการให้มุ่งสร้างประโยชน์สุขและปรับเปลี่ยนสังคมให้กลายเป็นสังคมแห่งประโยชน์สุขได้ ส่วนองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดกลางขึ้น

ไป มองที่ศักยภาพและทรัพยากรของตนเอง รวมทั้งกลไกที่มีอยู่ในปัจจุบันของภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงหอการค้าไทย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง กปร. และหอการค้าไทย ว่ามีพลังมากเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรธุรกิจเอกชนให้หันมาดำเนินธุรกิจที่มุ่งประโยชน์สุขได้มากขึ้น

14. ผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรธุรกิจ หรือผู้นำองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะผู้นำที่มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ และ/หรือ อธิบดี อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านเห็นว่า ผู้นำที่เป็นผู้มีศักยภาพในการขับเคลื่อน ไม่ใช่มีเฉพาะผู้นำทางการเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงผู้นำที่ไม่เป็นทางการ บางท่านเรียกว่ากลุ่ม แกนนำ นอกจากนี้ ผู้ขับเคลื่อนหลัก ต้องมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางอย่างต้องเป็นคนที่มีความในชุมชนยอมรับนับถือ เป็นคนที่มีศักยภาพพอที่จะทำให้สื่อสารสร้างความเข้าใจกับคนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้นำยังต้องเป็นคนที่เข้มแข็ง มีมุมมองที่กว้างขวาง ต้องมองการพัฒนาแบบองค์รวม มีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงในสิ่งที่ถ่ายทอดสื่อสาร ผู้นำต้องเป็นนักสร้าง และนักส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้

15. การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ต้องเป็นไปตามขั้นตอน คือ สร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุข ซึ่งเป็นการสร้างลักษณะนิสัยมุ่งประโยชน์สุขของระดับบุคคลก่อน แล้วจึงสร้างระดับองค์กร/ชุมชน แล้วขยายออกไปสู่ระดับสังคม

16. การสร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุขประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล การสร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้ และการรักษาสภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน ดังนี้

1. การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ต้องทำให้คนมีความสุขจากการประพฤติปฏิบัติดีเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงผู้คน คือ การทำบุญชดเชยหนี้ การผลิตข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดรายจ่าย การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค การปลูกและใช้สมุนไพร การออม การลดละเลิกอบายมุข การลดละเลิกใช้สารเคมีในการเกษตร ทั้งนี้ การที่คนเราจะประพฤติปฏิบัติดีก็ต้องมีความรักตัวเอง เห็นและได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นเมื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมข้างต้น ก็จะรับรู้ถึงผลดีของการกระทำดังกล่าว ที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต่อตนเองและครอบครัว บังเกิดเป็นความสุขความสบายใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในขั้นตอนนี้

เป็นการลดละเลิกการทำร้าย ทำลายหรือเบียดเบียนสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และ
แสวงหาความสุขที่แท้จริงในการดำเนินชีวิต

2. สร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้ การประเมินตนเองตามความรู้สึก
ของตน ว่าตนเองเป็นคนที่มีความค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ มีการประสบ
ผลสำเร็จในชีวิต รวมทั้งการยอมรับการเห็นคุณค่าจากคนในสังคมที่มีต่อตน
ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะทำให้เกิดความรู้สึก
กับบุคคลอื่นในแง่ดีและอยากมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลได้มี
โอกาสให้ อยากให้ และเรียนรู้ที่จะให้คุณค่าบางอย่างกับผู้อื่น การมีความปรารถนา
ดีให้กับผู้อื่น การทำกิจกรรมสาธารณกุศล การบำเพ็ญประโยชน์ในโอกาสที่
เหมาะสม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ให้กับผู้อื่นโดยไม่หวัง
ผลตอบแทน เป็นกิจกรรมง่าย ๆ ที่จะช่วยให้อีกคนได้ฝึกฝนเรื่องของการให้

3. การรักษาสุขภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะ
ช่วยให้บุคคลดำรงรักษาลักษณะนิสัยที่ดีไว้ได้อย่างยั่งยืน ทำได้หลายวิธี เช่น การ
รวมเครือข่ายหรือการรวมพลังคนทำดี การกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานหรือ
องค์กร ทำให้กลายเป็นต้นแบบการจูงใจและเสริมแรงด้วยการสร้างแรงจูงใจ
ภายนอก

17. แนวทางการสร้างชุมชน/องค์กรของสังคมแห่งประโยชน์สุข กระทำได้โดย

1. การสร้างผู้นำและแกนนำแกนนำต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน เนื้อหาที่ต้องเรียนรู้ร่วมกัน
ประกอบด้วยความหมายเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
การทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและการทำงานเพื่อสาธารณะ การเรียนรู้ต้องเป็นการ
เรียนพร้อมกับการลงมือปฏิบัติ ต้องสร้างกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่าง
ชัดเจน

2. เรียนรู้จากต้นแบบ สิ่งสำคัญของการเรียนรู้จากต้นแบบ คือ การถอดบทเรียนและ
วางแผนปฏิบัติการในรูปแบบของตัวเอง การลอกเลียนแบบไม่เป็นประโยชน์
เพราะแต่ละชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่างมีประวัติ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม
แตกต่างกัน

3. ส่งเสริมการเรียนรู้และโอกาสทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน/หน่วยงาน/องค์กร เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในคุณค่าของชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรของตน อันทำให้เกิดความรักและปรารถนาจะรักษาและสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรดังกล่าว นอกจากนี้ ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต้องจัดให้สมาชิกมีโอกาสที่จะทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นการทำประโยชน์ให้กับสมาชิกด้วยกันเอง รวมทั้งทำประโยชน์ให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรอื่น การมีโอกาสทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันเป็นการให้การฝึกฝนนิสัยการให้ และเรียนรู้ความสุขที่ได้รับจากการให้

4. กำหนดเป็นเกณฑ์การประเมิน การปฏิบัติงานการเสริมแรงด้วยการกำหนดให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุข เป็นหนึ่งในเกณฑ์วัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน คุณภาพการบริหารภาครัฐ และคุณภาพขององค์กรธุรกิจ จะช่วยให้ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ หันมาดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์มากขึ้น และควรจัดรางวัลให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรที่มีการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขให้มีสาระเพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือจูงใจ เช่นงบประมาณสำหรับการพัฒนาชุมชน งบประมาณการพัฒนาศูนย์สุขภาพสำหรับหน่วยงานของรัฐ หรือการลดภาษี หรือมาตรการพิเศษทางการค้าสำหรับองค์กรธุรกิจ เป็นต้น

18. การขยายสู่สังคมให้ได้ผลกว้างขวางจริงจึงเป็นเรื่องยากที่ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรจะร่วมกันทำได้เอง ต้องอาศัยกลไกระดับสูงขึ้นไป เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ และหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ สิ่งที่สามารถทำให้แนวคิดนิยมประโยชน์สุขขยายออกไปได้รวดเร็วและกว้างขวาง คือ การเผยแพร่สื่อสาร เรื่องของการทำดี การให้ การบำเพ็ญประโยชน์ การมีจิตอาสา ให้ออกสู่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ สร้างกระแสสังคมแห่งประโยชน์สุขนิยม สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้ด้วยการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสุขจากการให้

19. ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อประเทศโดยรวมด้านสังคม ทำให้สังคมไม่เกิดความแตกแยก ไม่แก่งแย่งแข่งขัน มีความเอื้ออาทรและแบ่งปัน มีความสมัคปรองดองสามัคคี ไม่อิจฉาริษยา ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เกิดความเครียด ไม่โศก สังคมจะมีแต่คนที่ซื่อสัตย์ต่อกัน การที่คนหันมามองเรื่อง

ประโยชน์สุข เป็นการที่สังคมมีเกณฑ์ตัดสินคุณค่าแบบใหม่ ทำให้บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรหันมาทำความดี สร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เกิดความเข้มแข็งความเจริญในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

20. ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขต่อประเทศโดยรวมด้านเศรษฐกิจ โดยปกติเมื่อผู้คนที่ต้องการมีฐานะเศรษฐกิจดีก็ต้องหารายได้เพิ่ม แต่ในสังคมแห่งประโยชน์สุข บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรพูดถึงแต่เรื่องลดรายจ่าย ลดการใช้จ่าย มากกว่าพูดเรื่องรายได้ และในขณะที่พูดถึงเรื่องรายได้ก็ไม่ได้คิดถึงกำไรสูงสุด แต่จะพูดถึงเรื่องการพึ่งตนเอง การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน การให้คุณค่าบางอย่างกับคนอื่นเสมอ ดังนั้นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอันเกิดจากสังคมแห่งประโยชน์สุข คือ การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ภาคธุรกิจได้รับ ก็ไม่ใช่กำไรสูงสุดของแต่เป็นความมั่นคงของการประกอบการอันเกิดจากความนิยมของลูกค้า

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นมีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. บุคคล ชุมชนและองค์กรที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้เริ่มต้นที่การแสวงหาความสุข แต่เริ่มต้นจากความพยายามที่หาหนทางลดความทุกข์ เมื่อพ้นความทุกข์จากการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก็เกิดปิติ เกิดเป็นความสุขซึ่งสามารถจัดประเภทได้เป็น 4 ประเภทตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ในพุทธศาสนา ได้แก่ *อัตถิสุข* (Bliss of ownership) *โภคสุข* (Bliss of enjoyment) *อนณสุข* (Bliss of debtlessness) และ *อนวัชชสุข* (Bliss of blamelessness) ความสุขที่เกิดขึ้นตัวเองครอบครัวยุคนั้นและกลุ่มองค์กรของตนแล้ว ก็รู้สึกอยากจะแบ่งปัน อยากจะให้กับผู้อื่น เป็นความพึงพอใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ความรู้สึกเป็นสุขของผู้ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในทางพุทธศาสนา จัดให้เป็นความสุขที่เรียกว่า *นิรามิสสุข* เป็นความสุขภายใน ที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอกมาสนองความอยาก เป็นความสุขขณะที่ใจมีลักษณะสะอาด สงบ เห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สมบูรณ์ ไม่มีความรู้สึกขาดแคลน ไม่รู้สึกบกพร่อง ไม่ว่าเหว มีแต่ความเข้มแข็งเบิกบานอิมเอบอยู่ภายในซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริง เป็นภาวะสุขที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ตามมา ซ้ำยังช่วยขจัดปัญหาต่างๆ

2. พฤติกรรมของบุคคลสอดคล้องกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุขคือ สังคหวัตถุ 4 โดยเฉพาะหลักธรรม ที่ว่าด้วย ทาน และอตถจริยา ผู้ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้มีโอกาสทำมากที่สุด สำหรับบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามก็มีพฤติกรรมตามคำสอนของ

ศาสนาที่ให้มีสลิมเป็น"มือบน" หรือ"ผู้ให้" ซึ่งจากพฤติกรรมดังกล่าวทำให้ผู้กระทำมีความสุข เป็นที่มาของการกำหนดนิยาม "ประโยชน์สุข"

3. การวัดความสุขจากการวิจัยครั้งนี้ก็ยืนยันตามวรรณกรรม คือสามารถวัดได้ทั้งสองวิธี คือ (1)วัดความสุขในเชิงอัตวิสัย หมายถึง การตีค่าความสุขของศรัทธาจากภายในจิตใจของบุคคลซึ่งผู้ตอบสามารถบอกได้ว่าตนเองมีความสุขมากน้อยเพียงใด และ (2) วัดความสุขในเชิงภาวะวิสัย หมายถึง การวัดค่าความสุขของบุคคลจากองค์ประกอบภายนอกที่เหมาะสมหลายองค์ประกอบรวมกัน เช่น เศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และสุขภาพ ส่วนการวัดค่าความสุขของชุมชนกลุ่มองค์กร ต้องวัดจากองค์ประกอบภายนอกหลายองค์ประกอบร่วมกัน เช่น ความสุขของสมาชิก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก พฤติกรรมการทำงาน ความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อชุมชนและองค์การผลประกอบการ และความรู้สึกของลูกค้า เป็นต้น

4. ความสุขกับประโยชน์สุขจากการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกัน ความสุขจากการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นความสุขที่ได้ทำให้เกิดแก่บุคคลและครอบครัวเท่านั้น แต่ประโยชน์สุข เป็นความสุขที่บุคคลได้ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ผู้อื่น คนที่อยากจะทำประโยชน์สุข ต้องมีความสุขก่อน ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนของเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องเริ่มที่ระดับบุคคลก่อนจึงจะขยายไปสู่กลุ่มองค์กรชุมชนและสังคม

5. การสร้างสังคมประโยชน์สุข เป็นการเปลี่ยนระบบคุณค่าของสังคม ให้มองเห็นการสร้างความสุขให้กับคนอื่น การทำประโยชน์ให้กับคนอื่นและส่วนรวม เป็นเรื่องที่น่ายกย่องเป็นคุณค่าสูงสุดในชีวิต ไม่ใช่มองแต่ความสำเร็จของตนเองเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด อย่างไรก็ตามความสำเร็จของบุคคลก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ความสำเร็จของบุคคลควรจะถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือทรัพยากรในการสร้างความสุขให้กับคนอื่นและสังคมส่วนรวม เมื่อบุคคลเห็นคุณค่าของประโยชน์สุข แทนที่จะแสวงหาความสำเร็จเฉพาะตนด้วยการเบียดเบียนผู้อื่น ก็จะหันมาแสวงหาความสำเร็จของตนในทางที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นและส่วนรวม หรือเมื่อตนเองประสบความสำเร็จแล้ว ก็ยังมีความปรารถนาให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จด้วย หากเป็นเช่นนี้ สังคมก็จะมีแต่คนที่ปรารถนาดีต่อกัน เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์

ข้อเสนอแนะ

1. การร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขมีความเป็นไปได้ ปัจจุบันก็มีหลายองค์กรทำกิจกรรมส่งเสริมสังคมแห่งการให้ แต่ยังมีลักษณะกระจัดกระจายไม่มีพลัง ขาดความรู้เกี่ยวกับการให้ดีพอ ซึ่งอาจทำให้การให้ไม่ก่อให้เกิดความสุขหรือประโยชน์แก่ผู้รับอย่างแท้จริง ทางตรงข้าม กลับไปลด

ศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้รับ และทำให้ผู้รับมีความอ่อนแอ หรือถ้าพูดในระดับชุมชนก็ไปทำให้ชุมชนอ่อนแอ จึงควรดำเนินการดังนี้

- 1.1 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สังคมให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการให้ที่เหมาะสม
- 1.2 สนับสนุนให้มืองค์กรดูแลเชื่อมเครือข่ายหรือเป็นศูนย์ประสานกิจกรรมในลักษณะส่งเสริมสังคมแห่งการให้อาจอยู่ในรูปเว็บไซต์และไม่เป็นทางการก็ได้ โดยที่จะได้ใช้เว็บไซต์นี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้ หรือการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขที่เหมาะสมด้วยอีกทางหนึ่ง
- 1.3 แสวงหาและผนึกกำลังสื่อ ในการผลิตสื่อหรือเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับประโยชน์สุข เพื่อสร้างกระแสความนิยมที่จะสร้างประโยชน์สุข

2. การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขสามารถทำได้ง่ายโดยผ่านเกณฑ์ประเมิน แต่ที่ผ่านมายังไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดเกี่ยวกับเรื่องนี้ และไม่มีรางวัลจูงใจมากพอ ควรดำเนินการดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการประเมิน รวมทั้งระบบส่งเสริมมาตรฐานตามตัวชี้วัดดังกล่าว
- 2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีหน่วยให้บริการหรือเื้ออำนวยการของภาครัฐและเอกชน ในการทำกิจกรรมสร้างประโยชน์สุขกับชุมชนหรือองค์กรชุมชนในภูมิภาค

3. ชุมชนทั้งเมืองและชนบทสามารถเป็นหน่วยสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขได้เอง และการที่ชุมชนเป็นผู้กระทำ จะก่อให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนแก่ผู้รับ แต่ปัจจุบันมีชุมชนจำนวนไม่มากนักที่คิดถึงเรื่องนี้ จะเห็นได้จากการรื้อรับผ้าหม่ทุกปี แทนที่จะจัดหามาแจกกันเอง ทั้งที่การจัดสวัสดิการกันเองในชุมชนเป็นสิ่งที่กระทำได้ จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างประโยชน์สุขภายในชุมชน

ทั้งนี้ข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กรอบความคิด “ประโยชน์สุข”

ความหมายของ “ประโยชน์สุข”

ประโยชน์สุข หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นความสุขที่ได้รับจากการทำให้คนอื่นเกิดประโยชน์และมีความสุข เป็นความสุขที่ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์อันเกิดกับตัวเอง แต่มองผลประโยชน์อันตกแก่คนอื่นและสังคมโดยทั่วไป

สังคมแห่งประโยชน์สุข เป็นสังคมที่คนในสังคมต่างมีความสุขจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ เป็นสังคมที่ผู้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปัน ร่วมมือกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและอยากที่จะเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป

ลักษณะของสิ่งที่ให้หรือทำประโยชน์

การให้ กับการทำประโยชน์ โดยทั่วไปมีความหมายแตกต่างกัน แต่การให้ในแนวประโยชน์สุข กับการทำประโยชน์มีความใกล้เคียงกันมาก เพราะเป็นการให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นการทำประโยชน์เพื่อให้

ระดับบุคคล

สิ่งที่ผู้นิยมประโยชน์สุขให้ได้แก่ ความรู้ ความคิด แบบอย่างในการดำเนินชีวิต และให้คุณค่าหรือคุณประโยชน์ แม้แต่เรื่องที่คุณเหมือนจะเป็นกิจกรรมค้าขายหรือให้บริการที่ได้รับค่าตอบแทน ก็สามารถจัดว่าเป็นการให้ หากผู้ผลิตได้ผลิตสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ไม่มีการโฆษณาเกินจริง ไม่หลอกลวง ซึ่งทำให้การขายผลผลิต ไม่ถือว่าเป็นการขาย แต่เป็นการให้ คือให้คุณค่าหรือคุณประโยชน์ที่หาไม่ได้ในตลาดซื้อขายทั่วไป คุณค่าที่ผู้ให้ภูมิใจที่ได้ให้คือ สินค้า ผลผลิต และบริการที่ผลิตหรือทำขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สิ่งที่ให้แล้วผู้ให้มีความสุขมากที่สุดและคิดว่าผู้รับจะมีความสุขด้วย คือ การให้ “ความรู้” เนื่องจากการให้ความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับเกิดความสามารถในการดำรงชีวิต และผู้ให้ก็เกิดความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งความรู้ที่นิยมให้เป็นความรู้ในการทำกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องของการทำประโยชน์ เป็นเรื่องที่บุคคลในเมืองทำมากกว่าคนในชนบทคือ การบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การกวาดถนนหนทาง การปลูกไม้ดอกไม้ประดับภายในชุมชน การดูแลแหล่งน้ำ และการกำจัดขยะ ซึ่งในชนบทเป็นกิจกรรมระดับชุมชนไม่ใช่กิจกรรมระดับบุคคล

ระดับชุมชน

ผู้รับจากชุมชนมีทั้งที่เป็นคนนอกชุมชน และคนในชุมชน สิ่งที่ชุมชนให้กับคนนอกชุมชน คือ ความรู้และประสบการณ์ของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมของชุมชน สิ่งที่ชุมชนทำแล้วเป็นการทำประโยชน์สำหรับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านรวมถึงการจัดสวัสดิการชุมชนด้วย

สำหรับกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้กับคนในชุมชนก็เป็นกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกขึ้น เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมหารายได้ของชุมชนเพื่อทำกิจกรรมสวัสดิการให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

การให้ หรือการทำประโยชน์ของชุมชน ต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนด้วย เพราะกิจกรรมของชุมชนไม่สามารถทำได้ด้วยแรงของผู้นำชุมชนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงลำพัง สมาชิกชุมชนต้องใช้เวลา ปัญญา ทรัพย์สินและแรงงานกับการทำงานร่วมกันในนามของชุมชน

ระดับกลุ่มองค์กรชุมชน

กลุ่มองค์กรชุมชน ให้หรือทำประโยชน์ โดยการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีผลผลิตที่ปลอดภัยพอใช้ ไม่เปื้อนเปื้อนธรรมชาติ เป็นสิ่งมีคุณค่าที่กลุ่มทำให้กับสมาชิก ชุมชน และสังคม เพื่อให้คนในสังคมมีสุขภาพที่ดี กล่าวได้ว่าความรู้ และผลผลิต เป็นสิ่งที่กลุ่มองค์กรให้ การเพิ่มคุณค่าในการผลิตด้วยการไม่ใช้สารเคมี คือประโยชน์ที่ทำให้กับสังคม

การทำให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรมีอาชีพ รายได้ และความสุขจากการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผลิต (เช่น การทำบุญแม่โพสพ) คือประโยชน์ที่ทำให้กับชุมชน

ระดับองค์กรภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐให้หรือทำประโยชน์ โดยการพัฒนาองค์กร พัฒนาคนภายในองค์กร เริ่มจากการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้แก่คนในองค์กร แล้วจึงมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติขององค์กรสู่องค์กร/หน่วยงานอื่นๆจนสามารถเป็นองค์กรต้นแบบในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยในองค์กรภาครัฐขนาดเล็กจะเน้นที่บุคลากรภายในองค์กร เน้นการสร้างจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่องค์กรภาครัฐขนาดใหญ่ เน้นทั้งสามส่วนคือบุคลากรภายในองค์กร การบริหารองค์กร และการพัฒนาลูกค้า สิ่งที้องค์กรของรัฐให้ คือ บุคลากรหรือข้าราชการที่ดี หน่วยงานราชการที่ดี บริการที่ปรารถนาดีต่อประชาชนผู้รับบริการ และความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับองค์กรธุรกิจเอกชน

องค์กรธุรกิจเอกชน ให้ หรือทำประโยชน์ โดยการเน้นสาธารณะประโยชน์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือชุมชน สังคม ในขณะที่เดียวกันจะให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในองค์กรด้วย เริ่มจากการให้สวัสดิการ การจ้างงานที่มั่นคง รวมถึงความสุขแก่บุคลากรในองค์กรก่อน แล้วจึงขยายไปสู่สังคมและสาธารณะโดยการให้ด้วยการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และการบริการสังคมในรูปแบบของการพัฒนาชุมชน การบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการให้ ในรูปแบบของการรับซื้อผลผลิตของชุมชนโดยไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน รวมทั้งการผลิตสินค้าที่เป็นประโยชน์

ลักษณะการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้รับและผู้ให้มีความสุข

การให้หรือทำประโยชน์ในหลายกรณีเป็นการให้ที่สูญเสียเปล่า เพราะผู้ให้ก็ไม่มีความสุข ผู้รับก็ไม่มีความสุข การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขต้องมีรูปแบบการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับต่างก็เป็นสุขทั้งคู่ การให้ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุขมีลักษณะดังนี้

1. การให้ที่ผู้รับนำไปใช้ต่อ ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่าย ก็ล้วนแต่ทำให้ผู้ให้มีความสุขทั้งสิ้น ยิ่งถ้าสามารถทำให้ผู้รับมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

มีอาชีพ มีรายได้ ผู้ให้ยังมีความสุขมากขึ้น ดังนั้นผู้ให้ก็ต้องดูว่าคำแนะนำหรือความรู้แบบใดควรจะให้ใคร อาจดูไปถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้รับ เพราะถ้าให้ไปอย่างไม่เหมาะสม ผู้รับก็ไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้รับก็ไม่มีความสุข ผู้ให้ก็ไม่มีความสุขเช่นกัน

2. **การให้ที่ทำให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี** ความจริงแล้ว ผู้นิยมประโยชน์สุขไม่นิยมการให้เพื่อการสงเคราะห์ เพราะเห็นว่าเป็นการช่วยที่ไม่ยั่งยืน แต่บางครั้งก็จำเป็นต้องให้ การให้แบบสงเคราะห์ควรให้เป็นการชั่วคราว แล้วหาทางปรับเปลี่ยนให้ผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากใครต่อไป เมื่อผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งแล้วผู้ให้ก็มีความสุข
3. **การให้ในสิ่งที่ตรงตามความต้องการจำเป็นของผู้รับ** การให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือให้ในสิ่งที่เขากำลังต้องการ เพราะนั่นจะทำให้เป็นการให้ที่ไม่สูญเปล่า บางคนอาจมองว่า การให้ต้องให้สมกับฐานะของผู้รับ แต่สำหรับผู้นิยมประโยชน์สุขมองว่า ต้องมองความจำเป็นที่ต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับมากกว่า เช่นการให้เงินช่วยงาน ถ้าฐานะไม่ดีจำเป็นต้องใช้เงินก็จะให้เงินช่วยมากกว่าคนที่ฐานะดี เป็นต้น
4. **การให้ที่ไม่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ** การให้ที่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ คือการให้ที่ต้องมีการย้าเรื่องของบุญคุณของผู้ให้ที่มีต่อผู้รับ ซึ่งผู้รับต้องตอบแทน การให้แบบนี้ทำให้ผู้รับไม่มีความสุข ดังนั้นการให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือ การให้ที่ไม่พูดถึงเรื่องบุญคุณ ผู้รับอาจรู้สึกไปเองว่าผู้ให้มีบุญคุณกับตัว แต่ผู้ให้ต้องไม่เรียกร้องหรือแม้แต่แสดงให้เห็นว่าการให้ของตนเป็นเรื่องยิ่งใหญ่แต่อย่างใด
5. **ให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์** ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่างๆ เป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าเงินทองวัตถุสิ่งของการให้เงินทองแม้ในขณะให้ ผู้รับจะมีความสุข แต่ผู้ให้ไม่เคยมีความสุขเลย เมื่อเงินทองหมดผู้รับก็จะกลับมาทุกข์เหมือนเดิม ยิ่งกว่านั้น ถ้าการให้เป็นการให้ยืมผลที่ตามมาอีกน่ามาซึ่งความทุกข์ ในขณะที่ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่างๆ เป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับมากกว่า เช่นเดียวกับคติพจน์นักพัฒนาที่ว่า“ถ้าท่านให้ปลาแก่เขา เขาจะมีปลากินเพียงแค่วันเดียวแต่ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดชีวิต” ดังนั้นการให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์เท่านั้นที่จะทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความสุข

อย่างไรก็ตาม การให้และทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับระดับชุมชนเป็นสุขส่วนใหญ่เหมือนกันกับระดับบุคคล จะมีลักษณะแตกต่างไปจากระดับบุคคลเพียงเรื่องเดียว กล่าวคือ การให้ระดับบุคคลที่ผู้ให้และผู้รับไม่เป็นสุข คือการให้ประเภทสงเคราะห์ และการให้คำสั่งสอนที่เป็นการมุ่งให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ซึ่งผู้ให้รายบุคคลไม่กล้าให้ ด้วยเกรงว่าจะเป็นการ “ยกตนข่ม

ทวน” หรือทำให้ผู้รับรู้สึกต่ำต้อยอับอาย แต่ถ้าเป็นการให้ระดับชุมชน เรื่องนี้ได้รับการยกเว้น การที่ชุมชนให้การดูแลคนยากจน คนชรา หรือผู้ด้อยโอกาส หรือมีกฎกติกาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นเรื่อง que ผู้ให้และผู้รับยอมรับได้ โดยไม่ถือว่าผู้ให้อยู่เหนือผู้รับแต่อย่างใด

ดังนั้นสิ่งที่เป็นการให้หรือทำประโยชน์ในระดับชุมชนที่ทำให้ผู้ให้ (ชุมชนหรือกรรมการบริหารชุมชนหรือผู้นำชุมชน) และผู้รับ (สมาชิกในชุมชน) เป็นสุข คือ **การจัดระบบสวัสดิการของชุมชน** การให้ที่ให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุข ได้แก่ การให้การช่วยเหลือดูแลสมาชิกในชุมชนให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน มีการจัดสวัสดิการชุมชนนับแต่เกิดจนตาย รวมทั้งการปรับพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขด้วย ผู้ให้มองว่า การให้เรื่องนี้ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความอบอุ่นใจการดำรงชีวิต รักผูกพันกับชุมชน และสามารถมีความสุขได้ด้วยการดูแลของชุมชน ผู้ให้ก็มีความสุขที่เห็นคนในชุมชนมีความสุข นับว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่ชุมชนควรทำ แต่ชุมชนโดยทั่วไปไม่ได้ทำ

ในส่วนหน่วยงานของรัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน สิ่งที่เป็น การให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับเป็นสุข อยู่ que การผลิตสินค้าและบริการที่คำนึงความต้องการและความสุขของลูกค้า ประโยชน์ที่ลูกค้าได้รับ และประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม รวมทั้งการมีบุคลากรที่ดี สำหรับผู้รับซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร สิ่งที่เป็น การให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับเป็นสุขคือ การบริหารที่ดี นโยบายที่เหมาะสม สวัสดิการการพัฒนาบุคลากร รวมถึงกิจกรรมเพื่อสังคม

ลักษณะของประโยชน์สุข

ความสุขจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มแรกเป็นความสุขระดับบุคคล เป็นความสุขของตนเองและครอบครัว ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภทสอดคล้องกับหลักการสุขของคฤหัสถ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) สุขจากความมีทรัพย์สินคือ ความภูมิใจ ความอึดอึดใจว่าตนมีทรัพย์สินที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม (2) สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์สินคือ ความภูมิใจ อึดอึดใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์ (3) สุขจากความไม่เป็นหนี้คือ ความภูมิใจ อึดอึดใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใครและ (4) สุขจากความประพฤติไม่มีโทษ ความภูมิใจอึดอึดใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจอย่างไรก็ตาม ประเภทของความสุขแม้ว่าจะมีความสำคัญ แต่สิ่งที่มีความสำคัญกว่าคือ ระดับของความสุข ซึ่งพบว่า ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จ ล้วนแต่มีความสุขในระดับที่มากพอที่จะไม่

ต้องการอะไรเพื่อตัวเองและครอบครัวอีกแล้ว มีความภูมิใจ อิ่มเอิบใจจนอยากจะ “ให้” หรือ “แบ่งปัน”
ผู้อื่น

สิ่งที่ทำให้รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ให้หรือทำประโยชน์คือการได้รับการยอมรับ เคารพ นับถือ ยกย่อง รับรู้ว่าคุณเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง โดยเฉพาะเมื่อมีคนเรียกว่า “อาจารย์” ซึ่งเท่ากับว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้บุคคลเป็นสุข แต่ก็มีความสุขที่ไม่ได้เกิดจากการเสพวัตถุหรือสิ่งบำรุงบำเรอภายนอกที่นำมาปรนเปรอ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่เป็นความสุขที่เกิดจากการเจริญคุณธรรม ได้แก่ การ มีเมตตา กรุณา แก่ผู้อื่น และการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เมื่อเจริญคุณธรรมก็มีความสุขเพิ่มขึ้น มีความศรัทธาในการทำมาดีและในการบำเพ็ญประโยชน์เพิ่มขึ้นไปอีก การได้รับการยอมรับนับถือ เป็นสิ่งที่ได้มาโดยมิได้มุ่งหวัง หากแต่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากผลแห่งการทำมาดีสำหรับชุมชนมุสลิม ได้พุดถึงความสุขที่เกิดจากการให้ ว่าเป็นผลมาจากการทำตามคำสอนของศาสดาที่ประสงค์ให้ชาวมุสลิมเป็น “มือบน” คือเป็นผู้ให้ การทำตามคำสอน

ส่วนสิ่งที่ทำให้ชุมชน องค์การชุมชน องค์การภาครัฐและเอกชน รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ให้หรือทำประโยชน์ เป็นความรู้สึกของผู้ขับเคลื่อนหลัก ที่สามารถทำให้ชุมชน องค์การชุมชน องค์การภาครัฐและเอกชนนั้นมีการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และผลของการดำเนินการดังกล่าวเกิดประโยชน์กับชุมชน/องค์กรเองและกับสังคมโดยรวม

ลักษณะที่บ่งบอกความสุขระดับบุคคลคือ หน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากความสบายใจ และมีความภูมิใจ ส่วนความสุขระดับชุมชนสามารถมองได้จากพฤติกรรมบางประการที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งบ่งบอกถึงความสุขที่คนในชุมชนโดยรวมมีจากการให้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันภายในชุมชน ความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชน การแก้ปัญหาของชุมชน ความร่วมมือภายในชุมชน ความสามัคคี การเข้ามาอยู่อาศัยของบุคคลนอกชุมชน และความสุขยั่งยืนเป็นสุขของคนในชุมชน ระดับกลุ่มองค์กรชุมชน มองได้จากคุณภาพชีวิตของสมาชิกและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ระดับองค์กรภาครัฐ มองได้จากความสุขและการได้รับการยอมรับยกย่องให้เป็นต้นแบบของหน่วยงานของบุคลากรที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดูได้จากพฤติกรรมการทำงาน การเพิ่มขึ้นของบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร ความภาคภูมิใจในหน่วยงานของตน รวมทั้งความรู้สึกที่ผู้รับบริการมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ สำหรับองค์กรธุรกิจเอกชนดูได้จากความสุขของพนักงานแสดงออกที่ความตั้งใจในการทำงาน ความอยากจะทำมาทำงาน อยากจะอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนความสุขของเจ้าของกิจการ คือความสบายใจ ความปิติในใจ

สำหรับความสุขของกิจการ อยู่ที่ความรักใคร่และความสามัคคีภายในองค์กร ความพึงพอใจและ
ความสุขของลูกค้าที่สะท้อนออกมาในรูปของ ผลตอบแทนทางธุรกิจ

ความเป็นไปได้ในการการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข

มีความเป็นไปได้ที่ชุมชนทั้งเมืองและชนบทรวมทั้งหน่วยราชการและองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดกลางขึ้นไปจะร่วมกันทำให้เกิดสังคมแห่งประโยชน์สุขอย่างกว้างขวาง แต่สำหรับบุคคลและองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดเล็กยังขาดความเชื่อมั่นว่าจะมีพลังและอิทธิพลเพียงพอที่จะร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ด้วยเห็นว่าจากประสบการณ์ส่วนตัว การเผยแพร่ลงใจให้คนมาทำอย่างตนเป็นเรื่องยาก อีกทั้งตัวเองก็เป็นเพียงหน่วยเล็ก ๆ ไม่มีพลังจะเริ่มต้น และเกรงว่าจะเป็นการ “อวดตัว” แต่ถ้ามีหน่วยอื่นทำ ก็ยินดีที่จะช่วยเป็นกำลังสำคัญในการให้ความรู้แก่ชุมชนหรือองค์กรที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต

ในส่วน of ชุมชนเมืองและชนบท ที่เห็นว่าการร่วมกันสร้างสังคมประโยชน์สุขนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินไป เนื่องจากมีประสบการณ์ผ่านขั้นตอนที่ยากมาแล้ว มองเห็นช่องทางความเป็นได้ที่จะร่วมผลักดัน นอกจากนี้ในระดับชุมชน ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน คือผู้นำชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลเพียงพอที่จะดำเนินการต่อเนื่อง อีกทั้งเห็นผลในการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้มาศึกษาดูงานมาเรื่อยๆ หนึ่งแล้ว

สำหรับหน่วยราชการ จากอำนาจหน้าที่และระบบการพัฒนาราชการสามารถใช้เป็นช่องทางในการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขทั้งในแง่การปรับเปลี่ยนองค์กรราชการให้มุ่งสร้างประโยชน์สุข และปรับเปลี่ยนสังคมให้กลายเป็นสังคมแห่งประโยชน์สุขได้ และองค์กรธุรกิจเอกชนขนาดกลางขึ้นไป มองที่ศักยภาพและทรัพยากรของตนเอง รวมทั้งกลไกที่มีอยู่ในปัจจุบันของภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงหอการค้าไทยซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง กปร. และหอการค้าไทย ว่ามีพลังมากเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรธุรกิจเอกชนให้หันมาดำเนินธุรกิจที่มุ่งประโยชน์สุขได้มากขึ้น

ผู้ขับเคลื่อนหลักในการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข

ผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรธุรกิจ หรือผู้นำองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะผู้นำที่มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้านกำนัน ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ และ/หรือ อธิบดี อย่างไรก็ตาม ผู้นำที่เป็นผู้มีศักยภาพในการขับเคลื่อน ไม่ใช่มีเฉพาะผู้นำทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงผู้นำที่ไม่เป็นทางการ อาจเรียกว่ากลุ่มแกนนำ นอกจากนี้ ผู้ขับเคลื่อนหลัก ต้องมี

คุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางอย่างต้องเป็นคนที่มีความในชุมชนยอมรับนับถือ เป็นคนที่มีศักยภาพพอที่จะทำให้สื่อสารสร้างความเข้าใจกับคนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้นำยังต้องเป็นคนที่เข้มแข็ง มีมุมมองที่กว้างขวาง ต้องมองการพัฒนาแบบองค์รวม มีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงในสิ่งที่ถ่ายทอดสื่อสาร ผู้นำต้องเป็นนักสร้าง และนักส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ บุคคลและองค์กรที่มีความเหมาะสมจะเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักประกอบด้วย

ผู้ขับเคลื่อนหลัก	เหตุผล
ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นผู้นำ ถ้าอยากให้ลูกบ้านเป็นอย่างไรมหาผู้ใหญ่บ้านต้องทำให้เห็นเป็นแบบอย่างก่อน ลูกบ้านเชื่อผู้ใหญ่บ้าน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ มีงบประมาณ และมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรม ของชุมชน
เจ้าหน้าที่เกษตร	ขึ้นอยู่กับกิจกรรมหลักที่ทำ ถ้าเป็นเรื่องอาชีพผู้ขับเคลื่อนหลักก็ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพราะอาชีพส่วนใหญ่ของชาวชนบทก็คือเกษตรกรรม และเชี่ยวชาญเรื่องทฤษฎีใหม่
เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับหมู่บ้านได้
แกนนำในชุมชน	เป็นคนที่มีความศักยภาพ สามารถสื่อสารสร้างความเข้าใจ และแรงบันดาลใจให้คนเข้ามาทำอะไรร่วมกันได้
ประชาชนในชุมชน	เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ซึ่งควรมีบทบาทตั้งแต่ต้น
กลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง(องค์กรสตรี)	มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเข้มแข็งที่จะประสานทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ได้
องค์กรอาสาสมัคร/องค์กรการกุศล/องค์กรบำเพ็ญสาธารณประโยชน์	เป็นทีมรวมของคนที่มีจิตอาสาและมีกิจกรรมที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชนอยู่แล้ว
บุคคลต้นแบบทั้งด้านเศรษฐกิจพอเพียงและ/หรือประโยชน์สุข	สามารถให้การเรียนรู้แก่ผู้อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผู้ขับเคลื่อนหลัก	เหตุผล
อธิบดี/ผู้บริหารองค์กรระดับ CEO / กรรมการบริหาร	อยู่ในตำแหน่งและสถานะที่สามารถกำหนดนโยบาย กรอบแนวทางการทำงาน และทิศทางพฤติกรรมภายในองค์กร
หน่วยราชการที่ข้าราชการมีความตั้งใจและคุณสมบัติเหมาะสม	มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จได้
รัฐบาล	อยู่ในตำแหน่งและสถานะที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีสื่อและทรัพยากรในมือมากเพียงพอ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติงานของหน่วยราชการ
หอการค้า	มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดและส่งเสริมเกณฑ์ประเมินองค์กรธุรกิจ
สำนักงาน กปร.	มีอำนาจที่จะโน้มน้าวให้สังคมร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และให้รางวัลบุคคล ชุมชน องค์กรที่มีผลงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนการสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข

การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข ต้องเป็นไปตามขั้นตอน คือ สร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุข ซึ่งเป็นการสร้างลักษณะนิสัยมุ่งประโยชน์สุขของระดับบุคคลก่อน แล้วจึงสร้างระดับองค์กร/ชุมชน แล้วขยายออกไปสู่ระดับสังคม

1. การสร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุข

การสร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุขประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล การสร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้ และ การรักษาสุขภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน ดังนี้

1. การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล

ต้องทำให้คนมีความสุขจากการประพฤติปฏิบัติเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงผู้คน คือ การทำบัญชีครัวเรือน การผลิตข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวันเพื่อลดรายจ่าย การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค การปลูกและใช้สมุนไพร การออม การลดละเลิกอบายมุข การลดละเลิกใช้สารเคมีในการเกษตร

ทั้งนี้การที่คนเราจะประพฤติปฏิบัติดีก็ต้องมีความรักตัวเอง เห็นและได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นเมื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมข้างต้น ก็จะรับรู้ถึงผลดีของการกระทำดังกล่าวที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต่อตนเองและครอบครัว บังเกิดเป็นความสุขความสบายใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในขั้นตอนนี้เป็นการลดละเลิกการทำร้าย ทำลายหรือเบียดเบียนสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และแสวงหาความสุขที่แท้จริงในการดำเนินชีวิต

2. สร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้

การประเมินตนเองตามความรู้สึกของตน ว่าตนเองเป็นคนที่มีความรู้ มีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ มีการประสบผลสำเร็จในชีวิต รวมทั้งการยอมรับการเห็นคุณค่าจากคนในสังคมที่มีต่อตน ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะทำให้เกิดความรู้สึกกับบุคคลอื่นในแง่ดีและอยากมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลได้มีโอกาสให้ อยากให้ และเรียนรู้ที่จะให้คุณค่าบางอย่างกับผู้อื่น

การมีความปรารถนาดีให้กับผู้คน การทำกิจกรรมสาธารณกุศล การบำเพ็ญประโยชน์ในโอกาสที่เหมาะสม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ให้กับผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นกิจกรรมง่าย ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลได้ฝึกฝนเรื่องของการให้

3. การรักษาสุขภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน

การปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยของบุคคลให้ยั่งยืน ต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้อื้อทั้งชุมชนและองค์กรเห็นว่าการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้บุคคลดำรงรักษาลักษณะนิสัยที่ดีไว้ได้อย่างยั่งยืน

คนที่ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและนิยมประโยชน์สุขนั้นเป็นบุคคลที่แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม ต้องอาศัยความเข้มแข็งทางจิต เป็นอย่างมากในการดำรงรักษาลักษณะนิสัยทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวให้ต่อเนื่องยั่งยืน อีกทั้งการให้ที่มุ่งประโยชน์ต่อผู้รับมักไม่ตรงกับความต้องการของผู้รับที่ยังไม่ผ่านกระบวนการปรับทัศนคติ หลายคนต้องล้มเลิกการให้ แล้วหัน

มาเก็บตัวไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนอื่นอีกต่อไป เพื่อรักษาความสุขในการดำเนินชีวิตของตนเองเอาไว้ การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการรักษาสุขภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน ทำได้หลายวิธี ดังนี้

3.1 การรวมเครือข่าย

การมีเครือข่ายจะช่วยเสริมแรงลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีทัศนคติ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเหมือนกัน ได้รับรู้ สื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการเสริมแรงให้เชื่อมั่นในคุณค่าของตนเองและคุณค่าของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เป็นการสร้างพลังของคนที่มีคุณงามความดี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในแนวทางที่ทำมามากขึ้น การรวมเครือข่าย เป็น การรวมพลังคนทำดี เครือข่ายอาจไม่ใช่คนที่อยู่ในชุมชนหรือองค์กรเดียวกัน เราสามารถสร้างเครือข่ายข้ามพื้นที่ ข้ามองค์กรได้ เป็นการสร้างสังคมของคนทำดี

3.2 การกำหนดเป็นนโยบาย

เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงานราชการและองค์กรธุรกิจ เพราะสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ง่ายและมีพลังเพียงพอที่จะทำให้คนคงสภาพคุณงามความดี เป็นการสร้างการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและประโยชน์สุขนิยมเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจแน่วแน่และการสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าว

สำหรับองค์กรธุรกิจมักไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ เพราะเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารสูงสุดเป็นคนผลักดันเรื่องนี้ตั้งแต่ต้น และไม่ได้เปลี่ยนตัวแต่อย่างใด ผิดกับหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีการเปลี่ยนตัวผู้บริหาร หากผู้บริหารคนใหม่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องนี้ นโยบายที่เคยมีพลังในห้วงเวลาหนึ่งก็อาจไม่มีความหมายได้เช่นกัน ดังนั้นในระดับหน่วยราชการ การใช้นโยบายเป็นวิธีการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อรักษาสุขภาพลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคลให้ต่อเนื่องยั่งยืนนั้น อาจต้องมีเครื่องมือหรือมาตรการอื่นมาเสริมแรงด้วยเช่น การทำให้เป็นตัวชี้วัดประเมินหน่วยราชการ

3.3 ทำให้กลายเป็นต้นแบบ

เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับชุมชน และองค์กรภาครัฐในการรักษาสุขภาพคุณงามความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน การสมัครเข้าประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รางวัลชนะเลิศเป็นช่องทางหนึ่งที่จะสร้างสมาชิกใหม่ และรักษาสุขภาพคุณงามความดีของบุคคล

ให้ดำรงอยู่ต่อไป เมื่อชนะการประกวด ชุมชนและองค์กรก็ต้องรักษาผลงานให้ยั่งยืนและขยายผล นอกจากนี้การเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นโอกาสให้ได้ถ่ายทอดแนวคิดและอุดมการณ์สู่สมาชิกของชุมชนและหน่วยงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3.4 จิตใจและเสริมแรง

เป็นการที่ชักนำใ้มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายามเพื่อรักษาการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและนิยมประโยชน์สุขให้สืบเนื่องต่อไป โดยสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motives) ซึ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลอาจเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ ให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร ได้แก่ การเห็นว่าการดำเนินชีวิตและค่านิยมข้างต้นเป็นการดำเนินรอยตามเบื้องยุคลบาท เป็นการทำความดีให้กับแผ่นดิน เป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กรหรือหน่วยงาน

ในการสร้างแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motives) ซึ่งผลักดันด้วยสิ่งภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอาจเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง แม้ว่าแรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้นแต่ก็ใช้ได้ผลระดับหนึ่งนอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับระดับหรือคุณค่าของรางวัลที่ได้รับ ถ้าเป็นรางวัลจากการประกวดผลงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก็สามารถจูงใจให้บุคคลรักษาระดับคุณภาพความดีให้ต่อเนื่องได้เป็นอย่างดี

2. สร้างชุมชน/องค์กรของสังคมแห่งประโยชน์สุข

การที่สมาชิกของสังคมจำนวนมากมีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและมีจิตมุ่งสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น และสังคมโดยรวมก็ยังไม่มียุคแห่งพอเพียงที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมสู่สังคมแห่งประโยชน์สุข ถ้าชุมชน/องค์กรที่เป็นกลุ่มสังคมใกล้ชิดของเขาไม่มีจุดมุ่งหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันความเป็นจริง เรื่องนี้เหมือนไก่กับไข่ ทั้งสองส่วนสามารถเป็นได้ทั้งผู้สร้างและผู้ถูกสร้างด้วยกันได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ บุคคลที่นิยมประโยชน์สุข เป็นผู้สร้างชุมชน/องค์กรแห่งประโยชน์สุข ในขณะเดียวกันบุคคลที่อยู่ในชุมชน/องค์กรที่นิยมประโยชน์สุขก็ย่อมถูกหล่อหลอมให้เป็นบุคคลนิยมประโยชน์สุขไปด้วย ต้องแยกให้เห็นชัดเจนถึงการพัฒนาระดับบุคคล แม้กำลังหาคำตอบว่า ชุมชน/องค์กรจะร่วมกันสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขได้อย่างไร คำตอบทั้งหมดก็ให้ไปเริ่มที่ระดับบุคคลทั้งสิ้น ถ้าคนในชุมชน

ที่นิยมประโยชน์สุขมีจำนวนมากพอก็สามารถสร้างชุมชน/องค์กรแห่งประโยชน์สุขได้ง่ายขึ้น สำหรับการ พัฒนาชุมชน/องค์กรให้มุ่งประโยชน์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. สร้างผู้นำและแกนนำ

ด้วยผู้นำมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนกิจการทั้งปวงของชุมชน/องค์กร ในชุมชน/องค์กรหลาย แห่งที่ได้รับรางวัลการประกวดผลงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้ขับเคลื่อน กิจกรรมโดยผู้นำตามตำแหน่ง หากแต่มีผู้นำธรรมชาติที่มีบารมีและเป็นที่ยอมรับนับถืออยู่ เบื้องหลังการขับเคลื่อนกิจการทั้งปวง ในชุมชน/องค์กรที่ผู้นำตามตำแหน่งเป็นผู้ขับเคลื่อน หลักตัวจริง ผู้นำก็ยังตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างผู้นำระดับต่าง ๆ รวมกลุ่มผู้นำให้เป็น แกนนำเพื่อร่วมกันสร้างชุมชน/องค์กร

การสร้างผู้นำและแกนนำของชุมชน/องค์กรไม่ได้เน้นที่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของชุมชน/องค์กร แต่ เน้นที่ผู้นำในตำแหน่งรอง ๆ ลงมา ที่อยู่ในระดับที่ผู้ขับเคลื่อนหลักสามารถกระทำการทางสังคม ต่อกันได้ สิ่งที่เน้น คือการเปลี่ยนทัศนคติและปรับความคาดหวังของกลุ่มผู้นำในชุมชน/องค์กรให้ ตรงกัน รวมทั้งการทำให้เกิดความผูกพันมุ่งมั่นที่จะสร้างชุมชน/องค์กรแห่งประโยชน์สุขร่วมกัน สำหรับแกนนำของชุมชน อาจหมายความรวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา

แกนนำต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน เนื้อหาที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันประกอบด้วยความหมายเศรษฐกิจ พอเพียง การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและการทำงานเพื่อ สาธารณะการเรียนรู้ต้องเป็นการเรียนพร้อมกับการลงมือปฏิบัติ ต้องสร้างกิจกรรมที่จะทำให้เกิด การเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน เพราะนี่เป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่

แกนนำต้องเป็นคนมีอุดมการณ์ ที่จำเป็นต้องเลือกคนที่มีอุดมการณ์ เพราะคนมีอุดมการณ์นี้ ถ้า มอบให้ทำอะไร เขาทำแน่ และมักจะทำอะไรได้สำเร็จนอกจากนี้ยังต้องเป็นบุคคลที่คุณลักษณะ เฉพาะเจาะจง ซึ่งถ้ายังไม่มีการก่อสร้างให้เกิดขึ้น คุณลักษณะที่ต้องมี ได้แก่ มีความจริงใจกับสิ่ง ที่ทำ มีความซื่อสัตย์มีความสามัคคีไม่เอาเปรียบใครเต็มใจที่จะทำ ต้องไม่ยัดเยียดให้โดยเจ้าตัว ไม่เต็มใจ มีจิตสำนึก ยึดมั่นในหลักศาสนาห่วงหาอาทรผู้อื่น มีความรักผูกพันกับชุมชน/ หน่วยงาน และมีความคิดเชิงบวก

2. เรียนรู้จากต้นแบบ

ต้นแบบปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน หน่วยงานและองค์กรธุรกิจ เอกชนหลายขนาด การเรียนรู้จากต้นแบบช่วยย่นระยะเวลาได้มากและช่วยสร้างความมั่นใจใน

การสร้างสังคมประโยชน์สุข สิ่งสำคัญของการเรียนรู้จากต้นแบบ คือ การถอดบทเรียนและวางแผนปฏิบัติการในรูปแบบของตัวเอง การลอกเลียนแบบไม่เป็นประโยชน์ เพราะแต่ละชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่างมีประวัติ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

3.ส่งเสริมการเรียนรู้และโอกาสทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ

การผลักดันให้ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรพัฒนาสู่สังคมแห่งประโยชน์สุข ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน/หน่วยงาน/องค์กร เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในคุณค่าของชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรของตน อันทำให้เกิดความรักและปรารถนาจะรักษาและสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กร ดังกล่าว

นอกจากนี้ ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต้องจัดให้สมาชิกมีโอกาสที่จะทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นการทำประโยชน์ให้กับสมาชิกด้วยกันเอง รวมทั้งทำประโยชน์ให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรอื่น การมีโอกาสมากิจกรรมดังกล่าวร่วมกันเป็นการให้การฝึกฝนนิสัยการให้และเรียนรู้ความสุขที่ได้รับจากการให้ การทำกิจกรรมเหล่านี้องค์กรธุรกิจเอกชนอาจต้องสูญเสียรายได้ แต่ด้วยเหตุที่ผู้บริหารกิจการได้เลือกและยอมรับที่จะมีรายได้ที่น้อยลง เพราะเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับมีมากกว่า กล่าวคือ มีพนักงานที่มีจิตใจดีงาม และเกิดความรักความสุขภายในองค์กร

4. กำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน

การเสริมแรงด้วยการกำหนดให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขเป็นหนึ่งในเกณฑ์วัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน คุณภาพการบริหารภาครัฐ และคุณภาพขององค์กรธุรกิจ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ หันมาดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์มากขึ้น ความจริงแล้วก็เหมือนการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) ที่ปัจจุบันมีอยู่ในตัวชี้วัดคุณภาพการบริหารภาครัฐด้วยในชื่อ ความรับผิดชอบต่อสังคม และปรากฏใน ISO 26000 มาตรฐานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ สำหรับชุมชน ก็ปรากฏในตัวชี้วัดที่ 41. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน (ครัวเรือน) แต่หน่วยงานที่กำหนดเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่สนใจตัวชี้วัดเหล่านี้เท่าที่ควรเมื่อทำการประเมิน จึงเสนอว่าควรให้ความสนใจในตัวชี้วัดนี้ให้มากขึ้น และควรจัดรางวัลให้กับชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรที่มีการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขให้มีสาระเพียงพอที่จะใช้เป็น

เครื่องมือจูงใจ เช่นงบประมาณสำหรับการพัฒนาชุมชน งบประมาณการพัฒนาบุคลากรสำหรับหน่วยงานของรัฐ หรือการลดภาษีหรือมาตรการพิเศษทางการค้าสำหรับองค์กรธุรกิจ เป็นต้น

3. การขยายสู่ระดับสังคม

การขยายสู่สังคมให้ได้ผลกว้างขวางจริงจะเป็นเรื่องยากที่ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรจะร่วมกันทำได้เอง ต้องอาศัยกลไกระดับสูงขึ้นไป เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ และหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ สิ่งที่สามารถทำให้แนวคิดนิยมประโยชน์สุขขยายออกไปได้รวดเร็วและกว้างขวาง คือ การเผยแพร่สื่อสาร เรื่องของการทำดี การให้ การบำเพ็ญประโยชน์ การมีจิตอาสา ให้ออกสู่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ สร้างกระแสสังคมแห่งประโยชน์สุขนิยม สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้ด้วยการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสุขจากการให้

ประโยชน์ของสังคมแห่งประโยชน์สุข

1. ด้านสังคม

ทำให้สังคมไม่เกิดความแตกแยก ไม่แก่งแย่งแข่งขัน มีความเอื้ออาทรและแบ่งปัน มีความสมัครสมานสามัคคี ไม่อิจฉาริษยา ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เกิดความเครียด ไม่โลภ สังคมจะมีแต่คนที่ซื่อสัตย์ต่อกัน

การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุข เป็นการเปลี่ยนระบบคุณค่าของสังคม ให้มองเห็นการสร้างความสุขให้กับคนอื่น การทำประโยชน์ให้กับคนอื่นและส่วนรวม เป็นเรื่องที่น่ายกย่องเป็นคุณค่าสูงสุดในชีวิต ไม่ใช่มองแต่ความสำเร็จของตนเองเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด อย่างไรก็ตามความสำเร็จของบุคคลก็ยังเป็นสิ่งจำเป็น แต่ความสำเร็จของบุคคลจะถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือทรัพยากรในการสร้างความสุขให้กับคนอื่นและสังคมส่วนรวม เมื่อบุคคลเห็นคุณค่าของประโยชน์สุข แทนที่จะแสวงหาความสำเร็จเฉพาะตนด้วยการเบียดเบียนผู้อื่น ก็จะหันมาแสวงหาความสำเร็จของตนในทางที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นและส่วนรวม หรือเมื่อตนเองประสบความสำเร็จแล้ว ก็ยังมีความปรารถนาให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จด้วย หากเป็นเช่นนี้ สังคมก็จะมีแต่คนที่ปรารถนาดีต่อกัน เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์

2. ด้านเศรษฐกิจ

โดยปกติเมื่อผู้คนต้องการมีฐานะเศรษฐกิจดี ก็ต้องหารายได้เพิ่ม แต่ในสังคมแห่งประโยชน์สุข บุคคล/ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรพูดถึงแต่เรื่องลดรายจ่าย ลดการใช้จ่าย มากกว่าพูดเรื่องรายได้ และ

ในขณะที่พูดถึงเรื่องราวได้ ก็ไม่ได้คิดถึงกำไรสูงสุด แต่จะพูดถึงเรื่องการพึ่งตนเอง การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน การให้คุณค่าบางอย่างกับคนอื่นเสมอ ดังนั้นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอันเกิดจากสังคมแห่งประโยชน์สุข คือ การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ภาคธุรกิจได้รับ ก็ไม่ใช่กำไรสูงสุดของแต่เป็นความมั่นคงของการประกอบการอันเกิดจากความนิยมของลูกค้า

บรรณานุกรม

Layard, R. (2005), Happiness: Lessons from a New Science .Penguin, New York, USA

Ruut Veenhoven.Greater Happiness for a Greater Number: Is that possible and desirable ? ,
Paper for special issue of JOHS on Utilitarianism, guest editor Bengt Brulde
September 2009

สาธิตี เทพสุวรรณ และคณะ,ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย: ความสำคัญของภาคประชาชน
การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2550 จัดโดยสมาคมนักประชากรไทย

สำนักงานกองทุนการเสริมสร้างสุขภาพ,คำฟอสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส
เกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต. โรงพิมพ์กรุงเทพ ,2549

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=251771>

เรียบเรียงจากธรรมบรรยายโดย

พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (19 สิงหาคม 2550)

ภาคผนวก

เค้าโครงการสัมมนา

โจทย์วิจัย

- 1) ความหมายของประโยชน์สุขที่ชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนจะร่วมกันทำให้เกิดขึ้นได้ควรมีลักษณะอย่างไร
- 2) ประโยชน์สุขดังกล่าวจะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและ สังคมโดยรวมได้อย่างไร

หน่วย : บุคคลที่ได้รับรางวัล

1. การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดความสุขหรือไม่ เพียงใด ความสุขที่ว่านั้นเป็นอย่างไร
2. ในการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัลได้”ให้” หรือ”ทำประโยชน์”อะไรกับใครบ้างการ”ให้” หรือ”ทำประโยชน์” ดังกล่าว ทำให้รู้สึกอย่างไร เป็น”ความสุข” หรือไม่ ถ้าเป็น...เหมือนหรือแตกต่างจากความสุขในข้อ 1 อย่างไร
3. ผู้ปฏิบัติตน ชุมชน หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรธุรกิจ เข้าใจคำว่าประโยชน์สุขอย่างไร
4. การให้หรือการทำประโยชน์แบบใดจึงจะทำให้คนรับและคนให้มีความสุข รูปแบบการให้ดังกล่าวควรทำให้เกิดขึ้นมาก ๆ ในสังคมไทยหรือไม่
5. การให้หรือการทำประโยชน์ดังกล่าวผู้ปฏิบัติตน ชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนจะร่วมกันทำให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร มีผู้ใดเกี่ยวข้องบ้าง ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำอะไร ผู้ใดเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก (prime mover) ถ้าทำไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด และทำอย่างไรจึงจะเกิดขึ้นได้
6. การที่ชุมชนชุมชน/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรธุรกิจเอกชนร่วมกันสร้างสังคม”ประโยชน์สุข”ในแบบข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมอย่างไร

หมายเหตุ กรณีใช้กับกลุ่มตัวอย่างระดับอื่นให้ปรับข้อความตามความเหมาะสม

Field note

การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดความสุขหรือไม่

☐ เกิดความสุข ☐ ไม่เกิดความสุข.....

เพียงใด ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย .....

ความสุขที่ว่ำนั้นเป็นอย่างไร .....

.....

.....

.....

.....

ในการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัล ท่านได้"ให้" หรือ"ทำประโยชน์" อะไร กับใครบ้าง

ให้อะไร.....

ทำประโยชน์.....

ให้ใคร.....

3. การ"ให้" หรือ"ทำประโยชน์" ดังกล่าว ทำให้ท่านรู้สึกอย่างไร

.....

เป็น"ความสุข" หรือเปล่า ถ้าเป็น ..เหมือนหรือแตกต่างจากความสุขในข้อ 1

☐ เหมือน ☐ ต่าง

อย่างไร .....

อย่างไรนั้นมีมากกว่ากัน .....

4. เข้าใจคำว่าประโยชน์สุขอย่างไร (ตรวจสอบว่า ความหมายของประโยชน์สุข คือความสุขของบุคคลที่เกิดจากการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นหรือไม่)

ประโยชน์สุข หมายถึง

.....

5. การให้หรือการทำประโยชน์แบบใดจึงจะทำให้คนรับและคนให้มีความสุข แบบนี้เป็นแบบที่ควรทำ
ให้ เกิดขึ้นมาก ๆ ในสังคมไทยหรือเปล่า

การให้หรือการทำประโยชน์แบบที่จะทำให้คนรับและคนให้มีความสุข เป็น.....

☐ เป็น ☐ ไม่เป็น แบบที่ควรทำให้เกิดขึ้นมาก ๆ ในสังคมไทย

6. การให้หรือการทำประโยชน์ดังกล่าวชุมชนในชนบทจะร่วมกันทำให้เกิดขึ้นได้หรือไม่

☐ ได้ จะทำให้เกิดขึ้นได้โดย .....

คนที่เกี่ยวข้อง	ต้องทำอะไร

ใครเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก (prime mover)

ถ้าไม่ได้....เป็นเพราะอะไร .....

ทำอย่างไรจึงจะเกิดขึ้นได้

---

7. การที่ชุมชนชนบทร่วมกันสร้างสังคม"ประโยชน์สุข" ในแบบข้างต้น จะส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมดังนี้

คณะผู้วิจัย

(1) ชื่อ-สกุล นางสาวกนิษฐา กาญจนรังษินนท์ หัวหน้าโครงการ
Ms. Kanitta Kanjanarangsrinon
คุณวุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตรบัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์)
ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนเชี่ยวชาญ
หน่วยงาน กรมการพัฒนาชุมชน
ที่อยู่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารบี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0-2141-6016 , โทรสาร 0-2143-8904 e-mail : kanitta_k@yahoo.com

(2) ชื่อ-สกุล นางสาวศยามล ลัคณาสัตถิต์
Ms. Sayamol Lakanasathit
คุณวุฒิ พัฒนาการชุมชนมหาบัณฑิต (การพัฒนาชุมชน)
ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
หน่วยงาน กรมการพัฒนาชุมชน
ที่อยู่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารบี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 02-1416283 โทรสาร : 02-1438920-21 E-mail : lsayamol@yahoo.com

(3) ชื่อ-สกุล นายพรหมพิริยะ พนาสนธิ์
Mr. Phrompiriya Panarson
คุณวุฒิ พบม.(รัฐประศาสนศาสตร์)
ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
หน่วยงาน กรมการพัฒนาชุมชน
ที่อยู่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารบี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-1416389 โทรสาร 02-1438916 E-mail ppanarson @ yahoo.com

(4) ชื่อ-สกุล นางสาวประไพ ศิวะลีรวิลาส

Ms.Prapai Sivaleeravilas

คุณวุฒิ ครุศาสตร์ดุขฎิบัฏฑิต (พัฒนคึกษา)

ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาคูมนคานาญการ

หน่วยงาน กรมการพัฒนาคูมน

ที่อยู่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารบี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 02-1416246 โทรสาร 02-1438916 E-mailPrapaisiva@hotmail.com

(5ชื่อ-สกุล นางกาญจนา รอดแก้ว

Mrs.Kanchana Roadkeaw

คุณวุฒิ ครุศาสตร์ดุขฎิบัฏฑิต (การคึกษานอกระบบ)

ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาคูมนคานาญการ

หน่วยงาน กรมการพัฒนาคูมน

ที่อยู่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารบี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210

โทร. 021416250 โทรสาร 021438916 Email. Rkanchana1@gmail.com

(6) ชื่อ-สกุล นายรังสรรค์ หังสนาวิน

ชื่อ-นามสกุล Mr. Rangsan Hangsanavin

คุณวุฒิ ศิลปศาสตรมหาบัฏฑิต (ศศ.ม.)

ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาคูมนคานาญการ

หน่วยงาน กรมการพัฒนาคูมน

ที่อยู่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารบี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 02-14166162 โทรสาร 02-1438912 E-mail ssanawin@yahoo.com